

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Prop. 93 S

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtalen
av 23. januar 2025 mellom EFTA-statene
og Thailand

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Prop. 93 S

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtalen
av 23. januar 2025 mellom EFTA-statene
og Thailand

Innhold

1	Innledning og sammendrag	5	4	Nærmere om de enkelte bestemmelsene i frihandelsavtalen	13
2	EFTAs forhandlinger med Thailand	6	4.1	Avtalens fortale	13
2.1	Forhandlingsprosessen	6	4.2	Innledende bestemmelser	13
2.2	Norges handel med Thailand	6	4.3	Handel med varer	14
2.3	Forholdet mellom Norge og Thailand	7	4.4	Tekniske handelshindre	15
2.4	Den økonomiske og politiske utviklingen i Thailand	7	4.5	Veterinære og plantesanitære tiltak	16
2.5	Menneskerettighetssituasjonen i Thailand	7	4.6	Handel med tjenester	17
2.6	Klima og miljø i Thailand	7	4.7	Investeringer	19
3	De viktigste forhandlingsresultatene	8	4.8	Immaterielle rettigheter	20
3.1	Generelt	8	4.9	Offentlige anskaffelser	20
3.2	Avtalens fortale	8	4.10	Konkurransen	21
3.3	Innledende bestemmelser	8	4.11	Handel og bærekraftig utvikling ...	22
3.4	Handel med varer	8	4.12	Små og mellomstore bedrifter	23
3.5	Opprinnelsesregler og handelsfasiliteter	9	4.13	Teknisk samarbeid og kapasitetsbygging	24
3.6	Tekniske handelshindringer	9	5	Institusjonelle bestemmelser	24
3.7	Sanitære og plantesanitære tiltak	9	6	Tvisteløsning	24
3.8	Handel med tjenester	10	7	Avsluttende bestemmelser	26
3.9	Investeringer	10	8	Vedleggene til frihandelsavtalen	27
3.10	Immaterielle rettigheter	10	7	Gjennomføring i norsk rett	28
3.11	Offentlige anskaffelser	10	8	Økonomiske og administrative konsekvenser	29
3.12	Konkurransen	11	8	Konklusjon og tilrådning	30
3.13	Handel og bærekraftig utvikling ...	11	Vedlegg		
3.14	Små og mellomstore bedrifter	11	1	Frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Kongeriket Thailand	33
3.15	Teknisk samarbeid og kapasitetsbygging	11			
3.16	Institusjonelle bestemmelser	12			
3.17	Tvisteløsning	12			
3.18	Avsluttende bestemmelser	12			

Digitalt vedlegg

Vedlegg til frihandelsavtalen mellom Thailand og EFTA-statene

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Prop. 93 S

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtalen av 23. januar 2025 mellom EFTA-statene og Thailand

*Tilråding fra Utenriksdepartementet 4. april 2025,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Innledning og sammendrag

En frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Thailand ble undertegnet 23. januar 2025 i Davos, Sveits.

Målsettingen med avtalen er å stimulere til økt samhandel og økonomisk samarbeid mellom partene, samtidig som det også er et mål å utvikle handelsforholdet mellom partene på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling.

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Thailand omfatter innledende bestemmelser, handel med varer (inkludert tekniske handelshindre, veterinære og plantesanitære bestemmelser, opprinnelsesregler, handelsfasilitering og handels tiltak), handel med tjenester, investeringer, immaterielle rettigheter, offentlige anskaffelser, konkurranse, handel og bærekraftig utvikling, samarbeid og kapasitetsbygging, små og mellomstore

bedrifter, institusjonelle bestemmelser, tvisteløsning og avsluttende bestemmelser.

EFTA-statene har opptrådt som en samlet gruppe i forhandlingene, og har forhandlet på basis av omforente forhandlingsposisjoner. På norsk side har forhandlingsposisjoner vært løpende avklart med berørte departementer.

Siden frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Thailand må anses å være av særlig stor viktighet, er Stortingets samtykke til ratifikasjon nødvendig etter Grunnlovens § 26 annet ledd.

Avtalen i engelsk originalversjon med oversettelse til norsk følger som trykte vedlegg til proposisjonen. Avtalens vedlegg overleveres Stortinget som utrykte vedlegg. Vedleggene i engelsk originalversjon er også tilgjengelig elektronisk på <http://www.efta.int>.

2 EFTAs forhandlinger med Thailand

2.1 Forhandlingsprosessen

EFTA-statene og Thailand startet forhandlinger om en frihandelsavtale i oktober 2005. Det ble imidlertid brudd i forhandlingene i 2006 grunnet endrede innenrikspolitiske forhold i Thailand. I juni 2022 ble kontakten gjenopprettet, og etter ti forhandlingsrunder og en rekke møter og videokonferanser mellom eksperter og på forhandlingsledernivå kunne forhandlingene avsluttes i november 2024.

EFTA-statene har opptrådt som en samlet gruppe i forhandlingene på basis av felles forhandlingsposisjoner, med Sveits som talsperson.

Nærings- og fiskeridepartementet har ledet den norske forhandlingsdelegasjonen og Norge har hatt forhandlingslederansvaret for EFTA-statene i forhandlingene om handel med landbruksvarer, tjenester, veterinære og plante-sanitære tiltak (SPS), digital handel og delvis for juridiske og horisontale områder. Forhandlingsdelegasjonen har hatt medlemmer fra andre departementer og underliggende etater som har bidratt i arbeidet. Delegasjonsmedlemmer fra andre departementer og etater har bidratt særskilt i gjennomføringen av forhandlingene på følgende områder:

- Bestemmelsene om tollavgift- og opprinnelses-spørsmål og handelsfasilitering: Finansdepartementet ved Tolletaten
- Kapitlet om handel med varer: Landbruks- og matdepartementet og Landbruksdirektoratet
- Bestemmelsene om veterinære og plante-sanitære tiltak: Landbruks- og matdepartementet
- Bestemmelsene om handel med tjenester: Finansdepartementet, Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet
- Bestemmelsene om handel og bærekraftig utvikling: Klima- og miljødepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet

- Rettslige og horisontale bestemmelser samt tvisteløsning: Utenriksdepartementet
- Bestemmelsene om immaterielle rettigheter: Justis- og beredskapsdepartementet og Patentstyret

Forhandlingene har blitt ført på grunnlag av omforente norske posisjoner, og forhandlingsdelegasjonen har trukket på innspill fra berørte departementer. Resultatet er i overensstemmelse med føringer gitt av mandatet fra regjeringen og instruksene som er gitt til de enkelte forhandlingsrundene.

EFTAs faste råd i Genève og EFTA-ministrene har vært holdt løpende orientert om utviklingen i forhandlingene. På norsk side har hovedspørsmålene under forhandlingene vært avklart løpende mellom departementene og under forberedende møter til forhandlingsrundene. Det har også vært redegjort for forhandlingene i møter med sivilsamfunnsorganisasjoner og i EFTAs konsultative komité.

2.2 Norges handel med Thailand

Thailand utgjør en av de viktigste handelspartnere for Norge i Asia. I 2024 var den totale varehandelen mellom Norge og Thailand (SSB) på rundt 12,2 milliarder norske kroner. 6,6 milliarder av dette var import fra Thailand, hovedsakelig jern og stålprodukter, maskiner, kjøretøy og jordbruksvarer. 5,6 milliarder av dette var eksport fra Norge, hovedsakelig sjømat, kunstgjødsel, tre-masse og jern og stålprodukter.

Samhandelen mellom Norge og Thailand har hatt en gjennomsnittlig årlig vekstrate på 11,5 pst. i import og 5,4 pst. i eksport de siste fem årene. SSB publiserer ikke tall for tjenestehandel mellom Norge og Thailand, men det kan være rimelig å anta at tjenestehandelen følger den generelle utviklingen i handelen.

2.3 Forholdet mellom Norge og Thailand

Norge og Thailand opprettet diplomatiske forbindelser i 1905. Det bilaterale forholdet har gjennomgående vært godt, og det er jevnlig besøksutveksling mellom landene.

Thailand er en viktig økonomisk partner for Norge. Samhandelen har økt jevnt de siste årene og Thailand er det største markedet for norsk sjømat i Sørøst-Asia, med en årlig verdi på om lag 3 milliarder kroner. Flere norske selskaper er etablert i Thailand, bl.a. innen gjødsel, kjemiske produkter og telekommunikasjon. Statens pensjonsfond utland har per 31.12 2024 investert 29,7 milliarder kroner i 166 thailandske selskaper.

Om lag 117 000 norske turister og forretningsfolk reiste til Thailand i 2024. I tillegg er rundt 5 000 nordmenn mer eller mindre fastboende i Thailand. Fremme av thailandsk turisme til Norge er en prioritering, og det er potensial for vekst i denne sektoren.

2.4 Den økonomiske og politiske utviklingen i Thailand

Thailand er ASEANs nest største økonomi og et høyere mellominntektsland, med godt utviklet infrastruktur. Befolkningen er relativt godt utdannet og nyter universell helsedekning. Arbeidsledigheten er lav, og landet er avhengig av arbeidsinnvandring fra nabolandene. Demografien er preget av lave fødselstall og en aldrende befolkning.

Den thailandske økonomien har de siste årene styrket seg, etter at landets to viktigste inntektskilder – turist- og eksportsektorene – er gjenreist etter koronapandemien. Den årlige økonomiske veksten på rundt 2 % hemmes likevel av strukturelle hindringer innen tjenestesektoren, begrensninger for utenlandske investorer og korrupsjon.

Thailand har i moderne tid vært preget av politisk ustabilitet og militærkupp, med forrige kupp i 2014. Etter valget i 2019 har den demokratiske utviklingen gradvis gått i positiv retning. Det progressive partiet Move Forward Party vant valget i 2023, men fikk ikke tilstrekkelig støtte fra Senatet til å danne regjering og ble senere oppløst. Resultatet ble en koalisjonsregjering bestående av både sivile og militærvennlige partier.

2.5 Menneskerettighetssituasjonen i Thailand

Retten til ytrings- og forsamlingsfrihet er innskrenket de siste årene, særlig knyttet til kritikk av Kongehuset. Samtidig har Thailand gjort viktige fremskritt. I 2024 ratifiserte landet FN-konvensjonen om beskyttelse mot tvungen forsvinning, og i 2025 ble Thailand det første landet i Sørøst-Asia til å tillate likekjønnet ekteskap. Thailand har en større andel kvinner i ledende stillinger enn resten av Asia og globalt. I 2019 var Thailand blant de første landene i Sørøst-Asia som lanserte en nasjonal handlingsplan for ansvarlig næringsliv.

2.6 Klima og miljø i Thailand

Thailand står for 0,74 % av verdens totale CO₂-utslipp. Utslippene kommer for det meste fra fossil energi som landet fremdeles er avhengig av. Thailand er sterkt påvirket av klimaendringene, særlig ekstremvær og alvorlige flommer. I tillegg utgjør luftforurensing et betydelig problem. Thailand vedtok i 2024 sin første handlingsplan for å redusere utslipp og har forpliktet seg til å bli karbonnøytral innen 2050.

3 De viktigste forhandlingsresultatene

3.1 Generelt

Forhandlingsresultatet innebærer at 83 % av Norges eksport til Thailand blir tollavgiftsfri fra avtalens ikrafttredelse. Etter 15 år vil 99,8 % av norsk eksport til Thailand være tollavgiftsfri. Forhandlingsresultatet er balansert og legger godt til rette for økt samhandel mellom EFTA-statene og Thailand. Forhandlingsresultatet sikrer også norsk næringsliv gode og ikke-diskriminerende betingelser for prioriterte tjenestesektorer som sjøtransport, telekommunikasjon, ingeniørtjenester, forretningstjenester, distribusjonstjenester, sjøforsikring og energirelaterte tjenester.

3.2 Avtalens fortale

I avtalens fortale stadfester partene blant annet sine forpliktelser til prinsipper om demokrati, rettsstaten, menneskerettigheter og fundamentale friheter i samsvar med FN-pakten og FNs menneskerettighetserklæring, arbeidstakerrettigheter, herunder prinsippene i relevante ILO-konvensjoner som statene er parter i, næringslivets samfunnsansvar, bærekraftig utvikling og anti-korrupsjon.

3.3 Innledende bestemmelser

Avtalens innledende bestemmelser omhandler blant annet avtalens formål og virkeområde. Avtalen gjelder handel og økonomiske forhold mellom de enkelte EFTA-statene på den ene siden og Thailand på den andre, og ikke handelsrelasjonene mellom de enkelte EFTA-statene. Artikkel 1.2 angir avtalens geografiske virkeområde, herunder at avtalen ikke omfatter Svalbard, med unntak av handel med varer. De innledende bestemmelsene omfatter også regler om åpenhet og behandling av konfidensiell informasjon.

3.4 Handel med varer

Bestemmelser knyttet til handel med varer er nedfelt i kapittel 2. Avtalen bekrefter forpliktelser og rettigheter partene har ifølge WTO-avtalen. Forhandlingsresultatet innebærer at 83 % av Norges eksport til Thailand blir tollavgiftsfri fra avtalens ikrafttredelse. Etter 15 år vil 99,8 % av norsk eksport til Thailand være tollavgiftsfri. Disse utregningene er basert på thailandsk importstatistikk for 2023.

De fleste norske industri- og sjømatprodukter vil få tollavgiftsfri markedsadgang ved avtalens ikrafttredelse eller etter en nedtrappingstid. De fleste unntakene gjelder biler og bildeler, som var svært sensitivt for Thailand. For jordbruksvarer har Thailand gitt nulltoll for ost, forvarer, vann og bearbeidede jordbruksvarer som supper og bakevarer.

Norge har bundet nulltoll for alle industrivarer og sjømat for Thailand, slik vi gjør med alle frihandelsavtalepartnere. For jordbruksvarer har Norge gitt tollavgiftsreduksjoner til Thailand innenfor eksisterende landbrukspolitik. Dette betyr at sensitive jordbruksprodukter er beskyttet. Thailand har fått tollavgiftsreduksjoner for blomster, enkelte grønnsaker og frukt, vegetabiliske oljer, katte- og hundemat, sukkervarer og bearbeidede jordbruksvarer. Det er gitt tollavgiftsreduksjoner innenfor enkelte WTO-kvoter, men ingen bilaterale kvoter for jordbruksvarer.

Avtalen forplikter partene til å starte konsultasjoner med hverandre dersom de på et senere tidspunkt inngår en annen handelsavtale som begrenser partenes muligheter til å anvende eksportavgifter. Avtalen legger videre opp til at partene skal utveksle statistikk som viser bruken av handelsavtalen.

I avtalen vises det til partenes WTO-forpliktelser for subsidier og utjevningstiltak, antidumpingtiltak og beskyttelsestiltak, men forpliktelsene går på enkelte områder lenger enn det som følger av WTO-regelverket. Avtalen inneholder konsultasjonsmekanismer for handelstiltak, en forpliktelse om å etterstrebe å ikke iverksette antidumpingprosedyrer mot hverandre og spesifiserer hvilke

prosedyrer som skal følges i antidumpingundersøkelser. Avtalen pålegger videre partene å tilstrebe å unnta handel mellom partene fra globale beskyttelsestiltak. Videre inneholder avtalen bestemmelser knyttet til bilaterale beskyttelsestiltak.

3.5 Opprinnelsesregler og handelsfasilitering

Frihandelsavtalens bestemmelser om opprinnelsesregler og tilhørende administrativt samarbeid er nedfelt i avtalens artikkel 2.4 og avtalens vedlegg I. Opprinnelsesreglene går ut på at det settes bestemte krav for at varene skal regnes for å ha opprinnelse i en av EFTA-statene eller Thailand, slik at det kun er varer med tilknytning til frihandelsavtalens parter som får fordeler av de tollavgiftsreduksjoner som frihandelsavtalen gir. Opprinnelsesreglene presiserer de krav til produksjon og bruk av innsatsmaterialer fra land som ikke er en del av frihandelsområdet.

Bestemmelsene om transport av varer mellom avtalepartene er gjort fleksibel, ved at man nå tillater mellomlagring og oppsplitting av forsendelser i tredjeland så lenge det kan godtgjøres at varene ikke har blitt endret. Vedlegget inneholder detaljerte bestemmelser om administrativt samarbeid mellom avtalepartenes tollmyndigheter, som blant annet innebærer at det skal etableres et samarbeid mellom partenes tollmyndigheter om verifisering av opprinnelsesbevis. Som dokumentasjon for varens opprinnelse skal eksportører kun benytte seg av opprinnelseserklæring.

I de produktspesifikke reglene/listereglene er det oppnådd gode og liberale opprinnelsesregler. Det er videre inntatt bestemmelser om muligheten til å benytte alternative opprinnelsesregler i listereglene for varer klassifisert under kapittel 27-40 i tolltariffen.

Frihandelsavtalens bestemmelser om handelsfasilitering er nedfelt i avtalens artikkel 2.11 og i avtalens vedlegg VI. Frihandelsavtalen inkorporerer WTO-avtalen om handelsfasilitering (TFA) og gjør denne til en del av frihandelsavtalen. I tillegg bygger bestemmelsene i frihandelsavtalen videre på TFA med de tilpassinger som følger av partenes ønske om å gjøre flere av WTO-avtalens utviklingsklausuler bindende i handelen mellom EFTA-statene og Thailand.

Avtalens bestemmelser om handelsfasilitering letter handelen med varer gjennom prinsipper for

åpenhet, forenkling, rettssikkerhet og samarbeid. Dette oppnås for eksempel gjennom partenes forpliktelse til å offentliggjøre relevante lover og forskrifter på internett, så langt som praktisk mulig på engelsk, samt å gi næringslivet mulighet for bindende forhåndsuttalelser om emner som klasifisering, tollverdi og opprinnelsesregler. Videre kan ikke partene kreve legalisering av kommersielle dokumenter i forbindelse med import.

3.6 Tekniske handelshindringer

Bestemmelser om tekniske handelshindringer er nedfelt i kapittel 3. Avtalens kapittel om tekniske handelshindringer (TBT) bygger på hovedprinsippene i WTOs avtale om handelshindringer og har som formål å legge til rette for handel mellom partene gjennom å forhindre, eliminere eller redusere unødvendige kostnader, blant annet gjennom samarbeid og utveksling av informasjon om hverandres tekniske regelverk og erfaringer på områdene standarder og samsvarsvurderingsprosedyrer. Kapitlet inneholder bestemmelser som sikrer rask og god informasjonsflyt i tilfeller hvor varer blir stoppet ved grensen eller trukket fra markedet, og har egne bestemmelser om kontaktpunkt og konsultasjoner for å sikre rask og smidig dialog i tilfeller hvor en part mistenker at tekniske handelshindringer bryter med partenes forpliktelser under kapitlet.

3.7 Sanitære og plantesanitære tiltak

Bestemmelser om sanitære og plantesanitære tiltak er nedfelt i kapittel 4. Avtalens kapittel om sanitære og plantesanitære bestemmelser (SPS) bygger på hovedprinsippene i WTOs avtale om veterinære og plantesanitære tiltak. Kapitlet inneholder bestemmelser om prosedyrene for importkontroll; at den skal være risikobasert og gjennomføres så lite handelsrestriktiv som mulig. Partene skal styrke sitt samarbeid innenfor SPS, med formål om å øke forståelsen for hverandres systemer og tilrettelegge for tilgang til hverandres markeder. På forespørsel skal partene gi hverandre lik behandling som den behandling hver avtalepart gir til en tredjepart på det veterinære og plantesanitære området. Til slutt fastslås det at partene skal utveksle kontaktpunkter for å legge til rette for kommunikasjon om SPS-relaterte spørsmål.

3.8 Handel med tjenester

Bestemmelser knyttet til handel med tjenester er nedfelt i kapittel 5. Thailand og Norges bindingslister for handel med tjenester er nedfelt i vedlegg VIII.

Avtalens kapittel 5 om handel med tjenester bygger på de samme hovedprinsipper og struktur som WTOs Generalavtale om handel med tjenester (GATS). Partene forplikter seg til å gi hverandre minst like gode vilkår som andre handelspartnere. Unntak gjelder der bedre behandling følger av forpliktelser som partene har påtatt seg i andre frihandelsavtaler, eksempelvis EØS-avtalen for Norges del, eller der partene har ført inn særskilte unntak. Partene påtar seg videre forpliktelser om likebehandling sammenlignet med egne tjenesteytere på de sektorer som de fører inn i sine respektive bindingslister.

Foruten bestemmelsene om likebehandling, inneholder avtalen en rekke generelle regler som blant annet sikrer tilgang til nødvendig informasjon og uhindret adgang til betalinger og overføringer. Videre inneholder avtalen sektorspesifikke vedlegg om blant annet finansielle tjenester, telekommunikasjon, midlertidige personbevegelser og skipsfartstjenester. Bestemmelsene i disse vedleggene skal blant annet sikre effektiv saksbehandling for lisenssøknader og tillatelser, informasjon om saksgangen for slike søknader og begrunnelse dersom søknad avslås.

Forhandlingsresultatet svarte i det vesentlige til de norske forventningene, og sikrer norsk næringsliv gode og ikke-diskriminerende betingelser for prioriterte sektorer som sjøtransport, telekommunikasjon, ingeniørtjenester, forretningstjenester, distribusjonstjenester, sjøforsikring og energirelaterte tjenester.

3.9 Investeringer

Formålet med avtalens kapittel 6 om investeringer er å sikre vesentlig samme vilkår for investeringer i varesektoren som for investeringer i tjenestesektoren. Kapitlet fokuserer på markedsadgang, og er basert på leveringsmåte 3 i GATS (kommerisiell tilstedeværelse). Kapitlet gjelder kun for investeringer som ikke er dekket av frihandelsavtalens kapittel 5 om handel med tjenester.

Bestemmelsene i kapitlet skaper klarhet og forutsigbarhet om rammevilkårene for investorer og deres investeringer i partstatene. EFTA-

statene og Thailand garanterer hverandre nasjonal likebehandling for investorer og deres investeringer, med de forbehold som er tatt i partenes reservasjonslister i vedlegg XVI. Forhandlingsresultatet svarer i det vesentligste til de norske forventningene, og er bedre enn det Thailand har forpliktet seg til i andre eksisterende frihandelsavtaler utenfor ASEAN.

3.10 Immaterialrettigheter

Frihandelsavtalens bestemmelser om immaterialrettigheter er nedfelt i avtalens kapittel 7, og reguleres av avtalens vedlegg XVII og de konvensjonene som det er vist til i vedlegget. Bestemmelsene i kapitlet sikrer ikke-diskriminerende vilkår for beskyttelse av immaterialrettigheter. Det nærmere innholdet i beskyttelsen av de forskjellige kategoriene av immaterialrettigheter fremgår av vedlegg XVI.

Bestemmelsene om immaterialrettigheter sikrer effektivt vern av norske aktørers rettigheter til åndsverk, patenter, varemerke og design mv. Forhandlingsresultatet innebærer en bedre beskyttelse for immaterialrettigheter enn det som følger av TRIPS-avtalen på flere områder.

3.11 Offentlige anskaffelser

Bestemmelser knyttet til offentlige anskaffelser er nedfelt i kapittel 8. Kapitlet understreker viktigheten av en felles forståelse av partenes respektive anskaffelsesrett, samarbeid og å legge til rette for deltakelse i hverandres anskaffelsesmarkeder. Ifølge avtalen skal partene publisere informasjon om sine anskaffelseslover, og lyse ut konkurranser elektronisk. Kapitlet inneholder bestemmelser om at offentlige anskaffelser kan bidra til miljømessig bærekraft, og viktigheten av små og mellomstore bedrifter for økonomisk vekst. Videre inneholder kapitlet en bestemmelse som skal sikre videre forhandlinger og gjensidige avtaleendringer innen ett år dersom noen av partene i etterkant inngår en frihandelsavtale med en tredjepart som gir markedsadgang for offentlige anskaffelser. Endringen skal være gjenstand for ratifikasjon eller aksept av partene. Den blandede komité skal også vurdere kapitlet jevnlig for å utforske mulighetene for å videreutvikle samarbeidet innenfor offentlige anskaffelser.

3.12 Konkurransen

Frihandelsavtalens bestemmelser om konkurranse er nedfelt i avtalens kapittel 9. I tråd med vanlig EFTA-modell inneholder kapitlet beskrivelse av hva slags adferd som regnes for å være konkurransebegrensende, og dermed uforenlig med avtalen i den utstrekning slik adferd påvirker handelen mellom avtalepartene. Kapitlet inneholder i tillegg mekanismer for samarbeid og konsultasjon mellom partene for å motvirke konkurransebegrensende adferd. Avtalen gir adgang til at partene skal kunne kreve konsultasjoner i Den blandede komité for å løse tvister under kapitlet.

3.13 Handel og bærekraftig utvikling

Bestemmelser knyttet til handel og bærekraftig utvikling er nedfelt i kapittel 10. Kapitlet er et av de mest omfattende EFTA har fått gjennomslag for på området, og bidrar til en bevisstgjøring og aksept for at handel skal foregå på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling.

I tråd med EFTAs nye modellkapittel, inneholder kapitlet blant annet bestemmelser om bærekraftig forvaltning av skog, bærekraftig fiskeriforvaltning, bærekraftig landbruk, bevaring av naturmangfold, gjennomføring av FNs klimakonvensjon og Parisavtalen, fremme av likestilling, fremme av ansvarlig næringsliv, håndheving av miljø- og arbeidstakerlovgivning og internasjonale arbeidsstandarder og -avtaler. Videre bekrefter partene sine forpliktelser under miljøavtaler og i ILOs erklæringer og kjernekonvensjoner.

Kapitlet inneholder også informasjon om kontaktpunkter og har en egen konsultasjonsmekanisme. Det gis anledning til at relevante spørsmål som ikke blir løst gjennom disse prosedyrene kan tas videre til konsultasjoner og megling under avtalens ordinære tvisteløsningsmekanisme. Dersom partene ikke kommer til enighet om en tilfredsstillende løsning gjennom konsultasjoner, gis det anledning til å be om at saken undersøkes av et uavhengig ekspertpanel.

3.14 Små og mellomstore bedrifter

Bestemmelser knyttet til små og mellomstore bedrifter er nedfelt i kapittel 11. Kapitlet bygger på forslag fra EFTA og fremhever små og mellomstore bedrifters bidrag til økonomisk vekst, sysselsetting og innovasjon, og partenes felles

målsetting om å styrke små og mellomstore bedrifters evne til å dra nytte av mulighetene som følger av frihandelsavtalen. Det påligger partene å opprette egne offentlig tilgjengelige nettsider med informasjon om frihandelsavtalen, inkludert avtaleteksten og annen informasjon som partene anser å være nyttig for små og mellomstore bedrifter. Nettsidene skal inkludere lenker til tilsvarende nettsider hos de andre partene og andre myndigheter og aktører som publiserer informasjon av interesse for små og mellomstore bedrifter. Informasjon skal være tilgjengelig kostnadsfritt og i den grad det er praktisk mulig, på engelsk.

Kapitlet understreker betydningen av samarbeid mellom partene for å legge til rette for at små og mellomstore bedrifter får tilgang til respektive markeder og for å sikre at det tas hensyn til deres interesser ved gjennomføringen av avtalen. Samarbeidet skal i hovedsak bestå av utveksling av informasjon og dialog om temaer av felles interesse. Mulige temaer for samarbeid som er nevnt er ikke-tariffære handelshindre, utviklingen av digitale vinduer, små og mellomstore bedrifters deltakelse i e-handel og fremme forståelsen og effektiv bruk av immaterielle rettigheter. Samarbeidet skal foregå mellom egne kontaktpunkt som skal utpekes av partene. I Norge har Innovasjon Norge fått oppgaven som kontaktpunkt for små og mellomstore bedrifter. Kapitlet er unntatt fra avtalens bestemmelser om tvisteløsning.

3.15 Teknisk samarbeid og kapasitetsbygging

Avtalens bestemmelser om samarbeid og kapasitetsbygging er nedfelt i avtalens kapittel 12. Kapitlet etablerer et rammeverk for teknisk samarbeid og kapasitetsbygging for å styrke handels- og investeringsmuligheter som oppstår under frihandelsavtalen. Målsettingen er å fremme partenes konkurransevne og bidra til bærekraftig utvikling ved å styrke menneskelig og institusjonell kapasitet. Videre beskrives metoder og virkemidler for samarbeid. Kapitlet inkluderer en ikke uttømmende liste over samarbeidsområder. Det etableres også kontaktpunkter for samarbeid.

Samarbeidsprosjekter om fiskeri, akvakultur og marine produkter som beskrives nærmere i vedlegg XIX (Cooperation on fisheries and aquaculture). Vedlegget spesifiserer samarbeidsområder som inkluderer forvaltning av akva-

kultur, bærekraftig fiskeri, merkevarebygging og markedsføring av sjømat samt forskning og utvikling.

3.16 Institusjonelle bestemmelser

Avtalens institusjonelle bestemmelser er nedfelt i avtalens kapittel 13. Det opprettes en blandet komité som blant annet skal administrere og overvåke gjennomføringen av avtalen. Den blendede komité skal bestå av representanter fra hver av EFTA-statene og Thailand. Komiteen skal normalt møtes hvert annet år.

En av komiteens viktigste funksjoner er å treffe beslutninger om eventuelle endringer i avtalens vedlegg, jf. artikkel 13.1 Slike endringer vil normalt være av teknisk art, for eksempel som følge av endringer i det WTO-regelverket som avtalen bygger på. Komiteen skal også undersøke muligheten for ytterligere reduksjon av handelsbarrierer og andre handelsrestriktive tiltak mellom partene.

Den blendede komité er konsultasjonsorgan i tvister under avtalen. Hittil har det ikke vært tvister under en EFTA-frihandelsavtale.

3.17 Tvisteløsning

Avtalen inneholder bestemmelser om løsning av tvister om partenes rettigheter og forpliktelser etter avtalen. Disse er nedfelt i avtalens kapittel 14. Etter at tvistepartene har avholdt konsultasjoner er det åpnet for adgang til voldgift. Dersom den tapende part ikke gjennomfører voldgiftspanelets avgjørelse innen en nærmere angitt tidsfrist, er det gitt adgang til mottiltak.

3.18 Avsluttende bestemmelser

Avtalens avsluttende bestemmelser nedfelt i kapittel 15 regulerer prosedyrene for endringer i avtalen, tiltredelser til avtalen, oppsigelse og opphør, avtalens ikrafttredelse samt depositar for avtalen.

4 Nærmere om de enkelte bestemmelsene i frihandelsavtalen

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Thailand består av 15 kapitler og 19 vedlegg (I – XIX). Vedleggene utgjør en integrert del av frihandelsavtalen.

4.1 Avtalens fortale

Avtalens *fortale* redegjør for hvem som er partene i avtalen og de forhold partene legger vekt på i gjennomføringen av frihandelsavtalen. EFTA-statene og Thailand ønsker å styrke båndene seg imellom ved å etablere tette og varige forbindelser mellom partene, og å oppfordre til bredere og dypere økonomisk samarbeid seg imellom. Partene stadfester sin hensikt om å fremme og ytterligere styrke det multilaterale handelssystemet ved å bygge på sine rettigheter og forpliktelser under avtaleverket i Verdens handelsorganisasjon (WTO). Fortalen vektlegger betydningen av demokrati, rettsstat, menneskerettigheter, bærekraftig utvikling (herunder miljø og arbeidstakerrettigheter), forutsigbarhet, handelsfasilitering, inkluderende økonomisk vekst, bedrifters samfunnsansvar, åpenhet, god offentlig styring, arbeid mot korrupsjon og viktigheten av små og mellomstore bedrifters bidrag til økonomisk vekst, selsetting og innovasjon. Både når det gjelder arbeidstakerrettigheter, menneskerettigheter og bedrifters samfunnsansvar vises det til partenes internasjonale forpliktelser på disse områdene.

4.2 Innledende bestemmelser

Artikkel 1.1 fastslår at partene i frihandelsavtalen oppretter et frihandelsområde i samsvar med bestemmelsene i denne avtalen, basert på handelsforbindelser mellom markedsøkonomier, med siktemål om å bidra til velstand og en bærekraftig utvikling. Videre fastslås det at formålene med frihandelsavtalen er å liberalisere handel med varer og tjenester, øke investeringsmulighetene, forhindre og redusere handelsbarrierer, fremme konkurranse, utvikle samarbeid og tilrettelegge for deltakelse på markedet for offentlige anskaffelser,

fremme handel og økonomisk samarbeid for å legge til rette for gjennomføring av avtalens overordnede formål, sikre tilstrekkelig og effektiv beskyttelse av immaterielle rettigheter i tråd med internasjonale standarder, utvikle internasjonal handel og handelssamarbeidet mellom partene i tråd med målet om bærekraftig utvikling, styrke samarbeid mellom partene for å dra bedre nytte av avtalen og bidra til en harmonisk utvikling og utvidelse av verdenshandelen.

Artikkel 1.2 fastslår avtalens geografiske virkeområde. Avtalen omfatter ikke Svalbard, med unntak av handel med varer.

Artikkel 1.3 fastslår at avtalen gjelder handel og økonomiske forhold mellom de enkelte EFTA-statene på den ene siden og Thailand på den andre, og ikke handelsrelasjonene mellom de enkelte EFTA-statene. Artikkelen fastslår videre at Sveits skal representere Liechtenstein i saker som er omfattet av traktaten av 29. mars 1923, som etablerer en tollunion mellom disse to statene.

Artikkel 1.4 bekrefter partenes rettigheter og forpliktelser under WTO-avtalen og øvrige avtaler forhandlet under WTO, og andre internasjonale avtaler som de er part i. Dersom en av partene mener at opprettholdelsen eller opprettelsen av en tollunion, frihandelsområde, grensehandelsordning eller annen preferensiell avtale endrer handelsregimet som følger av frihandelsavtalen, kan denne parten be om konsultasjoner.

Artikkel 1.5 fastslår partenes plikt til å iverksette nødvendige tiltak for å oppfylle sine forpliktelser under avtalen, og fastslår partenes plikt til å sikre at sine respektive sentrale, regionale og lokale administrative enheter eller myndigheter, samt ikke-statlige organer i utøvelsen av delegert offentlig myndighet, overholder avtalens forpliktelser.

Artikkel 1.6 omhandler åpenhet og konfidensiell informasjon. Bestemmelsen viser til at partene skal kunngjøre, eller på annen måte gjøre offentlig tilgjengelig, lover, forskrifter, rettsavgjørelser, forvaltningsvedtak som får generell anvendelse og partenes internasjonale avtaler som kan påvirke anvendelsen av frihandelsavtalen. Partene forplik-

ter seg også til uten unødig opphold å besvare spørsmål og ved forespørsel utlevere informasjon som gjelder forannevnte, med forbehold om informasjon som er fortrolig. Der en part gir informasjon og utpeker denne som konfidensiell, skal mottakende part behandle dette som konfidensiell informasjon, kun benytte informasjonen for det formål den er avgitt for, og ikke gjøre informasjonen kjent uten etter skriftlig tillatelse fra parten som avgir informasjonen.

4.3 Handel med varer

Artikkel 2.1 viser til at kapitlet omfatter handel med varer mellom partene.

Artikkel 2.2 viser til at partenes tollavgiftskonsesjoner overfor hverandre er beskrevet i vedlegg (II-V). Ingen av partene skal introdusere nye eller øke tollavgiftssatser overfor hverandre utover de som går frem av konsesjonslisten. Importtollavgift defineres, og omfatter ikke tollavgift innført i henhold til artikkel III (Internbeskatning), eller VIII (Gebyrer og formaliteter) av GATT 1994 eller artiklene om handelstiltak i denne avtalen.

Artikkel 2.3 viser til at dersom en av partene etter at denne avtalen har tredd i kraft inngår en avtale med noen andre der de forby bruken av eksportavgifter skal de også starte forhandlinger med partene til denne avtalen med formål om å inngå tilsvarende forpliktelser.

Artikkel 2.4 viser til at avtalens bestemmelser om opprinnelsesregler og administrativt samarbeid reguleres i vedlegg I (Opprinnelsesregler).

Artikkel 2.5 fastslår at artikkel VII i GATT 1994 (Beregning av tollverdi) og første del av avtalen om gjennomføring av artikkel VII i GATT 1994 innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 2.6 slår fast at varer skal klassifiseres i henhold til det harmoniserte varebeskrivelses- og kodesystemet («HS») utarbeidet i regi av Verdens tollorganisasjon (WCO). Videre slår artikkelen fast at oppdateringer av varelisten og de produktspesifikke reglene som følge av de periodiske oppdateringene av HS-systemet eller nasjonale endringer, skal gjøres uten at det forverrer eller forringer konsesjonene gitt i avtalen. Partene skal informere hverandre når de har gjennomført en slik oppdatering, og dersom en eller flere parter uttrykker bekymring for hvordan dette er gjort skal den andre part raskt forsøke å adressere dette.

Artikkel 2.7 fastslår at WTO-avtalen om importlisensieringsprosedyrer kommer til anven-

delse og innlemmes i frihandelsavtalen, med de nødvendige tilpasninger. Partene skal ikke innføre importlisensieringsprosedyrer som ikke er i overensstemmelse med WTOs importlisensieringsavtale, eller gjennomføre tiltak som ikke er i overensstemmelse med frihandelsavtalen. Videre inneholder den notifiseringsforpliktelser i forbindelse med nye importlisensieringsprosedyrer, samt slår fast at dersom en part nektes importlisens skal den raskt få en skriftlig forklaring og gis adgang til å klage.

Artikkel 2.8 fastslår at artikkel XI i GATT 1994 (Kvantitative restriksjoner) innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med nødvendige tilpasninger. En part som innfører et tiltak i samsvar med avsnitt 2 i artikkel XI i GATT 1994, skal omgående notifisere Den blandede komité. Tiltak som trefes skal være midlertidige, ikke-diskriminerende, åpne og ikke gå lenger enn det som er nødvendig for å håndtere forholdene som dekkes av unntaksbestemmelsene i avsnitt 2 under GATT artikkel XI. Tiltakene skal heller ikke skape unødvendige handelshindringer mellom partene.

Artikkel 2.9 fastslår at artikkel VIII i GATT 1994 (Gebyrer og formaliteter) innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige tilpasninger i henhold til artikkel 7 (Gebyrer og formaliteter) i vedlegg VI (Handelsfasilitering).

Artikkel 2.10 fastslår artikkel III i GATT 1994 innlemmes og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 2.11 viser til at bestemmelser om handelsfasilitering reguleres i vedlegg VI (Handelsfasilitering).

Artikkel 2.12 bekrefter partenes rettigheter og forpliktelser under WTO-avtalen om jordbruk, med mindre annet er fastsatt i kapitlet.

Artikkel 2.13 fastslår at partenes rettigheter og forpliktelser relatert til subsidier og utjevningstiltak reguleres av artikkel VI og XVI i GATT 1994 og av WTO-avtalen om subsidier og utjevningstiltak. Før en part iverksetter undersøkelser for å fastslå eksistensen, graden og effekten av påståtte subsidier i en annen part, skal den skriftlig underrette den parten som kan bli gjenstand for undersøkelse og sette av minst 30 dager til konsultasjoner med sikte på å finne en omforent løsning.

Artikkel 2.14 fastslår at rettigheter og forpliktelser knyttet til antidumping skal reguleres av artikkel VI i GATT 1994 og WTO-avtalen om antidumping, med de begrensninger som følger av artikkelens øvrige bestemmelser. Disse begrensningene innebærer notifiseringsplikt ved igangsetting av undersøkelse, forhåndskonsultasjoner innenfor en 30 dagers periode, økt krav til støtte i

næringen for tiltak, og plikt til å anvende kun den antidumpingsavgift som er nødvendig for å hindre skade. Artikkelen forbyr partene å innføre et nytt tiltak mot samme land og vare før det er gått ett år, og etablerer et skjerpet vilkår for å kunne videreføre tiltaket etter fem år. Partene skal tilstrebe å ikke innføre antidumpingtiltak mot hverandre.

Fem år etter avtalens ikrafttredelse skal Den blandede komité gjennomgå bestemmelsene i artikkelen.

Artikkel 2.15 fastslår at globale beskyttelsestiltak mellom partene reguleres av artikkel XIX i GATT 1994 og WTO-avtalen om beskyttelsestiltak. Import fra en eller flere av partene skal forsøkes unntatt globale beskyttelsestiltak dersom denne importen ikke forårsaker eller truer med å forårsake alvorlig skade. En part som har til hensikt å vedta endelige globale beskyttelsestiltak mot en eller flere parter, skal informere dem og tilby konsultasjoner i en periode på minst 30 dager med sikte på å finne en omforent løsning før endelige globale beskyttelsestiltak kan vedtas.

Artikkel 2.16 fastslår at en part kan iverksette bilaterale beskyttelsestiltak hvis partens industri blir eller står i fare for å bli alvorlig skadelidende på grunn av økt import av en vare, enten i absolute termer eller relativt i forhold til partens industri, som følge av de reduserte eller eliminerte tollavgiftssatser i denne avtalen. Slike beskyttelsestiltak kan kun iverksettes på bakgrunn av en undersøkelse gjennomført i tråd med WTO-avtalen om beskyttelsestiltak. Beskyttelsestiltak kan bestå i å øke tollavgiftssatsen for det gjeldende produktet, eller unnlate å redusere tollavgiftssatsen i henhold til partens forpliktelser under avtalen. En part som ønsker å iverksette bilaterale beskyttelsestiltak under denne artikkelen må øyeblikkelig underrette de andre partene og fremlegge relevant informasjon, inkludert bevis på alvorlig skade eller trussel derav. En part som rammes av beskyttelsestiltaket skal tilbys kompensasjon i form av ekvivalent tollavgiftsreduksjon for andre varer. Parten som har til formål å innføre beskyttelsestiltak må gi adekvat mulighet for konsultasjoner med mål om å komme til enighet om kompensasjon. Dersom partene ikke kommer til enighet om kompensasjon, kan parten som er mål for beskyttelsestiltakene treffe kompensatoriske tiltak. I utgangspunktet kan ikke bilaterale beskyttelsestiltak opprettholdes lenger enn 18 måneder, men i unntakstilfeller kan tiltaket forlenges med tre år. Midlertidige beskyttelsestiltak kan iverksettes i kritiske situasjoner. Ethvert midlertidig beskyttelsestiltak skal avsluttes innen 200 dager. Partene skal tjué år

etter avtalens ikrafttredelse vurdere om det er behov for å opprettholde muligheten til å treffe beskyttelsestiltak. Dersom partene bestemmer seg for å opprettholde adgangen, skal bestemmelsene vurderes med toårige intervaller av Den blandede komité.

Artikkel 2.17 stadfester at artikkel XVII i GATT 1994 (Statlige handelsforetak) og avtalen om fortolkning av artikkel XVII i GATT 1994, kommer til anvendelse og innlemmes i avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 2.18 fastslår at artikkel XX i GATT 1994 (Generelle unntak) kommer til anvendelse for dette kapitlet, kapitlet om TBT og kapitlet om SPS og innlemmes i frihandelsavtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 2.19 fastslår at artikkel XXI i GATT 1994 (Nasjonal sikkerhet) kommer til anvendelse for dette kapitlet, kapitlet om TBT og kapitlet om SPS og innlemmes i frihandelsavtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 2.20 fastslår at en part som har alvorlige vanskeligheter med betalingsbalansen, eller dersom det er umiddelbar fare for at slike vanskeligheter vil oppstå, kan innføre handelsrestriktive tiltak i tråd med vilkårene i GATT 1994 og WTO-overenskomsten om betalingsbalanse bestemmelsen i GATT 1994. Slike tiltak skal være tidsbegrensede og ikke-diskriminerende, og ikke være mer omfattende enn nødvendig. En part som iverksetter slike tiltak skal notifisere Den blandede komité umiddelbart.

Artikkel 2.21 fastslår at partene, for å overvåke avtalens implementering og beregne utnyttelsen av tollavgiftspreferansene gitt under avtalen, årlig skal utveksle importstatistikk og preferansetollavgiftssatser samt anvendte mestbegunstigelses-tollavgiftssatser (MFN) for de tre foregående år.

Artikkel 2.22 fastslår at det opprettes en underkomité for handel med varer. Mandat for komiteen er nedfelt i vedlegg VII.

4.4 Tekniske handelshindre

Artikkel 3.1 fastslår at WTOs avtale om tekniske handelshindringer (TBT-avtalen) innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 3.2 fastslår at kapitlet gjelder forberedelse, vedtak og anvendelse av standarder, tekniske reguleringer og godkjenningprosedyrer som innvirker på handelen mellom partene, unntatt SPS-relaterte krav og krav stilt i forbindelse med offentlige anskaffelser.

Artikkel 3.3 fastslår at formålet med kapitlet er å legge til rette for varehandel mellom partene gjennom å utveksle informasjon om tekniske reguleringer, standarder, og systemer for produktgodkjenning. Artikkelen fastslår videre at formålet med kapitlet er å fjerne og redusere tekniske handelshindre og å oppfordre til forenkling og god reguleringspraksis, samt å løse handelsproblemer mellom partene.

Artikkel 3.4 fastslår at med «relevante internasjonale standarder, veiledninger og anbefalinger» som nevnt i artikkel 2 og 5 i TBT-avtalen, menes i dette kapitlet standarder utarbeidet av en rekke navngitte internasjonale standardsettende organisasjoner.

Artikkel 3.5 fastslår at varer som oppfyller en parts relevante tekniske reguleringer fritt kan forflyttes på denne partens territorium. Artikkelen slår videre fast en parts plikt til straks å varsle den eksporterende part om årsaken dersom varer holdes igjen ved grensen eller fjernes fra markedet.

Artikkel 3.6 fastslår at partene anerkjenner en rekke navngitte mekanismer for aksept av resultatet av hverandres prosedyrer for samsvars-vurdering. Artikkelen fastslår videre partenes plikt til ikke å innføre eller anvende prosedyrer for samsvarsvurdering som skaper unødige handelshindre. Ved krav om positiv forsikring om samsvar, skal partene oppfordre til godkjenning av produsentgitt samsvarserklæring basert på internasjonale standarder.

Artikkel 3.7 fastslår partenes plikt til å samarbeide, blant annet i flere navngitte fora og gjennom utveksling av ulike typer informasjon, for å øke forståelsen av hverandres systemer og legge til rette for adgang til hverandres markeder.

Artikkel 3.8 fastslår partenes plikt til å konsultere om tiltak innført av en part som en annen part mener innvirker eller vil innvirke på handelen mellom partene. Konsultasjonene skal gjennomføres innen 30 dager etter at skriftlig anmodning om slik konsultasjon er mottatt.

Artikkel 3.9 fastslår at på anmodning fra en part, skal partene forhandle frem en ordning som sikrer at fordelaktig behandling knyttet til tekniske forskrifter, standarder og samsvarsvurderinger som alle parter har avtalt med en tredjepart, også skal gjelde mellom partene.

Artikkel 3.10 fastslår at partene innen 30 dager etter avtalens ikrafttredelse skal utveksle kontaktpunkter for å forenkle kommunikasjon og informasjonsutveksling om tekniske handelshindre, og ved endringer straks informere hverandre om disse.

4.5 Veterinære og plantesanitære tiltak

Artikkel 4.1 fastslår at WTOs avtale om veterinære og plantesanitære tiltak (SPS-avtalen) innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med nødvendige tilpasninger.

Artikkel 4.2 fastslår at de internasjonale standardsettende organisasjonenes retningslinjer og anbefalinger gjøres gjeldende for SPS-kapitlet.

Artikkel 4.3 fastslår at dette kapitlet får anvendelse på sanitære og plantesanitære tiltak fra en part som direkte eller indirekte kan påvirke handelen mellom partene.

Artikkel 4.4 fastslår at avtalen skal beskytte menneskers, dyrs eller planters liv eller helse på partenes territorium, samtidig som det tilrettelegges for handel mellom partene. Kapitlet skal bidra til å løse handelsrestriksjoner som følge av iverksatte SPS-tiltak mellom partene.

Artikkel 4.5 fastslår at partene er enige om å bruke systemrevisjon som sin foretrukne evalueringsmetode for vurdering av tilsynsmyndighetene. Om nødvendig kan en importerende part foreta inspeksjon hos den eksporterende part. Inspeksjons- og systemrevisjon skal baseres på internasjonale standarder. Korrigerende tiltak, tidsrammer og oppfølgingsprosedyrer i etterkant av en revisjon skal nedfelles i en evalueringsrapport.

Artikkel 4.6 fastslår at endringer i helsesertifikater mellom partene skal begrunnes og at den eksporterende part skal få tilstrekkelig tid til å tilpasse seg nye krav. Partene oppfordres til å etablere elektronisk utveksling av helsesertifikater.

Artikkel 4.7 fastslår at partene skal samarbeide for å øke den gjensidige forståelsen av hverandres systemer og lette tilgangen til de respektive markedene. Slikt samarbeid skal omfatte, men er ikke begrenset til, samarbeid mellom de relevante vitenskapelige institusjonene som gir partene vitenskapelig rådgivning og risikovurdering.

Artikkel 4.8 fastslår at partene skal sikre fri bevegelse av varer som oppfyller dens relevante sanitære og plantesanitære krav når varen først er på markedet.

Artikkel 4.9 fastslår at importkontrollen skal være risikobasert og at den skal gjennomføres på en ikke-diskriminerende måte. Partene skal gjennomføre den veterinære grensekontrollen så lite handelsrestriktiv og så raskt som mulig. Varer som holdes tilbake på grensen på grunn av en antatt risiko, skal klareres så raskt som mulig, særlig om det gjelder bederlige varer.

Importøren skal umiddelbart informeres om årsaken for tilbakeholdelsen. Dersom en vare forbys fordi den ikke samsvarer med importlandets krav, skal importøren og relevant myndighet i eksportørlandet varsles om manglende overholdelse. Ved gjentakende funn av ikke-konforme vareparti, skal partene finne passende tiltak for å unngå slik manglende overholdelse.

Artikkel 4.10 fastslår at dersom et tiltak fra en av partene vil skape eller har skapt en handelshindring, eller reiser betydelige bekymringer knyttet til dette kapitlet, kan parten be om tekniske konsultasjoner med den berørte parten med sikte på å finne en gjensidig akseptabel løsning. Tekniske konsultasjoner skal finne sted innen 30 dager etter mottak av en slik henvendelse. Den felles komité skal informeres.

Artikkel 4.11 fastslår at på anmodning fra en part skal partene, uten ugrunnet opphold, forhandle frem en ordning som utvider til å gjelde mellom partene behandling knyttet til veterinære og plantesanitære tiltak som alle parter har avtalt med en tredjepart.

Artikkel 4.12 fastslår at partene innen 30 dager etter avtalens ikrafttredelse skal utveksle kontaktpunkter for å forenkle kommunikasjon og informasjonsutveksling om veterinære og plantesanitære tiltak, og ved endringer straks informere hverandre om disse.

4.6 Handel med tjenester

Artikkel 5.1 fastslår at kapitlet gjelder partenes tiltak som påvirker handel med tjenester. Artikkelen definerer at parter i dette kapitlet inkluderer sentrale, regionale eller lokale administrative enheter eller myndigheter, samt ikke-statlige organer i utøvelsen av myndighet delegert til dem av sentrale, regionale eller lokale administrative enheter eller myndigheter. Artikkelen fastslår videre at kapitlet ikke skaper forpliktelser for partene med hensyn til lufttransporttjenester utover hva som følger av avsnitt 3 i GATS-vedlegget om lufttransporttjenester, samt at definisjoner i avsnitt 6 i GATS-vedlegget innlemmes i og gjøres til en del avtalen.

Artikkelen slår videre fast at kapitlet ikke skal forstås å innebære forpliktelser for offentlig anskaffelser.

Artikkelen fastslår at kapitlet ikke får anvendelse for subsidier eller tilskudd, inkludert lån fra offentlige myndigheter, garantier eller forsikringer som ytes av en avtalepart.

Artikkel 5.2 definerer en rekke begreper som er sentrale for forståelsen av kapitlet.

Artikkel 5.3 forplikter partene, med unntak gitt i listen over unntak fra bestevilkårsbehandling (MFN) i vedlegg IX (Unntak fra bestevilkårsbehandling), til å gi hverandres tjenester og tjenestetilbydere minst like gode vilkår, med hensyn til alle tiltak som påvirker tilbudet av tjenester, som gis tilsvarende tjenester og tjenestetilbydere fra land som ikke er part i avtalen. Dette gjelder ikke vilkår en part gir på grunnlag av andre avtaler som er rapportert under GATS artikkel V eller avtaler om felles arbeidsmarked i henhold til GATS artikkel V *bis*. Dersom en part inngår en ny slik avtale, skal den på forespørsel av en annen part til denne frihandelsavtalen gi den andre parten tilstrekkelig anledning til å forhandle om å motta tilsvarende forpliktelser.

Artikkel 5.4 fastslår at med hensyn til markedsadgang gjennom de leveringsmåtene som inngår i artikkel 5.2 om definisjoner, skal hver avtalepart gi enhver annen avtalepart ikke mindre fordelaktig behandling enn beskrevet under de krav, begrensninger og forutsetninger som det er enighet om og er beskrevet i bindingslisten.

Artikkelen fastsetter noen spesifikke krav, begrensninger og forutsetninger som avtalepart ikke kan anvende om annet ikke fremgår av bindingslisten.

Artikkel 5.5 fastslår at på sektorer avtalepart har ført inn i sin bindingsliste, og med gjenstand til forutsetninger og kvalifikasjoner beskrevet der, skal avtaleparten ikke behandle tjenesteytere fra en annen avtalepart mindre fordelaktig enn det behandler egne like tjenester og tjenesteytere.

Artikkelen presiserer at avtalepart kan oppfylle disse vilkårene ved å tilby formelt like eller ulike vilkår og at formelt identiske eller formelt ulike vilkår skal anses å være mindre fordelaktig behandling dersom det medfører konkurransefordeler til egne like tjenester eller tjenesteytere.

Artikkel 5.6 fastslår at avtalepartene kan forhandle frem forpliktelser som angår handel med tjenester som ikke skal føres inn i bindingslisten i henhold til artikkel 5.4 eller 5.5. Slike forpliktelser skal føres i kolonnen for tilleggsforpliktelser i bindingslisten.

Artikkel 5.7 fastslår at myndighetstiltak som påvirker handel med tjenester skal forvaltes på en rimelig, objektiv og upartisk måte. Artikkelen pålegger partene at kvalifikasjonskrav og -prosedyrer, tekniske standarder og lisenskrav skal være basert på objektive og transparente kriterier.

Artikkel 5.8 forplikter parter som gjennom avtale eller på eget initiativ innrømmer godkjenning av utdanning, krav eller kvalifikasjoner med

stater som ikke er part i avtalen, å gi partene til frihandelsavtalen anledning til å forhandle tilsvarende ordninger. Enhver slik avtale eller godkjenning skal være i samsvar med WTO-avtalen, derunder GATS artikkel VII (Godkjenninger) avsnitt 3.

Artikkel 5.9 gjelder tiltak for personer som er en av partenes tjenestetilbydere og personer som er ansatt hos en tjenestetilbyder for å kunne tilby tjenesten. Artikkelen slår fast at personer som er omfattet av spesifikke forpliktelser skal gis adgang til å tilby tjenester i henhold til disse forpliktelsene. Artikkelen slår videre fast at kapitlet ikke gjelder tiltak angående personers adgang til å søke arbeid eller statsborgerskap, bosetting eller oppholdstillatelse på permanent basis.

Artikkel 5.10 fastslår at hver avtalepart skal, unntatt i krisesituasjoner, offentliggjøre alt regelverk som angår handel med tjenester. Dette gjelder også internasjonale avtaler som angår handel med tjenester som avtaleparten er tilsluttet. Artikkelen presiserer at kapitlet ikke forplikter parter til å utlevere opplysninger som er unntatt offentlighet.

Artikkel 5.11 fastslår at partene skal sikre at tjenesteyter som har monopolrettigheter ikke i sin monopolvirksomhet opptre i strid med artikkel 5.3 eller forpliktelsene i bindingslisten.

Artikkel 5.12 fastslår at avtalepartene anerkjenner at visse andre forretningsskikker enn de som er behandlet i artikkel 5.11 kan begrense konkurransen og slik begrense handel med tjenester. En avtalepart skal på forespørsel av en annen avtalepart, delta i konsultasjoner med hensikt om å eliminere slik forretningspraksis.

Artikkel 5.13 fastslår at med unntak for de omstendigheter som er nevnt i artikkel 5.14, skal en part ikke legge restriksjoner på internasjonale overføringer og betalinger for løpende transaksjoner med en annen part. Slike betalinger og overføringer skal gjøres enhver konvertibel valuta til valutaverdien som gjelder på tidspunktet for overføringen. Artikkelen presiserer at disse forpliktelsene ikke forhindrer avtalepart å nekte eller forsinke overføringer ved begrunnet, ikke-diskriminerende og i god tro anvendelse av nasjonale regler som for eksempel gjelder konkurs, beslag etter lovbrudd, finansiell rapporteringsplikt eller domstolsbehandling. Artikkelen skal ikke innvirke på avtalepartenes rettigheter eller forpliktelser som følger av artiklene i Det internasjonale pengefondet.

Artikkel 5.14 fastslår at partenes adgang til å anvende restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen skal reguleres av GATS artikkel XII

(Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen), avsnitt 1 til 3, som innlemmes i og gjøres til en del av kapitlet, med de nødvendige tilpasninger. Partene skal umiddelbart varsle Den blandede komité dersom slike restriksjoner innføres eller opprettholdes.

Artikkelen fastslår at i tilfelle alvorlige betalingsbalanse og eksterne økonomiske vanskeligheter eller trusler om slike, kan en part vedta eller opprettholde restriksjoner på handel med tjenester, inkludert betalinger eller overføringer for transaksjoner. Det erkjennes at spesielt press på betalingsbalansen til en part i ferd med økonomisk utvikling eller økonomisk overgang, kan nødvendiggjøre bruk av restriksjoner, for å sikre, blant annet, opprettholdelse av et nivå av finansielle reserver som er tilstrekkelig for gjennomføringen av dens program for økonomisk utvikling eller økonomisk overgang. Begrensningene nevnt skal ikke diskriminere mellom avtaleparter og ikke-avtaleparter, og være i samsvar med vedtektene til Det internasjonale pengefondet.

En avtalepart som vedtar eller opprettholder slike restriksjoner, skal umiddelbart underrette andre avtaleparter om dette.

Artikkel 5.15 fastslår at dersom en av partene mener seg negativt påvirket av en subsidie i en annen part, kan den anmode om konsultasjoner. Partene skal vurdere bestemmelser som det er oppnådd enighet om under artikkel XV i GATS, med tanke på å innlemme disse i avtalen.

Artikkel 5.16 bestemmer at, med forbehold om at tiltak ikke anvendes på en måte som vil utgjøre vilkårlig eller uforsvarlig diskriminering mellom land der lignende forhold råder, eller en skjult restriksjon på handel med tjenester, skal ingenting i dette kapittel tolkes slik at det hindrer tiltak som er nødvendig for å beskytte offentlig moral, offentlig orden, eller menneskers, dyrs eller planters liv eller helse. Det samme gjelder nødvendige tiltak truffet for å sikre samsvar med nasjonale lover eller forskrifter som ikke er i strid med bestemmelsene i denne avtalen, inkludert de som gjelder forebygging av villedende og uredelig forretningspraksis eller for å håndtere virkningene av mislighold på tjenestekontrakter, eller er nødvendige for å ivareta personvern eller sikkerhet.

Artikkelen presiserer at, forutsatt at forskjellsbehandling tar sikte på å sikre rettferdig eller effektiv ileggelse eller innkreving av direkte skatter med hensyn til tjenester eller tjenesteleverandører fra andre parter, og med forbehold om at tiltakene ikke anvendes på en måte som vil utgjøre vilkårlig eller uforsvarlig diskriminering mellom land der

lignende forhold råder, eller en skjult restriksjon på handel med tjenester, vil den forskjellsbehandlingen ikke være i strid med artikkel 5.5. Artikkelen presiserer også at forskjellsbehandling mellom land i strid med artikkel 5.3 ikke er i strid med avtalen, forutsatt at forskjellsbehandlingen er et resultat av en skatteavtale som parten er bundet av.

Artikkel 5.17 fastsetter at ingenting i dette kapitlet skal forstås å kreve at avtaleparten må offentliggjøre at noe er i strid med avtalepartens sikkerhetsinteresser. Artikkelen fastsetter også at kapitlet ikke skal forstås å hindre en avtalepart å gjennomføre handlinger som den anser som nødvendig for å beskytte sine vesentlige sikkerhetsinteresser, knyttet til levering av tjenester til militær virksomhet eller knyttet til nukleære materialer eller er tatt i krigstid eller annen internasjonal nødsituasjon. Artikkelen presiserer at kapitlet ikke skal forstås å hindre en avtalepart i å gjennomføre sanksjoner i medhold av De forente nasjoners pakt for opprettholdelse av internasjonal fred og sikkerhet.

Artikkel 5.18 fastslår at hver parts spesifikke forpliktelser etter artikkel 5.4 (Markedsadgang), 5.5 (Nasjonal behandling) og 5.6 (Tilleggsforpliktelser), fremgår av vedlegg VIII (Bindingslister). Artikkelen fastsetter reglene for hvordan partene skal føre forpliktelser og reservasjoner i bindingslistene.

Artikkel 5.19 fastslår at partene, dersom en av partene retter skriftlig forespørsel om det, innen tre måneder skal holde konsultasjoner for å vurdere endringer eller tilbaketrekking av en spesifikk forpliktelse i den forespørrende partens bindingsliste. Siktemålet for konsultasjonene skal være å sikre et generelt nivå på forpliktelsene som er minst like godt som det var før konsultasjonene.

Artikkel 5.20 forplikter avtalepartene til jevnlig å gjennomgå sine bindingslister og lister over unntak fra bestevilkårsbehandling, med sikte på ytterligere liberalisering av handelen med tjenester mellom partene. Den første gjennomgangen skal finne sted senest syv år etter avtalens ikrafttredelse.

Artikkel 5.21 fastslår at vedleggene XIV (Innenlandske reguleringer), XIII (Finansielle tjenester), XII (Maritim transport og relaterte tjenester), XI (Personbevegelser), X (Telekommunikasjonstjenester) og XV (Turisme og reisetjenester), utgjør en integrert del av dette kapitlet.

4.7 Investeringer

Artikkel 6.1 fastslår at kapitlet gjelder kommersiell tilstedeværelse i alle sektorer, med unntak for

tjenestesektorer definert i artikkel 5.1 av avtalen. Kapitlet skal være uten innvirkning på tolkning eller anvendelse av internasjonale avtaler på investerings- og skatteområdet som en eller flere EFTA-medlemsstater og Thailand er part i. Artikkelen slår videre fast at kapitlet ikke får anvendelse for offentlige anskaffelser eller subsidier og tilskudd som gis av en avtalepart.

Artikkel 6.2 definerer en rekke begreper som er sentrale for forståelsen av kapitlet, herunder hva som menes med juridisk person, fysisk person og kommersiell tilstedeværelse.

Artikkel 6.3 forplikter partene til å behandle fysiske og juridiske personer fra en annen avtalepart på samme måte som de behandler sine egne fysiske og juridiske personer i tilsvarende situasjoner, når det gjelder tiltak som påvirker deres kommersielle tilstedeværelse (nasjonal behandling). Unntak fra forpliktelsen er tatt i partenes reservasjonsliste inntatt i vedlegg XVI (Reservasjonsliste).

Artikkel 6.4 fastslår at nasjonal behandling etter artikkel 6.3 ikke skal gjelde for de områder som er unntatt i vedlegg XVI (Reservasjonsliste). Bestemmelsen angir også prosedyrer for endringer i reservasjonslisten.

Artikkel 6.5 forplikter partene til, innenfor rammene av sine lover og forskrifter, å tillate personer fra en annen avtalepart, og nøkkelpersonell ansatt av en fysisk eller juridisk person fra en annen avtalepart, midlertidig tilgang til og opphold i sitt territorium for å utføre aktiviteter i forbindelse med kommersiell tilstedeværelse. Det samme gjelder for ektefelle og mindreårige barn til slike personer.

Artikkel 6.6 fastslår at partene anerkjenner deres rett til å regulere for å oppnå legitime politiske målsettinger, som ivaretagelse av helse, miljø og sikkerhet. Partene forplikter seg til å ikke senke, eller tilby seg å senke, standardene i slik regulering for å tiltrekke seg investeringer.

Artikkel 6.7 fastslår at en part ikke skal anvende restriksjoner på løpende transaksjoner og kapitalbevegelser relatert til kommersiell tilstedeværelse som reguleres av kapitlet. Unntakssituasjoner fra dette er beskrevet i artikkel 6.8 (restriksjoner for å sikre betalingsbalansen). Artikkelen fastslår at slike betalinger og overføringer skal foretas i enhver fritt konvertibel valuta til markedskursen som gjelder på overføringstidspunktet. Videre presiseres at disse forpliktelsene ikke forhindrer avtalepartene i å nekte eller forsinke overføringer ved rettfærdig, ikke-diskriminerende og god tro anvendelse av deres nasjonale lover og regler, for eksempel knyttet til

konkurs, beslag etter lovbrudd, finansiell rapporteringsplikt eller domstolsbehandling. Det fastslås også at bestemmelsene i dette kapitlet ikke skal innvirke på avtalepartenes rettigheter eller forpliktelser under IMF-avtalen.

Artikkel 6.8 fastslår at partene i tilfeller av alvorlige betalingsbalanseutfordringer eller eksterne finansielle vanskeligheter, eller ved trussel om slike, kan vedta restriksjoner på betalinger eller overføringer som omfattes av kapitlet. Det erkjennes at spesielt press på en parts betalingsbalanse i forbindelse med økonomisk utvikling eller økonomisk endring kan nødvendiggjøre bruk av restriksjoner, for å sikre blant annet opprettholdelse av et nivå av finansielle reserver som er tilstrekkelig for gjennomføringen av slike prosesser. Bestemmelsene for innføring av slike restriksjoner i avsnitt 2 og 3 av GATS artikkel XII (Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen), innlemmes i og gjøres til en del av kapitlet, med de nødvendige tilpasninger. Artikkelen slår videre fast at partene umiddelbart skal varsle Den blandede komité dersom slike restriksjoner innføres eller opprettholdes.

Artikkel 6.9 fastslår at en part som mener seg negativt påvirket av en subsidie i en annen part, kan anmode om konsultasjoner om dette. Dersom en part mottar en slik anmodning, skal den inngå i slike konsultasjoner.

Artikkel 6.10 fastslår at unntakene i artikkel XX i GATT og artikkel XIV i GATS (Generelle unntak) innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 6.11 fastslår at unntakene i artikkel XXI av GATT og avsnitt 1 av artikkel XIV*bis* i GATS (Sikkerhetsunntak) innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 6.12 fastslår at partene jevnlig skal gjennomgå kapitlet, innenfor rammen av Den blandede komité, med mål om å videreutvikle partenes forpliktelser og å fjerne eller begrense partenes reservasjoner i vedlegg XVI. Artikkelen fastslår videre at dersom en part, i en avtale inngått etter denne avtalen, gir mer fordelaktig behandling til fysiske eller juridiske personer fra en ikke-part, så skal den, dersom det anmodes om det fra en part i denne avtalen, uten ugrunnet opphold inngå forhandlinger med den anmodende parten, med sikte på å gi en minst like fordelaktig behandling.

Artikkel 6.13 slår fast at partene anerkjenner viktigheten av å promotere grensekryssende investeringer og teknologistrømmer, som et middel for å oppnå økonomisk vekst og bærekraftig

utvikling. Partene kan i denne forbindelse samarbeide om saker av felles interesse, slik som identifisering av investeringsmuligheter, organisering av investeringsfremmetiltak og informasjonsutveksling om tiltak og utfordringer knyttet til investeringsfremme.

Artikkel 6.14 fastslår at partene, innenfor rammene av deres lover og forskrifter, skal forsøke å legge til rette for investeringer mellom partene, herunder gjennom å skape et godt investeringsklima, forenkle sine prosedyrer for investeringssøknader og -godkjenninger, tilgjengeliggjøre informasjon om investeringsregelverk og investeringsprosedyrer og etablere kontaktpunkter som kan yte bistand og gi veiledning til investorer.

4.8 Immaterielle rettigheter

Artikkel 7.1 forplikter partene til å sikre effektiv og ikke-diskriminerende beskyttelse og håndheving av immaterialrettigheter i samsvar med artikkelen selv, vedlegg XVII og de internasjonale avtalene som det er vist til i vedlegget. Det er presisert at dette gjelder både nasjonal behandling og bestevilkårsbehandling, med slike unntak som WTO-avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterialrettigheter (TRIPS) åpner for. Bestemmelsene i vedlegg XVII fastsetter det nærmere innholdet i beskyttelsen og håndhevingen av de forskjellige kategoriene av immaterialrettigheter. Partene er enige om å vurdere, etter reglene for Den blandede komité, muligheten for å videreutvikle partenes forpliktelser i dette kapitlet og vedlegg XVII.

4.9 Offentlige anskaffelser

Artikkel 8.1 fastslår at partene anerkjenner viktigheten av en felles forståelse av hverandres anskaffelsesrett, med sikte på å utvikle samarbeid og legge til rette for deltakelse i hverandres anskaffelsesmarkeder, ved å fremme ikke-diskriminering, transparens og gjensidighet.

Artikkel 8.2 angir anvendelsesområdet til kapitlet om offentlige anskaffelser, og slår fast at kapitlet skal gjelde for nasjonale lover, regler og prosedyrer om offentlige anskaffelser.

Artikkel 8.3 angir prinsipper som partene skal fremme i offentlige anskaffelser. Ifølge bestemmelsen skal partene fremme og anvende prinsipper om transparens, kvalitet for pengene («value for money»), ansvarlighet og rettferdig prosess, i

samsvar med partenes respektive nasjonale lover, regler og prosedyrer.

Artikkel 8.4 første ledd slår fast at hver part skal publisere eller gjøre nasjonale lover, regler og prosedyrer om offentlige anskaffelser offentlig tilgjengelig. Annet ledd slår fast at partene, så langt det er mulig og hensiktsmessig, skal søke å tilgjengeliggjøre og oppdatere informasjonen elektronisk. Tredje ledd slår fast at partene skal angi i vedlegg hvordan informasjonen som beskrevet i første ledd vil bli publisert («Means of Publication»).

Artikkel 8.5 slår fast at partene, for anskaffelser som faller innenfor anvendelsesområdet til dette kapitlet, skal ta sikte på å benytte elektroniske midler ved publisering av meldinger, konkurransegrunnlag, informasjonsutveksling og kommunikasjon, og inngivelse av tilbud.

Artikkel 8.6 slår fast at partene anerkjenner at offentlige anskaffelser kan bidra til miljømessig bærekraft. Derfor skal partene tilstrebe å inkorporere miljøbærekraftige retningslinjer og praksis i samsvar med nasjonal rett.

Artikkel 8.7 slår fast at partene anerkjenner det viktige bidraget små og mellomstore bedrifter, inkludert mikrobedrifter, kan gi til økonomisk vekst og arbeidsplasser, samt også viktigheten av å legge til rette for små og mellomstore bedrifters deltakelse i offentlige anskaffelser.

Artikkel 8.8 om samarbeid slår fast at partene skal tilstrebe å samarbeide om saker som gjelder offentlige anskaffelser, med sikte på å oppnå en bedre forståelse av hverandres respektive anskaffelsessystemer. Slikt samarbeid kan omfatte utveksling av informasjon om respektive lover, reguleringer og prosedyrer, tilbud om opplæring og utveksling av informasjon om beste praksis og elektroniske anskaffelsessystemer.

Artikkel 8.9 gjelder videre forhandlinger. Første ledd slår fast at dersom en part inngår en avtale som gir markedsadgang for offentlige anskaffelser til en som ikke er part av avtalen, skal den informere de andre avtalepartene. Annet ledd forplikter en part som gir ytterligere fordeler vedrørende markedsadgang til en ikke-part etter at denne avtalen ble inngått, til å inngå i forhandlinger med de andre partene, med sikte på å tilby tilnærmet like god behandling («similarly favourable treatment») og bli enig om markedsadgangsforpliktelsene. Tredje ledd slår fast at partene skal endre avtalen for å inkludere slik behandling som nevnt i annet ledd på gjensidig basis, innen ett år etter at den relevante avtalen som nevnt i første ledd trådte i kraft. Endringen skal være gjenstand for ratifikasjon eller aksept av partene.

Artikkel 8.10 slår fast at Den blandede komité skal vurdere kapitlet jevnlig for å utforske mulighetene for å videreutvikle samarbeidet mellom partene innenfor offentlige anskaffelser.

Artikkel 8.11 forplikter partene til å angi kontaktpunkter som skal legge til rette for kommunikasjon mellom partene og utveksle informasjon om forhold i forbindelse med dette kapitlet.

4.10 Konkurransen

Artikkel 9.1 første ledd første punktum slår fast at partene anerkjenner at konkurransebegrensende praksis har potensial til å underminere fordelene som følger av denne avtalen. Konkurransebegrensende adferd defineres som (a) avtaler mellom foretak, alle beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak og alle former for samordnet praksis mellom foretak som har som formål eller virkning å hindre, innskrenke eller redusere konkurransen, og (b) utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling som forhindrer eller begrenser konkurranse. Artikkelenes annet ledd slår fast at tilsvarende gjelder for offentlige foretak og foretak som av partene er gitt særlige eller eksklusive rettigheter, med mindre konkurranse forhindrer deres utførelse av de offentlige oppgavene de er tillagt.

Tredje ledd slår fast at konkurransekapitlet skal være uten betydning for partenes autonomi til å utvikle, beholde og håndheve sine konkurranselover og reguleringer. Fjerde ledd slår fast at artikkelen ikke gir foretak noen direkte forpliktelser.

Artikkel 9.2 omhandler samarbeid mellom partene. Første ledd slår fast at partene skal samarbeide og konsultere med hensyn til konkurransebegrensende praksis som beskrevet i artikkel 10.1, med sikte på å avslutte slik praksis eller skadevirkningene den har på handelen. Annet ledd gir eksempler på hvordan slikt samarbeid kan foregå, og nevner utveksling av informasjon som er tilgjengelig for partene. Annet ledd annet punktum presiserer at ingen part er forpliktet til å gi informasjon som er konfidensiell etter nasjonal rett.

Artikkel 9.3 første ledd slår fast at dersom en part vurderer at en gitt praksis påvirker handelen, etter samarbeid eller konsultasjon i henhold til artikkel 10.2, kan den parten forespørre konsultasjoner i den blandede komité. Partene det gjelder skal ifølge annet ledd tilby den blandede komité all støtte og tilgjengelige informasjon for å vurdere saken, og eventuelt avslutte den aktuelle praksisen. Tredje ledd slår fast at den blandede

komité skal vurdere informasjonen for å legge til rette for en felles akseptabel løsning av saken innen 60 dager fra de mottok forespørselen.

Artikkel 9.4 slår fast at ingen part skal ha krav på tvisteløsning etter kapitlet om tvisteløsning for en sak som oppstår under konkurransekapitlet.

4.11 Handel og bærekraftig utvikling

Artikkel 10.1 stadfester kapitlets kontekst, formål og virkeområde. Artikkelen viser til sentrale, internasjonale erklæringer med generelle prinsipper for miljø, sosiale rettigheter og arbeidstakerrettigheter. Den bekrefter videre sammenhengen mellom økonomisk utvikling, sosial utvikling og miljøvern. Artikkelen forplikter partene til å fremme internasjonal handel på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling. Videre stadfester artikkelen at partene vil fremme dialog og samarbeid på handelsrelaterte arbeids- og miljøsaker, som en del av en global tilnærming til handel og bærekraftig utvikling. Artikkelen legger grunnlaget for et samarbeidsorientert rammeverk basert på felles verdier og interesser, samtidig som den tar hensyn til forskjeller i partenes utviklingsnivå. Med mindre annet er spesifisert, gjelder kapitlet for tiltak som partene vedtar eller opprettholder, og som påvirker handels- og investeringsrelaterte aspekter ved arbeidstakerrettigheter og miljøspørsmål.

Artikkel 10.2 viser til partenes rett til å fastsette sitt beskyttelsesnivå for miljø og arbeidsliv. Videre bindes partene til å søke å sikre at deres lovgivning, politikk og praksis bidrar og oppmuntrer til et høyt beskyttelsesnivå i overensstemmelse med standarder, prinsipper og avtaler referert til i kapitlet, og til å etterstrebe et ytterligere forbedret beskyttelsesnivå for miljø og arbeidsstandarder. Partene anerkjenner også viktigheten av å legge vitenskapelig informasjon og relevante internasjonale standarder og retningslinjer til grunn for sitt arbeid med miljø og arbeidstakerrettigheter, som innvirker på handel og investeringer mellom partene. Artikkelen presiserer at bestemmelsene i kapitlet ikke skal anvendes på en måte som utgjør en skjult restriksjon på handel eller investering.

Artikkel 10.3 forplikter partene til å håndheve sin lovgivning innen miljø og arbeidsliv, samt til ikke å redusere nivået på sin miljø- og arbeidstakerbeskyttelse for å oppmuntre til handel eller investeringer fra en annen part eller for å oppnå konkurransefortrinn for produsenter som opererer i partenes territorium; eller unnlate å anvende

eller å gi unntak fra relevant lovgivning for å oppnå samme effekt.

Artikkel 10.4 stadfester at partene bekrefter sine forpliktelser til å effektivt fremme og etterleve multilaterale avtaler og konvensjoner om arbeidsstandarder og arbeidstakerrettigheter som følger av ILO-medlemskap. Partene oppfordres til å kontinuerlig arbeide for å ratifisere ILOs kjernekonvensjoner og tilhørende protokoller som ILO har klassifisert som «oppdaterte». Artikkelen stadfester at partene forplikter seg til å opprettholde et velfungerende system for håndheving av arbeidslivsbestemmelser, og fremme utvikling og forbedring av tiltak for å oppnå anstendige arbeidsvilkår for alle og tilknyttede arbeidsrettigheter, herunder med hensyn til lønn og inntekt, arbeidstid, helse og sikkerhet på arbeidsplassen og andre arbeidsvilkår. Videre forplikter partene seg til å fremme sosial dialog og treparts-samarbeid, samt å etablere og opprettholde et velfungerende system for arbeidsinspeksjon. Artikkelen stadfester at brudd på grunnleggende prinsipper og rettigheter for arbeidsliv ikke skal brukes som legitime komparative fortrinn eller benyttes for proteksjonistiske formål.

Artikkel 10.5 fastslår at partene erkjenner at det er viktig å innlemme et likestillingsperspektiv når en inkluderende økonomisk utvikling fremmes, og at politikk som tar hensyn til kjønnsbalanse, er viktig. Artikkelen stadfester at hver part bekrefter at de forplikter seg til å gjennomføre de internasjonale avtalene om likestilling mellom kjønnene eller likebehandling som de er part i.

Artikkel 10.6 stadfester at partene bekrefter sin forpliktelse til å effektivt iverksette og etterleve multilaterale miljøavtaler og konvensjoner som de er en avtalepart til, samt sin etterlevelse av prinsipper som det refereres til i artikkel 10.1.

Artikkel 10.7 anerkjenner viktigheten av effektiv lovgivning og styresett for å sikre bærekraftig forvaltning av skog og skogrelaterte økosystemer, og derigjennom redusere utslipp av klimagasser og redusere tap av biologisk mangfold som stammer fra avskoging og skogforringelse, som følge av økonomisk aktivitet. Videre fastslår partene blant annet at de vil fremme handel med produkter som stammer fra bærekraftig forvaltede skoger og skogrelaterte økosystemer, bekjempe ulovlig hogst og sikre at det bare handles med lovlig hogd tømmer mellom partene.

Artikkel 10.8 fastslår at partene anerkjenner viktigheten av å oppnå formålene til FNs klimakonvensjon og Parisavtalen. For å nå dette målet, forplikter partene seg til å bl.a. effektivt gjennomføre FNs klimakonvensjon og Parisavtalen.

Artikkel 10.9 fastslår at partene anerkjenner viktigheten av bevaring og bærekraftig bruk av naturmangfold. Videre forplikter partene seg til å fremme at arter som er truet, eller som kan bli truet med utryddelse, listes i CITES-avtalen, å iverksette effektive tiltak for å bekjempe ulovlig handel med dyre- og planteliv og å hindre eller kontrollere spredningen av fremmede arter.

Artikkel 10.10 fastslår at partene anerkjenner viktigheten av bærekraftig forvaltning av levende marine ressurser og det marine økosystemet. Videre fastslår bestemmelsen at partene skal iverksette tiltak for å bekjempe ulovlig, uregulert og urapportert fiske (UUU-fiske), samarbeide i relevante fora for å bekjempe UUU-fiske og å implementere WTO avtalen om fiskerisubsidier og fortsette å delta i forhandlinger i WTO for å ferdigstille en avtale om temaet. Endelig forplikter partene seg til å fremme utvikling av en bærekraftig og ansvarlig akvakultur.

Artikkel 10.11 fastslår at partene anerkjenner viktigheten av bærekraftige

landbruks- og næringsmiddelsystemer og handelens rolle når det gjelder å nå dette målet. For å nå dette målet forplikter partene seg til å fremme bærekraftig landbruk og tilknyttet handel, samt å fremme bærekraftige næringsmidler og å samarbeide.

Artikkel 10.12 fastslår at partene vil etterstrebe å legge til rette for investeringer og fremme handel med varer og tjenester som bidrar til bærekraftig utvikling. Artikkelen fastslår videre at partene vil fremme og stimulere til utvikling og bruk av sertifiseringsordninger for bærekraftig utvikling. Partene vil videre fremme betydningen av handel og investeringer for å oppå en effektiv sirkulærøkonomi. Partene vil utveksle synspunkter og vurdere samarbeid på området, herunder oppfordre til samarbeid mellom foretak.

Artikkel 10.13 stadfester at partene forplikter seg til å fremme ansvarlig næringsliv, herunder ved å oppmuntre til relevante praksiser, for eksempel ansvarlig forvaltning av forsyningskjeder i foretak. Partene anerkjenner i denne forbindelse at det er viktig å formidle, slutte seg til, gjennomføre og følge internasjonalt anerkjente prinsipper og retningslinjer, som OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, ILOs trepartserklæring om prinsipper for flernasjonale selskaper og sosialpolitikk, FNs Global Compact-initiativ og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter.

Artikkel 10.14 fastslår at partene skal etterstrebe å styrke samarbeid hva gjelder handel og bærekraftig utvikling i relevante internasjonale fora der de deltar.

Artikkel 10.15 fastslår at partene skal opprette kontaktpunkter, og at partene gjennom disse kontaktpunktene kan be om konsultasjoner om spørsmål knyttet til dette kapitlet. Artikkelen fastslår videre at partene har adgang til artikkel 14.2 og 14.3 under kapittel 14 (tvisteløsning), samt at partene ikke har adgang til voldgift i tvisteløsningskapitlet.

Artikkel 10.16 fastslår at dersom partene ikke kommer fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning på et spørsmål som oppstår i forbindelse med dette kapitlet gjennom konsultasjoner, kan en berørt part anmode om at et ekspertpanel innkalles for å undersøke saken, ved å sende en skriftlig anmodning til kontaktpunktet. Artikkelen fastslår videre prosedyrereglene for et slik ekspertpanel.

Artikkel 10.17 fastslår at partene gjennom Den blandede komité jevnlig skal gjennomgå fremdrift i oppnåelsen av målsettingene i kapitlet og vurdere relevant internasjonal utvikling for å identifisere ytterligere områder der samarbeid kan fremme kapitlets målsettinger.

4.12 Små og mellomstore bedrifter

Artikkel 11.1 fastsetter at partene anerkjenner at små og mellomstore bedrifter (SMB-er), inkludert mikrobedrifter, er grunnleggende for økonomisk utvikling, sysselsetting og innovasjon. Det presiseres at betegnelsen SMB i kapitlet viser til mikro, små og mellomstore bedrifter. Partene ser også at ikke-tariffmessige hindre utgjør en konkurranseutfordring for SMB-er. Partene søker å fremme dialog og informasjonsutveksling for å styrke SMB-ers evne til å dra nytte av mulighetene som oppstår fra denne avtalen.

Artikkel 11.2 stadfester at hver part skal etablere eller opprettholde offentlig tilgjengelige nettsider som inneholder informasjon om denne avtalen, inkludert teksten i avtalen, sammendrag og informasjon relevant for SMB-er. Nettsidene skal også inneholde lenker til tilsvarende nettsider hos de andre partene og til relevante myndighetsnettsider. Informasjonen, eller en beskrivelse av informasjonen, skal være tilgjengelig på engelsk og oppdateres jevnlig.

Artikkel 11.3 stadfester at partene anerkjenner viktigheten av samarbeid for å redusere SMB-ers handelsbarrierer. Samarbeidet vil bestå av informasjonsutveksling og dialog gjennom SMB-kontaktpunkter, som hver part skal opprette ved avtalens ikrafttredelse og holde oppdatert.

Artikkel 11.4 stadfester at ingen part kan søke til kapittel 14 (Tvisteløsning) for saker som oppstår under dette kapitlet.

4.13 Teknisk samarbeid og kapasitetsbygging

Artikkel 12.1 fastsetter rammeverket for teknisk samarbeid og kapasitetsbygging under avtalen. Artikkelen erklærer partenes vilje til å utvikle handel og økonomisk samarbeid, med sikte på å legge til rette for gjennomføringen av handelsavtalens overordnede formål, herunder å styrke handel og investeringer, styrke partenes konkurransevne og bidra til bærekraftig utvikling.

Artikkel 12.2 fastslår at partene skal samarbeide om en målsetting om å identifisere og benytte seg av de mest effektive metoder og midler for å implementere kapitlet. Bidrag fra EFTA skal administreres av EFTA-sekretariatet. Videre presiseres det at teknisk samarbeid og kapasitetsbygging er betinget av tilgjengelige midler og ressurser hos hver av partene. Artikkelen angir mulige metoder og midler for teknisk samarbeid og kapasitetsbygging, blant annet gjennom utveksling av informasjon, tilrettelegging av kontakt mellom relevante institusjoner, teknisk og administrativ assistanse og tilrettelegging for teknologioverføring på gjensidig avtalte vilkår. Det åpnes for at teknisk samarbeid og kapasitetsbygging kan gjennomføres med nasjonale og internasjonale eksperter, institusjoner, organisasjoner og øvrige representanter.

Artikkel 12.3 fastslår at teknisk samarbeid og kapasitetsbygging kan dekke ethvert område som blir identifisert av partene, som kan bidra til å øke partenes kapasitet til å dra nytte av mulighetene som følger av handel og investeringer.

Artikkel 12.4 fastslår at partene skal utveksle navn og adresser for kontaktpunktene for saker som angår kapitlet.

Artikkel 12.5 fastslår at kapitlet om tvisteløsning ikke gjøres gjeldende for dette kapitlet.

4.14 Institusjonelle bestemmelser

Artikkel 13.1 etablerer Den blandede komité, bestående av representanter fra alle partene. Den blandede komité har til oppgave å administrere og overvåke gjennomføringen av avtalen. Beslutninger fattes ved konsensus. Komiteen kan foreslå endringer i avtalen og beslutte endringer i avtalens tillegg 1 om produktspesifikke regler, samt

beslutte endringer i avtalens vedlegg og øvrige tillegg, med mindre en part ber om at prosedyren for endringer av avtalen etter artikkel 15.2 følges. Det kan tas forbehold om gjennomføring av interne nasjonale prosedyrer ved beslutninger i komiteen. Komiteen bestemmer sine egne prosedyreregler, og kan beslutte å opprette de underkomiteer og arbeidsgrupper den anser som nødvendige for å bistå med å gjennomføre de pålagte oppgaver. Komiteen skal møtes ved behov, men normalt hvert annet år. Komiteen kan også møtes ekstraordinært når en avtalepart ber om det.

Artikkel 13.2 fastslår at hver part skal utpeke et kontaktpunkt for å tilrettelegge for kommunikasjon mellom partene og deling av informasjon om saker knyttet til avtalen. Utpeking av kontaktpunkt skal skje innen angitte frister, og informasjon om kontaktpunkt samt eventuelle endringer av dette skal deles med de andre partene.

4.15 Tvisteløsning

Artikkel 14.1 fastslår at med mindre annet følger av avtalen, skal dette kapitlet gjelde for løsning av alle tvister mellom partene om tolkningen og anvendelsen av avtalen. Artikkelen fastslår videre at klager velger hvilket forum tvisten skal løses i, ved eventuelle tvister som oppstår både under frihandelsavtalen og WTO-avtalen. Samme sak kan ikke bringes inn for tvisteløsning i begge fora.

Artikkel 14.2 fastslår at partene ved enighet kan benytte vennskapelig mellomkomst, forlik og meglings. Disse prosedyrene skal være konfidensielle, og skal ikke ha konsekvenser for partenes rettigheter under videre eller andre tvisteløsningsprosedyrer.

Artikkel 14.3 etablerer prosedyrer for konsultasjoner mellom partene. Artikkelen fastslår at partene skal etterstrebe enighet om tolkningen og anvendelsen av frihandelsavtalen, samt at partene gjennom samarbeid og konsultasjoner skal gjøre alt de kan for å nå frem til en gjensidig tilfredsstillende løsning på spørsmål som oppstår. En part kan skriftlig anmode om konsultasjoner dersom den anser et tiltak for å være uforenlig med avtalen, eller at en part på annen måte ikke har oppfylt sine forpliktelser etter avtalen. Den klagende part skal angi grunnlaget for klagen, herunder identifisere det aktuelle tiltaket og gi en indikasjon på det faktiske og rettslige grunnlaget for klagen. De øvrige partene skal motta en skriftlig notifikasjon. Den innklagede parten skal svare innen ti dager fra mottak av konsultasjonsanmodningen, og skal samtidig sørge for en kopi av svaret til de andre partene.

Konsultasjoner skal finne sted i Den blandede komité, med mindre partene blir enige om noe annet. Konsultasjoner skal begynne innen 30 dager fra konsultasjonsanmodningen er mottatt, men for hastesaker settes en kortere frist på 15 dager. Partene i tvisten har plikt til å fremlegge tilstrekkelig informasjon for å få saken fullstendig belyst, og skal behandle konfidensiell informasjon utvekslet i løpet av konsultasjonene på samme måte som den part som avgir informasjonen. Konsultasjonene skal være konfidensielle, og skal ikke ha konsekvenser for partenes rettigheter i videre eller andre tvisteløsningsprosedyrer. De øvrige partene skal informeres om en eventuell gjensidig tilfredsstillende løsning.

Artikkel 14.4 fastslår at den klagende part kan be om at det opprettes et voldgiftspanel dersom den innklagede part ikke svarer på en konsultasjonsanmodning, ikke igangsetter konsultasjoner innen gitte frister eller dersom tvisten ikke er løst gjennom konsultasjoner innen 60 dager, eller 30 dager for hastesaker. Anmodningen om voldgift skal være skriftlig, og identifisere tiltaket det gjelder, samt fremlegge detaljer om det faktiske og rettslige grunnlaget for klagen. De øvrige avtalepartene skal motta en kopi av anmodningen, slik at de kan bestemme hvorvidt de ønsker å delta i voldgiftsprosessen.

Artikkelen fastsetter videre at oppnevning av voldgiftspanelet, som skal bestå av tre medlemmer, skal skje i tråd med Den faste voldgiftsdomstolen i Haags tilleggsregler for voldgiftsbehandling av tvister mellom to stater, med de nødvendige tilpasninger (PCA Rules 2012) artikkel 6 og 9-15. Artikkelen angir krav medlemmene av voldgiftspanelet, samt hva som skal skje dersom et medlem må erstattes.

Artikkel 14.5 fastslår at en avtalepart som ikke er part i tvistesaken, men som anser at den har en vesentlig interesse i en aktuell tvist, på nærmere angitte vilkår har anledning til å delta i voldgiftsprosessen som en tredjepart. Artikkelen angir tredjeparters plikter og rettigheter, herunder rett til å inngi skriftlige og muntlige innlegg til voldgiftspanelet, motta skriftlige innlegg fra partene og delta på høringer med partene i tvistesaken.

Artikkel 14.6 fastlegger rammene som ligger til grunn for voldgiftspanelet vurdering av tvistesaken, med mindre tvistens parter blir enige om noe annet.

Artikkel 14.7 fastslår prosedyrene for voldgiftspanelet. Med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet, eller annet er bestemt i avtalen, skal tvisteløsningspanelets prosedyrer reguleres av PCA Rules 2012 artikkel 5, 17 og 19-41. Alle

forhandlinger skal føres på engelsk. Tvistepartene skal bli enige om hvor høringer skal finne sted, og i mangel av enighet skal dette besluttes av voldgiftspanelet. Høringene for voldgiftspanelet skal være åpne for allmennheten, med mindre tvistens parter blir enige om noe annet. Høringene skal avholdes på en måte som søker å ivareta sikkerheten til voldgiftspanelet samt beskyttelse av personopplysninger og privatliv, og diskusjoner om konfidensiell informasjon skal være lukket for allmennheten. Voldgiftspanelet skal i utgangspunktet fatte sine beslutninger ved konsensus, men dersom konsensus ikke oppnås kan panelet fatte beslutninger ved flertallsvedtak.

Artikkel 14.8 fastslår at voldgiftspanelet skal levere to rapporter, en første rapport, som tvistepartene gis adgang til å kommentere, og en endelig rapport. Bestemmelsen angir tidsfrister for fremleggelsen av disse. Etter å ha fått oversendt panelets endelige rapport, kan en tvistepart gjøre den offentlig tilgjengelig såfremt konfidensiell informasjon i rapporten beskyttes. Enhver avgjørelse som panelet kommer frem til under dette kapitlet er endelig og bindende for partene.

Artikkel 14.9 fastsetter regler for suspensjon og avslutning av en tvistesak for et voldgiftspanel.

Artikkel 14.10 beskriver kravene til gjennomføring av voldgiftspanelet avgjørelse. Artikkelen sier videre at uenighet om gjennomføringen av voldgiftspanelet avgjørelse skal avgjøres av det samme voldgiftspanelet før kompensasjon kan etterspørres eller mottiltak igangsettes.

Artikkel 14.11 fastsetter regler for det tilfelle at den innklagede part ikke gjennomfører voldgiftspanelet avgjørelse, herunder konsultasjoner hvor partene kan bli enige om kompensasjon. Dersom det har blitt anmodet om slike konsultasjoner og slik enighet ikke oppnås, kan visse ensidige mottiltak iverksettes på nærmere vilkår. Voldgiftspanelet skal ved forespørsel avgjøre spørsmål om mottiltakene er i tråd med avtalens bestemmelser samt spørsmål om korrekt gjennomføring av avgjørelsen etter at mottiltak er iverksatt.

Artikkel 14.12 fastsetter at partene ved enighet kan endre tidsfristene i avtalen. Voldgiftspanelet kan, etter forespørsel fra en tvistepart, utvide en tidsfrist. Voldgiftspanelet skal informere partene hvis tidsfrister som fastsatt av avtalen ikke kan overholdes av panelet og angi hvor mye lengre tid som er nødvendig. Panelet kan uansett ikke oversitte en frist med mer enn 30 dager.

Artikkel 14.13 fastslår at hver part bærer sine egne sakskostnader og at kostnadene for voldgiftspanelet og andre kostnader knyttet til

voldgiftsprosessen skal deles likt mellom tvistepartene, med mindre tvistepartene blir enige om noe annet.

4.16 Avsluttende bestemmelser

Artikkel 15.1 fastslår at vedleggene, tilleggene og fotnotene til frihandelsavtalen, er en integrert del av avtalen.

Artikkel 15.2 fastslår at enhver part kan fremme forslag om endringer av avtalen til Den blandede komité, som eventuelt kommer med anbefalinger av avtaleendringer for ratifikasjon, godtakelse eller godkjenning hos partene. Endringer av avtalen skal være skriftlige. Endringer av vedlegg og tillegg kan i utgangspunktet besluttes av Den blandede komité, etter bestemmelsene i artikkel 13.1. Med mindre annet er besluttet av partene, trer endringene i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at Thailand og minst én av EFTA-statene har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssinstrumenter.

Artikkel 15.3 åpner for at enhver stat som blir medlem av EFTA kan tiltre avtalen på vilkår besluttet mellom den tiltredende staten og partene i frihandelsavtalen.

Artikkel 15.4 gir partene anledning til å si opp avtalen med seks måneders varsel. Avtalen opphører dersom Thailand eller alle EFTA-statene sier opp avtalen.

Artikkel 15.5 fastslår at avtalen skal ratifiseres, godtas eller godkjennes i overensstemmelse med partenes respektive rettslige krav. Avtalen trer i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at Thailand og minst én EFTA-stat har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssinstrumenter. For den enkelte EFTA-stat trer avtalen i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at denne har deponert sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssinstrument. Etter avtalens ikrafttredelse gis det adgang til midlertidig anvendelse av avtalen i tråd med nasjonale krav.

Artikkel 15.6 fastslår at Norge skal være depositar for frihandelsavtalen.

5 Vedleggene til frihandelsavtalen

Avtalen inneholder 19 vedlegg (vedlegg I – XIX) som er en integrert del av frihandelsavtalen.

Vedlegg I inneholder opprinnelsesreglene.

Vedlegg II inneholder Thailands konsesjonsliste for varer med opprinnelse i EFTA-statene.

Vedlegg III inneholder Islands konsesjonsliste for varer med opprinnelse i Thailand.

Vedlegg IV inneholder Norges konsesjonsliste for varer med opprinnelse i Thailand.

Vedlegg V inneholder Sveits' konsesjonsliste for varer med opprinnelse i Thailand.

Vedlegg VI omhandler partenes forpliktelser når det gjelder handelsfasilitering.

Vedlegg VII omhandler mandatet til underkomiteen for varer.

Vedlegg VIII inneholder bindingslister for tjenester.

Vedlegg IX inneholder unntak fra MFN-forpliktelser for tjenester.

Vedlegg X inneholder bestemmelser om telekommunikasjonstjenester.

Vedlegg XI inneholder bestemmelser om personbevegelser.

Vedlegg XII inneholder bestemmelser om maritime transporttjenester.

Vedlegg XIII inneholder bestemmelser om finansielle tjenester.

Vedlegg XIV inneholder bestemmelser om innenlandske reguleringer.

Vedlegg XV inneholder bestemmelser om turisme og reisetjenester.

Vedlegg XVI inneholder reservasjonslister for investeringer.

Vedlegg XVII inneholder bestemmelser om immaterielle rettigheter.

Vedlegg XVIII inneholder bestemmelser om offentlige anskaffelser.

Vedlegg XIX omhandler samarbeid innen fiskeri og akvakultur

6 Gjennomføring i norsk rett

I Prop. 1 LS (2024–2025) *Skatter og avgifter 2025*, gis Finansdepartementet fullmakt til å iverksette tollavgiftsreduksjoner og andre tollavgiftsmessige forhold som følger av frihandelsavtaler fremforhandlet med en annen stat for budsjett-

perioden 2024–2025. Protokollen vil bli gjennomført ved endring av tolltariffen. Nødvendige endringer vil også bli gjennomført i både vareførselsforskriften og tollavgiftsforskriften.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det årlige provenytapet som følge av tollavgiftskonsesjonene i frihandelsavtalen med Thailand kan på usikkert grunnlag anslås til om lag 15 mill. kroner. En frihandelsavtale medfører ikke andre nevneverdige budsjettmessige konsekvenser for Norge.

Ut over vanlige oppgaver i forbindelse med tollavgift- og opprinnelsesrelaterte oppgaver og forberedelser til og gjennomføring av møter i Den blandede komité og i underkomiteer, og da særlig

Underkomiteen for handel med varer, vil ikke avtalen ha administrative konsekvenser.

En frihandelsavtale med Thailand vil få positive konsekvenser for norske eksportører idet den sørger for forbedret og mer forutsigbar markedsadgang for deres varer og tjenester. Norske landbruksinteresser er ivaretatt ved at det ikke er gitt konsesjoner for sensitive jordbruksvarer og utover det som normalt gis i frihandelsavtaler.

8 Konklusjon og tilråding

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Thailand vil legge til rette for økt handel mellom Norge og Thailand, og dette vil gi samfunnsøkonomiske gevinster for begge stater. Klima- og miljøhensyn og arbeidstakerrettigheter er ivare tatt blant annet gjennom kapitlet om handel og bærekraftig utvikling.

Frihandelsavtalen er forelagt samtlige departementer som alle anbefaler at ratifikasjon av protokollen finner sted.

Siden frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Thailand må anses å være av særlig stor viktighet, er Stortingets samtykke til ratifikasjon nødvendig etter Grunnlovens § 26 annet ledd.

Nærings- og fiskeridepartementet tilrår at av frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Thailand ratifiseres. Utenriksdepartementet slutter seg til dette.

Utenriksdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtalen av 23. januar 2025 mellom EFTA-statene og Thailand.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtalen av 23. januar 2025 mellom EFTA-statene og Thailand, i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtalen av 23. januar 2025 mellom EFTA-statene og Thailand

I

Stortinget samtykker i ratifikasjon av frihandelsavtalen av 23. januar 2025 mellom EFTA-statene og Thailand.

Vedlegg 1

Free trade agreement between the EFTA states and The Kingdom of Thailand

Preamble

Iceland, the Principality of Liechtenstein, the Kingdom of Norway and the Swiss Confederation (EFTA States),

and

the Kingdom of Thailand (Thailand),

hereinafter each individually referred to as a “Party” or collectively as the “Parties”,

RECOGNISING the common wish to strengthen the links between the Parties by establishing close and lasting relations;

DESIRING to create favourable conditions for the development and diversification of trade between the Parties and for the promotion of commercial and economic cooperation in areas of common interest on the basis of equality, mutual benefit, non-discrimination and international law;

DETERMINED to promote and further strengthen the multilateral trading system, building on their respective rights and obligations under the Marrakesh Agreement establishing the World Trade Organization (WTO Agreement) and the other concluded agreements negotiated thereunder, thereby contributing to the harmonious development and expansion of world trade;

REAFFIRMING their commitment to democracy, the rule of law, human rights and fundamental freedoms in accordance with their obligations under international law, including as set out in the Charter of the United Nations and the Universal Declaration of Human Rights;

AIMING to create new employment opportunities, improve living standards, ensure high levels of public health, and protection of occupational safety and health and of the environment;

REAFFIRMING their commitment to pursue the objective of sustainable development and recognising the importance of coherent and mutually

Frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Kongeriket Thailand

Fortale

Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge og Det sveitsiske edsforbund (EFTA-statene)

og

Kongeriket Thailand (Thailand)

hver enkelt stat heretter kalt «part» eller samlet kalt «partene»,

SOM ERKJENNER at det er et felles ønske å styrke båndene mellom partene ved å etablere nære og varige forbindelser,

SOM ØNSKER å skape gunstige vilkår for å utvikle og diversifisere handelen mellom partene og for å fremme handelsmessig og økonomisk samarbeid på områder av felles interesse på grunnlag av likhet, gjensidig nytte, likebehandling og folkerett,

SOM ER FAST BESTEMT PÅ å fremme og ytterligere styrke det multilaterale handelssystemet ved å bygge på sine respektive rettigheter og forpliktelser etter Marrakech-avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon (WTO-avtalen) og de øvrige inngåtte avtalene som er forhandlet fram innenfor rammen av den, og derved medvirke til en harmonisk utvikling og utvidelse av verdenshandelen,

SOM PÅ NYTT BEKREFTER sin oppslutning om demokratiet, rettsstaten, menneskerettighetene og de grunnleggende friheter i samsvar med sine forpliktelser etter folkeretten, slik de er nedfelt blant annet i De forente nasjoners pakt og Verdenserklæringen om menneskerettighetene,

SOM HAR SOM MÅL å skape nye arbeidsplasser, heve levestandarden, sikre et høyt nivå av folkehelse og vern av helse og sikkerhet på arbeidsplassen og av miljøet,

SOM PÅ NYTT BEKREFTER at de forplikter seg til å søke å nå målet om en bærekraftig utvikling, og som i den forbindelse er anerkjenner

supportive trade, environmental and labour policies in this respect;

DETERMINED to implement this Agreement in line with the objectives to preserve and protect the environment through sound environmental management and to promote an optimal use of the world's resources in accordance with the objective of sustainable development;

RECALLING their rights and obligations under multilateral environmental agreements to which they are a party, and the respect for the fundamental principles and rights at work, including the principles set out in the relevant International Labour Organisation (ILO) Conventions to which they are a party;

RECOGNISING the importance of ensuring predictability for the trading communities of the Parties and of trade facilitation in promoting efficient and transparent procedures;

REAFFIRMING their commitment to promote inclusive economic growth by ensuring equal opportunities for all;

AFFIRMING their commitment to prevent and combat corruption in international trade and investment and to promote the principles of transparency and good public governance;

ACKNOWLEDGING the importance of good corporate governance and responsible business conduct for sustainable development, and affirming their aim to encourage enterprises to observe internationally recognised guidelines and principles in this respect, such as the OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct, the OECD Principles of Corporate Governance, the UN Global Compact, and the UN Guiding Principles on Business and Human Rights;

CONVINCED that this Agreement will enhance the competitiveness of their firms in global markets and create conditions encouraging economic, trade, and investment relations between the Parties;

RECOGNISING the significant contributions of small and medium-sized enterprises, including micro-sized enterprises, to economic growth, employment, and innovation, and the desire to increase their ability to benefit from the opportunities arising from this Agreement;

DESIRING to encourage broader and deeper economic cooperation between the Parties;

HAVE AGREED, in pursuit of the above, to conclude the following Free Trade Agreement (Agreement):

betydningen av en samstemt og gjensidig støttende handels-, miljø- og arbeidslivspolitik, og

SOM ER FAST BESTEMT PÅ å gjennomføre denne avtalen i tråd med målsettingen om å bevare og verne om miljøet gjennom god miljøstyring og å fremme en best mulig utnyttelse av verdens ressurser i samsvar med målet om bærekraftig utvikling,

SOM MINNER OM sine rettigheter og forpliktelser i henhold til multilaterale miljøavtaler de er part i, og om respekt for grunnleggende prinsipper og rettigheter på arbeidsplassen, herunder prinsippene fastsatt i de relevante konvensjonene fra Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO) som de er part i,

SOM ANERKJENNER viktigheten av å skape forutsigbarhet for partenes handelsinteresser og av handelsfasilitering for å fremme effektive og åpne prosedyrer,

SOM PÅ NYTT BEKREFTER at de forplikter seg til å fremme inkluderende økonomisk vekst ved å sikre like muligheter for alle,

SOM BEKREFTER at de forplikter seg til å forebygge og bekjempe korrupsjon i internasjonal handel og internasjonale investeringer og å fremme prinsippene om åpenhet og god offentlig styring,

SOM ERKJENNER at god foretaksledelse og ansvarlig forretningsdrift er viktig for en bærekraftig utvikling, og som bekrefter at de har som mål å stimulere foretak til i så måte å følge internasjonalt anerkjente retningslinjer og prinsipper, som OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv, OECDs prinsipper for eierstyring og selskapsledelse, FNs Global Compact-initiativ og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter,

SOM ER OVERBEVIST om at denne avtalen vil styrke foretakenes konkurransevne i globale markeder og skape vilkår som stimulerer de økonomiske forbindelsene og handels- og investeringsforbindelsene mellom partene,

SOM ANERKJENNER det viktige bidraget små og mellomstore bedrifter, herunder mikrobe-drifter, utgjør for økonomisk vekst, sysselsetting og innovasjon, og ønsket om å styrke deres evne til å utnytte mulighetene som følger av denne avtalen,

SOM ØNSKER å tilskynde et bredere og nærmere økonomisk samarbeid mellom partene,

ER ENIGE OM, for å nå ovennevnte mål, å inngå følgende frihandelsavtale (avtalen):

*Chapter 1***General provisions***Article 1.1***Objectives**

1. The Parties hereby establish a free trade area in accordance with the provisions of this Agreement, based on trade relations between market economies, with a view to spurring prosperity and sustainable development.
2. The objectives of this Agreement are:
 - (a) to achieve the liberalisation of trade in goods, in conformity with Article XXIV of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 (GATT 1994);
 - (b) to achieve the liberalisation of trade in services, in conformity with Article V of the General Agreement on Trade in Services (GATS);
 - (c) to mutually enhance investment opportunities;
 - (d) to prevent, eliminate or reduce unnecessary technical barriers to trade and unnecessary sanitary and phytosanitary measures;
 - (e) to promote competition in their economies, particularly as it relates to the economic relations between the Parties;
 - (f) to develop cooperation and facilitate participation in the government procurement markets of the Parties;
 - (g) to foster trade and economic cooperation in order to facilitate the implementation of the overall objectives of this Agreement;
 - (h) to ensure adequate and effective protection of intellectual property rights, in accordance with international standards;
 - (i) to develop international trade in such a way as to contribute to the objective of sustainable development and to ensure that this objective is integrated and reflected in the Parties' trade relations; and
 - (j) to contribute to the harmonious development and expansion of world trade.

*Article 1.2***Geographical Scope**

1. Except as otherwise specified in Annex I (Rules of Origin), this Agreement applies to:
 - (a) the land territory, internal waters, and the territorial sea of a Party, and the air-space

*Kapittel 1***Alminnelige bestemmelser***Artikkel 1.1***Formål**

1. Partene oppretter herved et frihandelsområde i samsvar med bestemmelsene i denne avtalen, som bygger på handelsforbindelser mellom markedsøkonomier, med sikte på å fremme velstand og en bærekraftig utvikling.
2. Formålet med denne avtalen er
 - (a) å oppnå liberalisering av handelen med varer i samsvar med artikkel XXIV i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 (GATT 1994),
 - (b) å oppnå liberalisering av handelen med tjenester i samsvar med artikkel V i Generalavtalen om handel med tjenester (GATS),
 - (c) på gjensidig grunnlag å styrke investeringsmulighetene,
 - (d) å forebygge, fjerne eller redusere unødvendige tekniske handelshindringer og unødvendige veterinære og plantesanitære tiltak,
 - (e) å fremme konkurranse i partenes økonomier, særlig vedrørende de økonomiske forbindelsene dem imellom,
 - (f) å utvikle samarbeid og legge til rette for deltakelse i partenes markeder for offentlige anskaffelser,
 - (g) å fremme handel og økonomisk samarbeid for å lette gjennomføringen av det overordnede formålet med denne avtalen,
 - (h) å sikre tilstrekkelig og effektivt vern av immaterialrettigheter i samsvar med internasjonale standarder,
 - (i) å utvikle internasjonal handel på en slik måte at den bidrar til målet om bærekraftig utvikling og å sikre at dette målet innarbeides og kommer til uttrykk i partenes handelsforbindelser, og
 - (j) å bidra til en harmonisk utvikling og utvidelse av verdenshandelen.

*Artikkel 1.2***Geografisk virkeområde**

1. Med mindre noe annet er fastsatt i vedlegg I (Opprinnelsesregler), får denne avtalen anvendelse på
 - (a) en parts landterritorium, indre farvann og sjøterritorium samt luftrommet over par-

above the territory of a Party, in accordance with international law; and

(b) the exclusive economic zone and the continental shelf of a Party, in accordance with international law.

2. This Agreement shall not apply to the Norwegian territory of Svalbard, with the exception of trade in goods.

Article 1.3

Trade and Economic Relations Governed by this Agreement

1. This Agreement applies to the trade and economic relations between, on the one side, the individual EFTA States and, on the other side, Thailand. This Agreement shall not apply to the economic relations between individual EFTA States, unless otherwise provided in this Agreement.
2. In accordance with the Customs Treaty of 29 March 1923 between Switzerland and Liechtenstein, Switzerland shall represent Liechtenstein in matters covered thereby.

Article 1.4

Relation to Other International Agreements

1. The Parties confirm their rights and obligations under the WTO Agreement and the other concluded agreements negotiated thereunder to which they are a party, and any other international agreement to which they are a party.
2. If a Party considers that the maintenance or establishment of a customs union, free trade area, arrangement for frontier trade, or another preferential agreement by another Party has the effect of altering the trade regime provided for by this Agreement, it may request consultations. The Party concluding such agreement shall afford adequate opportunity for consultations with the requesting Party.

Article 1.5

Fulfilment of Obligations

1. Each Party shall take any general or specific measures required to fulfil its obligations under this Agreement.
2. Each Party shall ensure the observance of all obligations and commitments under this Agreement by its respective central, regional and local governments and authorities, and by

tens territorium, i samsvar med folkeretten, og

(b) en parts eksklusive økonomiske sone og kontinentalsokkel, i samsvar med folkeretten.

2. Denne avtalen får ikke anvendelse på det norske territoriet Svalbard, med unntak av handel med varer.

Artikkel 1.3

Handelsforbindelser og økonomiske forbindelser regulert av denne avtalen

1. Denne avtalen får anvendelse på handelsforbindelsene og de økonomiske forbindelsene mellom den enkelte EFTA-stat på den ene siden og Thailand på den andre siden. Denne avtalen får ikke anvendelse på de økonomiske forbindelsene mellom de enkelte EFTA-statene, med mindre noe annet er fastsatt i denne avtalen.
2. I samsvar med tolltraktaten av 29. mars 1923 mellom Sveits og Liechtenstein skal Sveits representere Liechtenstein i spørsmål som omfattes av den.

Artikkel 1.4

Forholdet til andre internasjonale avtaler

1. Partene stadfester sine rettigheter og forpliktelser etter WTO-avtalen og de øvrige inngåtte avtalene som er forhandlet fram innenfor rammen av den og som de er part i, samt enhver annen internasjonal avtale som de er part i.
2. Dersom en part anser at en annen parts opprettholdelse eller opprettelse av tollunioner, frihandelsområder, ordninger for grensehandel eller andre preferanseavtaler endrer handelsregimet som er fastsatt ved denne avtalen, kan den be om konsultasjoner. Parten som inngår en slik avtale, skal gi den anmodende parten tilstrekkelig anledning til konsultasjon.

Artikkel 1.5

Oppfyllelse av forpliktelser

1. Hver part skal treffe alle generelle eller særlige tiltak som er nødvendige for å oppfylle sine forpliktelser etter denne avtalen.
2. Hver part skal påse at alle forpliktelser etter denne avtalen overholdes av dens respektive sentrale, regionale og lokale administrative enheter og myndigheter og av ikke-statlige

non-governmental bodies in the exercise of governmental powers delegated to them by central, regional and local governments or authorities.

organer når disse utøver offentlig myndighet som er delegert til dem av sentrale, regionale og lokale administrative enheter og myndigheter.

Article 1.6

Transparency and Confidential Information

1. Each Party shall publish, or otherwise make publicly available, their laws, regulations, judicial decisions, administrative rulings of general application as well as their respective international agreements, that may affect the operation of this Agreement.
2. Each Party shall, without undue delay, respond to specific questions and provide, upon request, information to the other Parties on matters referred to in paragraph 1.
3. Nothing in this Agreement shall require a Party to disclose confidential information, the disclosure of which would impede law enforcement, or otherwise be contrary to the public interest, or which would prejudice the legitimate commercial interests of any economic operator.
4. Where a Party provides information to another Party in accordance with this Agreement and designates the information as confidential, the Party receiving the information shall maintain the confidentiality of the information. Such information shall be used only for the purpose for which the information is provided and shall not be otherwise disclosed without the specific written permission of the Party providing the information.
5. In case of any inconsistency between this Article and provisions relating to transparency in other parts of this Agreement, the latter shall prevail to the extent of the inconsistency.

Chapter 2

Trade in goods

Article 2.1

Scope

This Chapter applies to trade in goods between the Parties.

Artikkel 1.6

Åpenhet og fortrolige opplysninger

1. Hver part skal kunngjøre, eller gjøre offentlig tilgjengelig på annen måte, lover, forskrifter, rettsavgjørelser og forvaltningsvedtak som får generell anvendelse hos dem, samt sine respektive internasjonale avtaler dersom de kan ha betydning for hvordan denne avtalen virker.
2. Partene skal uten unødig opphold besvare konkrete spørsmål og på anmodning gi hverandre opplysninger om forhold nevnt i nr. 1.
3. Ingen bestemmelse i denne avtalen skal tolkes slik at en part kan pålegges å utlevere konfidensiell informasjon dersom dette vil hindre rettshåndheving eller på annen måte være i strid med offentlighetens interesser eller være til skade for en markedsdeltakers rettmessige forretningsinteresser.
4. Dersom en part gir opplysninger til en annen part i samsvar med denne avtalen og betegner opplysningene som fortrolige, skal parten som mottar opplysningene, behandle dem som fortrolige. Slike opplysninger skal benyttes kun til det formål de utleveres for, og skal ikke gis videre av andre grunner uten særskilt skriftlig tillatelse fra den parten som har gitt opplysningene.
5. Ved motstrid mellom denne artikkelen og bestemmelser om åpenhet i andre deler av denne avtalen skal sistnevnte ha forrang i den utstrekning det foreligger motstrid.

Kapittel 2

Handel med varer

Artikkel 2.1

Virkeområde

Dette kapittelet får anvendelse på handel med varer mellom partene.

*Article 2.2***Customs Duties on Imports**

1. Unless otherwise provided for in this Agreement, a Party shall apply customs duties on imports on goods originating in another Party in accordance with Annex I (Rules of Origin) and Annexes II to V (Schedules of Tariff Commitments on Goods).
2. Unless otherwise provided for in this Agreement, no Party shall introduce new customs duties on imports or increase customs duties on imports on goods originating in another Party covered by Annexes II to V (Schedules of Tariff Commitments on Goods).
3. For the purposes of this Agreement, “customs duties on imports” means any duties or charges imposed in connection with the importation of goods, except for:
 - (a) charges equivalent to an internal tax imposed in conformity with Article III of the GATT 1994;
 - (b) duties imposed in conformity with Articles 2.13 (Subsidies and Countervailing Measures), 2.14 (Anti-Dumping), 2.15 (Global Safeguard Measures), 2.16 (Bilateral Safeguard Measures) of this Agreement or Article 5 of the WTO Agreement on Agriculture;
 - (c) fees or other charges imposed in conformity with Article VIII of the GATT 1994.

*Article 2.3***Export Duties**

If a Party agrees with a non-Party to abolish export duties, it shall, upon request by another Party, enter into consultation with the requesting Party with the objective to accord treatment no less favourable to the other Party.

*Article 2.4***Rules of Origin and Administrative Cooperation**

The rules of origin and administrative cooperation are set out in Annex I (Rules of Origin).

*Artikkel 2.2***Tollavgifter på import**

1. Med mindre annet er fastsatt i denne avtalen, skal partene anvende tollavgifter på import av varer med opprinnelse i en annen part i samsvar med vedlegg I (Opprinnelsesregler) og vedlegg II til V (Bindingslister over tollavgiftsforpliktelser på varer).
2. Med mindre annet er fastsatt i denne avtalen, skal ingen part innføre noen nye tollavgifter på import eller øke tollavgifter på import av varer med opprinnelse i en annen part omfattet av vedlegg II til V (Bindingslister over tollavgiftsforpliktelser på varer).
3. I denne avtalen menes med «tollavgifter på import» avgifter eller gebyrer uansett art som ilegges i forbindelse med innførsel av varer, med unntak av
 - a) avgifter som tilsvarer intern beskatning som ilegges i samsvar med artikkel III i GATT 1994,
 - b) avgifter som ilegges i samsvar med artikkel 2.13 (Subsidier og utjevningstiltak), artikkel 2.14 (Antidumping), artikkel 2.15 (Globale beskyttelsestiltak), artikkel 2.16 (Bilaterale beskyttelsestiltak) i denne avtalen eller artikkel 5 i WTO-avtalen om landbruk,
 - c) gebyrer eller andre avgifter som ilegges i samsvar med artikkel VIII i GATT 1994.

*Artikkel 2.3***Eksportavgifter**

Dersom en part blir enig med en ikke-part om å avvike eksportavgifter, skal den på anmodning fra en annen part innlede konsultasjoner med den anmodende parten med mål om å gi den en behandling som ikke er mindre gunstig.

*Artikkel 2.4***Opprinnelsesregler og administrativt samarbeid**

Opprinnelsesreglene og regler for administrativt samarbeid er fastsatt i vedlegg I (Opprinnelsesregler).

*Article 2.5***Customs Valuation¹**

Article VII of the GATT 1994 and Part I of the Agreement on Implementation of Article VII of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 apply and are hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

*Article 2.6***Classification of Goods and Transposition of Schedules**

1. For the purposes of this Agreement, the classification of goods in trade between the Parties shall be governed by each Party's respective tariff nomenclature in conformity with the Harmonized Commodity Description and Coding System (HS). In Annexes II to V (Schedules of Tariff Commitments on Goods) and Appendix 1 (Product Specific Rules) to Annex I (Rules of Origin), the version of the HS and the year shall be indicated.
2. The transposition of the Schedules of tariff commitments and the Product Specific Rules (PSR) as a result of periodic amendments to the HS by the World Customs Organization (WCO) or other technical adjustments in the respective tariff nomenclature shall not impair or nullify commitments including dismantling periods listed in Annexes II to V (Schedules of Tariff Commitments on Goods), and Appendix 1 (Product Specific Rules) to Annex I (Rules of Origin).
3. Pursuant to paragraph 2, the PSR applicable to the corresponding goods under the amended HS by the WCO shall not impair, nullify or render more restrictive the PSR applicable to the original tariff line.
4. Each Party shall notify the other Parties promptly, preferably no later than six months after the entry into force of the transposition of its domestic customs tariff as a result of periodic amendments to the HS by the WCO by providing the transposed tariff commitments under this Agreement and respective HS correlation tables in English. The Parties shall publish the information on transposed tariff commitments under this Agreement. Such information shall, if possible, be in English.

¹ Switzerland applies customs duties based on weight and quantity rather than ad valorem duties.

*Artikkel 2.5***Fastsettelse av tollverdi¹**

Artikkel VII i GATT 1994 og del I i Avtalen om gjennomføring av artikkel VII i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 får anvendelse og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

*Artikkel 2.6***Klassifisering av varer og endring av bindingslister**

1. For denne avtalens formål skal klassifiseringen av varer i handelen mellom partene være underlagt hver parts respektive tollnomenklatur i samsvar med Det harmoniserte system for beskrivelse og koding av varer (HS-nomenklaturen). HS-nomenklaturens versjon og årstall skal angis i vedlegg II til V (Bindingslister over tollavgiftsforpliktelser på varer) og tillegg 1 (Produktspesifikke regler) til vedlegg I (Opprinnelsesregler).
2. Endringer i bindingslistene over tollavgiftsforpliktelser og de produktspesifikke reglene som følge av Verdens tollorganisasjons (WCO) periodiske endringer i HS-nomenklaturen eller andre tekniske justeringer i de respektive tollnomenklaturene, skal ikke svekke eller tilside-sette forpliktelser, herunder avviklingsperioder oppført i vedlegg II til V (Bindingslister over tollavgiftsforpliktelser på varer) og tillegg 1 (Produktspesifikke regler) til vedlegg I (Opprinnelsesregler).
3. I henhold til nr. 2 skal de produktspesifikke reglene som gjelder for tilsvarende varer under WCOs endrede versjon av HS-nomenklaturen, ikke svekke, tilside-sette eller innskrenke de produktspesifikke reglene som gjelder for det opprinnelige varenummeret.
4. Hver part skal underrette de øvrige partene omgående, fortrinnsvis innen seks måneder etter ikrafttredelsen av endringen av dens innenlandske tolltariffer som følge av WCOs periodiske endringer i HS-nomenklaturen, ved å legge fram de omstilte tollavgiftsforpliktelsene i henhold til denne avtalen og de respektive HS-sammenligningstabellene på engelsk. Partene skal kunngjøre opplysninger om endrede tollavgiftsforpliktelser etter denne avtalen. Opplysningene skal om mulig være på engelsk.

¹ Sveits anvender tollavgifter basert på vekt og mengde i stedet for tollavgifter etter verdi (ad valorem-toll).

5. On request of one or several Parties, the requested Party shall address any raised concern regarding the other Party's transposed tariff commitments under this Agreement within a reasonable period of time after receiving the request.
6. Parties shall enter into technical exchanges regarding updates of PSR following the periodic amendments to the HS by the WCO. The updates of the PSR accepted by the Parties shall be published by the Parties in English.

Article 2.7

Import Licensing

1. The WTO Agreement on Import Licensing Procedures applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.
2. The Parties may only adopt or maintain licensing procedures as a condition for importation if other appropriate procedures to achieve an administrative purpose are not reasonably available.
3. No Party shall adopt or maintain import licensing procedures in order to implement a measure that is inconsistent with this Agreement, the GATT 1994 or the WTO Agreement on Trade-Related Investment Measures. A Party adopting non-automatic licensing procedures shall clearly indicate the measure implemented through such licensing procedures.
4. The Parties shall ensure that all automatic and non-automatic import licensing procedures are neutral in application, and administered in a fair, equitable, non-discriminatory, transparent, predictable and least trade-restrictive manner.
5. If a Party has denied an application for an import licence it shall, without undue delay, provide the applicant with a written explanation of the reasons for the denial.
6. Each Party shall provide effective, non-discriminatory and prompt and easily accessible procedures in accordance with its domestic laws and regulations to guarantee the right of appeal against administrative decisions on applications for import licences. Appeal procedures shall include administrative review by the supervising authority or judicial review in accordance with the domestic laws and regulations of each Party. If the denial of an import licence is upheld in an appeal, the Party grant-

5. På anmodning fra en eller flere av partene skal den anmodede parten, innen rimelig tid etter at anmodningen er mottatt, håndtere enhver bekymring som gjelder den andre partens endrede tollavgiftsforpliktelser i henhold til denne avtalen.
6. Partene skal utveksle tekniske opplysninger om oppdateringer av produktspesifikke regler etter at WCO har foretatt periodiske endringer i HS-nomenklaturen. Oppdateringer av de produktspesifikke reglene som er godkjent av partene, skal kunngjøres av partene på engelsk.

Artikkel 2.7

Importlisensiering

1. WTO-avtalen om importlisensiering får anvendelse og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.
2. Partene kan bare vedta eller opprettholde lisensieringsprosedyrer som vilkår for innførsel dersom andre hensiktsmessige prosedyrer for å oppnå et administrativt formål ikke er rimelig tilgjengelig.
3. Ingen part skal vedta eller opprettholde importlisensieringsprosedyrer for å gjennomføre et tiltak som er uforenlig med denne avtalen, GATT 1994 eller WTO-avtalen om handelsrelaterte investeringstiltak. En part som vedtar ikke-automatiske lisensieringsprosedyrer, skal tydelig angi hvilket tiltak som gjennomføres gjennom slike lisensieringsprosedyrer.
4. Partene skal sikre at alle automatiske og ikke-automatiske importlisensprosedyrer er nøytrale i sin anvendelse og forvaltes på en rimelig, rettferdig, ikke-diskriminerende, åpen og forutsigbar måte som er minst mulig restriktiv for handelen.
5. Dersom en part har avslått en søknad om importlisens, skal den uten unødig opphold gi søkeren en skriftlig begrunnelse for avslaget.
6. Hver part skal fastsette effektive, raske, ikke-diskriminerende og lett tilgjengelige prosedyrer i samsvar med sine nasjonale lover og forskrifter som sikrer retten til å klage på forvaltningsvedtak som gjelder søknader om importlisens. Klageprosedyrer skal omfatte administrativ kontroll utført av tilsynsmyndigheten eller rettslig prøving i samsvar med hver parts nasjonale lover og forskrifter. Dersom avslaget på søknaden om en importlisens opprettholdes i en klagesak, skal den parten som utste-

ing the licence shall provide the applicant with a written justification without undue delay.

7. No application for an import licence shall be refused for minor documentation errors that do not alter the basic data contained therein. Minor documentation errors may include formatting errors, such as the width of a margin or the font used, and spelling errors which are obviously made without fraudulent intent or gross negligence.
8. A Party adopting or amending regulations related to import licensing that are likely to affect trade between the Parties shall promptly notify the other Parties, but no later than 60 days after publication. The notice shall clearly state the purpose of such licensing procedures and any conditions on eligibility for obtaining an import licence. A notification made by a Party in accordance with the WTO Agreement on Import Licensing Procedures shall be deemed equivalent to a notification under this Agreement.

Article 2.8

Quantitative Restrictions

1. Article XI of the GATT 1994 applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.
2. A Party introducing a measure in accordance with paragraph 2 of Article XI of the GATT 1994 shall promptly notify the Joint Committee. A notification by a Party in accordance with Article XI of the GATT 1994 shall be deemed equivalent to a notification under this Agreement.
3. Any measure applied in accordance with this Article shall be temporary, non-discriminatory, transparent and may not go beyond what is necessary to remedy circumstances described in paragraph 2 of Article XI of the GATT 1994 and may not create unnecessary obstacles to trade between the Parties.

Article 2.9

Fees and Formalities

Article VIII of the GATT 1994 applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*, subject to Article 7 (Fees and Charges) of Annex VI (Trade Facilitation).

der lisensen, uten ugrunnet opphold gi søkeren en skriftlig begrunnelse for dette.

7. En søknad om importlisens skal ikke avslås på grunn av mindre dokumentasjonsfeil som ikke endrer de grunnleggende opplysningene i denne. Mindre dokumentasjonsfeil kan omfatte formateringsfeil, for eksempel bredden på en marg eller skrifttypen som er brukt, og stavefeil som åpenbart er gjort uten bedragerisk hensikt eller grov uaktsomhet.
8. En part som vedtar eller endrer forskrifter om importlisenser som kan påvirke handelen mellom partene, skal omgående underrette de andre partene om dette, men senest 60 dager etter kunngjøringen. Meldingen skal klart angi formålet med slike lisensprosedyrer og eventuelle vilkår for å få utstedt importlisens. En underretning som er gitt av en part i samsvar med WTO-avtalen om importlisensiering, skal anses som likeverdig med en underretning etter denne avtalen.

Artikkel 2.8

Kvantitative restriksjoner

1. Artikkelen XI i GATT 1994 får anvendelse og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.
2. En part som iverksetter et tiltak i samsvar med artikkel XI nr. 2 i GATT 1994, skal omgående underrette Den blandede komité. En underretning som er gitt av en part i samsvar med artikkel XI i GATT 1994, skal anses som likeverdig med en underretning etter denne avtalen.
3. Alle tiltak som anvendes i samsvar med denne artikkelen, skal være midlertidige, ikke-diskriminerende og transparente og må ikke være mer omfattende enn det som er nødvendig for å rette opp omstendigheter beskrevet i artikkel XI nr. 2 i GATT 1994, og må ikke skape unødige hindringer for handelen mellom partene.

Artikkel 2.9

Gebyrer og formaliteter

Artikkel VIII i GATT 1994 får anvendelse og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger, og med forbehold om artikkel 7 (Gebyrer og avgifter) i vedlegg VI (Handelsfasilitering).

*Article 2.10***National Treatment on Internal Taxation and Regulations**

Article III of the GATT 1994 applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

*Article 2.11***Trade Facilitation**

The provisions on trade facilitation are set out in Annex VI (Trade Facilitation).

*Article 2.12***WTO Agreement on Agriculture**

The Parties confirm their rights and obligations under the WTO Agreement on Agriculture unless otherwise specified in this Chapter.

*Article 2.13***Subsidies and Countervailing Measures**

1. The right and obligations of the Parties with respect to subsidies and countervailing measures shall be governed by Articles VI and XVI of the GATT 1994 and the WTO Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, except as provided for in paragraph 2.
2. Before a Party initiates an investigation to determine the existence, degree and effect of any alleged subsidy in another Party, as provided for in Article 11 of the WTO Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, the Party considering initiating an investigation shall notify in writing the Party whose products are subject to an investigation and allow for a 30-day period for consultations with a view to finding a mutually acceptable solution. Consultations shall take place in the Joint Committee, unless the Parties making and receiving the request for consultations agree otherwise.²

² It is understood that investigations may be undertaken in parallel with ongoing consultations and that in the absence of a mutually agreed solution each Party retains its rights and obligations under Article VI and XVI of the GATT 1994 and the WTO Agreement on Subsidies and Countervailing Measures.

*Artikkel 2.10***Nasjonal behandling ved intern skattlegging og regulering**

Artikkel III i GATT 1994 får anvendelse og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

*Artikkel 2.11***Handelsfasilitering**

Bestemmelsene om handelsfasilitering er fastsatt i vedlegg VI (Handelsfasilitering).

*Artikkel 2.12***WTO-avtalen om landbruk**

Partene stadfester sine rettigheter og forpliktelser etter WTO-avtalen om landbruk med mindre annet er angitt i dette kapittelet.

*Artikkel 2.13***Subsidier og utjevningstiltak**

1. Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til subsidier og utjevningstiltak skal reguleres av artikkel VI og XVI i GATT 1994 og av WTO-avtalen om subsidier og utjevningstiltak, med unntak av det som er fastsatt i nr. 2.
2. Før en part setter i gang en undersøkelse for å fastslå eksistensen, omfanget og effekten av en angivelig subsidie i en annen part, slik det er fastsatt i artikkel 11 i WTO-avtalen om subsidier og utjevningstiltak, skal parten som vurderer å sette i gang undersøkelsen, skriftlig underrette parten hvis produkter er gjenstand for undersøkelse, og gi en frist på 30 dager for konsultasjoner med sikte på å finne en gjensidig akseptabel løsning. Konsultasjonene skal finne sted i Den blandede komité, med mindre partene som fremmer og mottar anmodningen om konsultasjoner, blir enige om noe annet.²

² Partene er innforstått med at undersøkelser kan utføres parallelt med pågående konsultasjoner, og at hver part, dersom det ikke lar seg gjøre å finne en omforent løsning, vil beholde sine rettigheter og forpliktelser etter artikkel VI og XVI i GATT 1994 og WTO-avtalen om subsidier og utjevningstiltak.

*Article 2.14***Anti-dumping**

1. The rights and obligations of the Parties with regard to anti-dumping measures shall be governed by Article VI of the GATT 1994 and the Agreement on Implementation of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 (WTO Anti-dumping Agreement). The Parties shall endeavour to refrain from initiating anti-dumping procedures or applying anti-dumping measures against each other.
2. When a Party receives a properly documented application and before initiating an investigation concerning imports of another Party, the Party shall immediately notify in writing the other Party whose products are allegedly being dumped and allow for a 30-day period for consultations with a view to finding a mutually acceptable solution. Consultations shall take place in the Joint Committee, unless the Parties making and receiving the notifications agree otherwise.³
3. A definitive anti-dumping measure shall be terminated no later than five years from its imposition or from the most recent review, unless the authorities determine, in a review initiated pursuant to Article 11.3 of the WTO Anti-dumping Agreement and notified to the other Parties before that date, that the expiry of the measure would be likely to lead to continuation or recurrence of dumping and injury. The Party applying a definitive anti-dumping measure shall afford adequate opportunity for consultations on issues arising from the expiry review and avoid applying a perpetual measure.
4. No Party shall impose an anti-dumping measure with regard to the same product from the same Party within one year from the termination of an anti-dumping measure or a determination which resulted in the non-application or revocation of anti-dumping measures.
5. When anti-dumping margins are established, assessed, or reviewed under Articles 2, 9.3, 9.5, and 11 of the WTO Anti-dumping Agreement regardless of the comparison bases under Article 2.4.2 of the WTO Anti-dumping Agreement, all individual margins, whether positive or negative, shall be counted toward the average.

³ It is understood that investigations may be undertaken in parallel with ongoing consultations and that in the absence of a mutually agreed solution each Party retains its rights and obligations under Article VI of the GATT 1994 and the WTO Agreement on Anti-Dumping Measures.

*Artikkel 2.14***Antidumping**

1. Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til antidumpingtiltak skal reguleres av artikkel VI i GATT 1994 og avtalen om gjennomføring av artikkel VI i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 (antidumpingavtalen). Partene skal bestrebe seg på å avstå fra å iverksette antidumpingprosedyrer eller anvende antidumpingtiltak mot hverandre.
2. Når en part mottar en behørig dokumentert søknad, og før den innleder en undersøkelse vedrørende import fra en annen part, skal parten umiddelbart skriftlig underrette den parten hvis produkter angivelig blir dumpet, og gi en frist på 30 dager for konsultasjoner med sikte på å finne en gjensidig akseptabel løsning. Konsultasjonene skal finne sted i Den blandede komité, med mindre partene som fremmer og mottar underretningene, blir enige om noe annet.³
3. Et endelig antidumpingtiltak skal opphøre senest fem år etter at det ble innført eller etter siste gjennomgang, med mindre myndighetene i en gjennomgang som er innledet i henhold til artikkel 11.3 i antidumpingavtalen og underrettet til de øvrige partene før denne datoen, fastsetter at opphøring av tiltaket sannsynligvis vil føre til fortsatt eller gjentatt dumping og skade. Den parten som anvender et endelig antidumpingtiltak, skal tilby tilstrekkelig mulighet til konsultasjoner om spørsmål som oppstår i forbindelse med gjennomgangen som foretas ved utløpet av tiltaket, og unngå å anvende et evigvarende tiltak.
4. Ingen part skal innføre et antidumpingtiltak med hensyn til samme produkt fra samme part innen ett år etter at et antidumpingtiltak er opphørt eller det er truffet en avgjørelse som førte til at antidumpingtiltakene ikke ble anvendt eller ble opphevet.
5. Når antidumpingmarginene innføres, vurderes eller gjennomgås i henhold til artikkel 2, 9.3, 9.5 og 11 i antidumpingavtalen, uavhengig av sammenligningsgrunnlag etter artikkel 2.4.2 i antidumpingavtalen, skal alle individuelle marginer, både positive og negative, medregnes i gjennomsnittet.

³ Partene er innforstått med at undersøkelser kan utføres parallelt med pågående konsultasjoner, og at hver part, dersom det ikke lar seg gjøre å finne en omforent løsning, vil beholde sine rettigheter og forpliktelser etter artikkel VI i GATT 1994 og WTO-avtalen om antidumpingtiltak.

6. If a Party decides to apply an anti-dumping duty, the Party shall apply the “lesser duty” rule by determining a duty which is less than the dumping margin, when such lesser duty would be adequate to remove the injury to the domestic industry.
7. Five years after the entry into force of this Agreement, the Parties shall review the provisions of this Article in the Joint Committee.

Article 2.15

Global Safeguard Measures

1. The rights and obligations of the Parties with respect to global safeguards shall be governed by Article XIX of the GATT 1994 and the WTO Agreement on Safeguards. In taking measures under these WTO provisions, a Party shall, consistent with its obligations under the WTO Agreements, endeavour to exclude imports of an originating product from one or several Parties if such imports do not in and of themselves cause or threaten to cause serious injury.
2. A Party initiating an investigation to impose global safeguard measures shall immediately inform the Parties concerned and provide adequate opportunity for consultations.
3. No Party shall adopt definitive safeguard measures until 30 days after the offer for consultations was made.
4. A Party adopting global safeguard measures shall impose them in a way that least affects bilateral trade.

Article 2.16

Bilateral Safeguard Measures

1. Where, as a result of the reduction or elimination of a customs duty under this Agreement, any product originating in a Party is imported into the territory of another Party in such increased quantities, in absolute terms or relative to domestic production, and under such conditions as to constitute a substantial cause of serious injury or threat thereof to the domestic industry of like or directly competitive products in the territory of the importing Party, the importing Party may take bilateral safeguard measures to the minimum extent necessary to remedy or prevent the injury, subject to paragraphs 2 to 10.

6. Dersom en part beslutter å anvende en anti-dumpingavgift, skal parten anvende regelen om «lavere sats» ved å fastsette en tollavgift som er lavere enn subsidiemarginen, dersom en slik lavere tollavgiftssats vil være tilstrekkelig til å oppveie skaden for den innenlandske industrien.
7. Fem år etter at denne avtalen er tredd i kraft, skal partene gjennomgå bestemmelsene i denne artikkelen i Den blandede komité.

Artikkel 2.15

Globale beskyttelsestiltak

1. Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til globale beskyttelsestiltak skal reguleres av artikkel XIX i GATT 1994 og WTO-avtalen om beskyttelsestiltak. Når en part treffer tiltak etter disse WTO-bestemmelsene, skal den, i samsvar med sine forpliktelser etter WTO-avtalene, bestrebe seg på å unnta import av produkter med opprinnelse i en eller flere parter dersom slik import i seg selv ikke volder eller truer med å volde alvorlig skade.
2. En part som innleder en undersøkelse for å innføre globale beskyttelsestiltak, skal umiddelbart underrette de berørte partene og gi dem tilstrekkelig mulighet til konsultasjoner.
3. Ingen av partene skal vedta endelige beskyttelsestiltak før 30 dager etter at tilbudet om konsultasjoner ble framsatt.
4. En part som iverksetter globale beskyttelsestiltak, skal anvende dem på en slik måte at samhandelen påvirkes minst mulig.

Artikkel 2.16

Bilaterale beskyttelsestiltak

1. Dersom, som et resultat av redusering eller fjerning av en tollavgift etter denne avtalen, ethvert produkt med opprinnelse i en part importeres inn på en annen parts territorium i en slik økt mengde, i absolutte tall eller i forhold til den innenlandske produksjonen, og under slike forhold at det i vesentlig grad volder eller truer med å volde alvorlig skade for innenlandsk industri som produserer tilsvarende eller direkte konkurrerende produkter på den importerende partens territorium, kan den importerende parten treffe bilaterale beskyttelsestiltak i den grad det er absolutt nødvendig for å rette opp eller hindre skaden, med forbehold for nr. 2 til 10.

2. Bilateral safeguard measures shall only be taken upon clear evidence that increased imports have caused or are threatening to cause serious injury pursuant to an investigation in accordance with the procedures laid down in the WTO Agreement on Safeguards.
 3. The Party intending to take a bilateral safeguard measure pursuant to this Article shall immediately, and in any case before taking a measure, notify the other Parties. The notification shall contain all pertinent information, including evidence of serious injury or threat thereof caused by increased imports, a precise description of the product concerned, and the proposed measure, as well as the proposed date of introduction, expected duration and timetable for the progressive removal of the measure. A Party that may be affected by the bilateral safeguard measure shall be provided an opportunity to consult in order to mutually agree on appropriate trade liberalising compensation in the form of concessions having substantially equivalent trade effects as those resulting from the measure.
 4. If the conditions set out in paragraph 1 are met, the importing Party may:
 - (a) suspend the further reduction of any rate of customs duty provided for under this agreement for the product; or
 - (b) increase the rate of customs duty for the product to a level not to exceed the lesser of:
 - (i) the most-favoured-nation (MFN) rate of duty applied at the time the bilateral safeguard measure is taken; or
 - (ii) the MFN rate of duty applied on the day immediately preceding the entry into force of this Agreement.
 5. Bilateral safeguard measures shall be taken for a period not exceeding 18 months. In very exceptional circumstances, after review by the Joint Committee, measures may be taken up to a total maximum period of three years. No bilateral safeguard measures shall be applied to the import of a product, which has previously been subject to such a measure.
 6. The Joint Committee shall, within 30 days from the receipt of the notification, examine the information provided under paragraph 3 in order to facilitate a mutually acceptable solution. In the absence of such solution, the importing Party may adopt a bilateral safeguard measure pursuant to paragraph 4 to remedy the problem, and, in the absence of mutually agreed compensation, the Party
2. Bilaterale beskyttelsestiltak skal treffes kun dersom det foreligger klare bevis for at økt import har voldt eller truer med å volde alvorlig skade ifølge en undersøkelse gjennomført i samsvar med prosedyrene fastsatt i WTO-avtalen om beskyttelsestiltak.
 3. Parten som har til hensikt å treffe et bilateralt beskyttelsestiltak i henhold til denne artikkelen, skal umiddelbart, og i alle tilfeller før den treffer et tiltak, underrette de øvrige partene. Underretningen skal inneholde alle relevante opplysninger, herunder bevis for at økt import har voldt eller truer med å volde alvorlig skade, en nøyaktig beskrivelse av det aktuelle produktet og det planlagte tiltaket samt planlagt dato for innføring, forventet varighet og tidsplan for en gradvis avvikling av tiltaket. En part som kan bli berørt av et bilateralt beskyttelsestiltak, skal gis mulighet til konsultasjoner for å enes om egnet handelsliberaliserende kompensasjon i form av konsesjoner som har stort sett samme virkning på handelen som det som følger av tiltaket.
 4. Dersom vilkårene fastsatt i nr. 1 er oppfylt, kan den importerende parten
 - a) utsette ytterligere nedsettelse av et produkts tollavgiftssats etter denne avtalen, eller
 - b) øke tollavgiftssatsen for produktet til et nivå som ikke overstiger det laveste av
 - i) tollavgiftssatsen etter bestevilkårsprinsippet (MFN-satsen) som gjelder på det tidspunktet det bilaterale beskyttelsestiltaket treffes, eller
 - ii) den gjeldende MFN-satsen på dagen umiddelbart før ikrafttredelsen av denne avtalen.
 5. Bilaterale beskyttelsestiltak skal ikke ha mer enn 18 måneders varighet. Under helt spesielle omstendigheter og etter vurdering av Den blandede komité kan tiltak treffes for et samlet tidsrom av høyst tre år. Et bilateralt beskyttelsestiltak skal ikke anvendes på nytt ved import av et produkt som tidligere har vært gjenstand for et slikt tiltak.
 6. Den blandede komité skal senest 30 dager etter at den har mottatt underretning, undersøke de opplysningene som er gitt i henhold til nr. 3, med sikte på å legge til rette for en gjensidig akseptabel løsning. Dersom det ikke lykkes å finne en slik løsning, kan den importerende parten innføre et bilateralt beskyttelsestiltak i henhold til nr. 4 for å løse problemet, og, dersom det ikke oppnås enighet om kom-

against whose product the bilateral safeguard measure is taken may take compensatory action. The bilateral safeguard measure and the compensatory action shall be immediately notified to the other Parties. In the selection of the bilateral safeguard measure and the compensatory action, priority must be given to the action or measure which least disturbs the functioning of this Agreement. The Party taking compensatory action shall apply the action only for the minimum period necessary to achieve the substantially equivalent trade effects and in any event, only while the bilateral safeguard measure under paragraph 4 is being applied.

7. Upon the termination of the bilateral safeguard measure, the rate of customs duty shall be the rate which would have been in effect but for the measure.
 8. In critical circumstances, where delay would cause damage which would be difficult to repair, a Party may take a provisional bilateral safeguard measure pursuant to a preliminary determination that there is clear evidence that increased imports constitute a substantial cause of serious injury, or threat thereof, to the domestic industry. The Party intending to take such a measure shall immediately notify the other Parties thereof. Within 30 days from the receipt of the notification, the procedures set out in paragraphs 2 to 6, including for compensatory action, shall be initiated. Any compensation shall be based on the total period of application of the provisional bilateral safeguard measure and of the bilateral safeguard measure.
 9. Any provisional bilateral safeguard measure shall be terminated within 200 days at the latest. The period of application of any such provisional bilateral safeguard measure shall be counted as part of the duration, and any extension thereof, of the bilateral safeguard measure, set out in paragraphs 4 and 5 respectively. Any tariff increases shall be promptly refunded if the investigation described in paragraph 2 does not result in a finding that the conditions of paragraph 1 are met.
 10. 20 years after entry into force of this Agreement, the Parties shall review whether there is a need to maintain the possibility to take safeguard measures between them. Following the review, the Parties may decide whether they want to apply this Article any longer. If the Parties decide after the first review to maintain this possibility, biennial
- pensasjon, kan parten hvis produkt er gjenstand for beskyttelsestiltaket, iverksette kompensasjonstiltak. De øvrige partene skal umiddelbart underrettes om det bilaterale beskyttelsestiltaket og kompensasjonstiltaket. Ved valg av bilaterale beskyttelsestiltak og kompensasjonstiltak skal det gis prioritet til tiltak som griper minst mulig forstyrrende inn i gjennomføringen av denne avtalen. Parten som treffer kompensasjonstiltak, skal anvende tiltaket bare så lenge det er absolutt nødvendig for å oppnå stort sett likeverdig virkning på handelen, og under alle omstendigheter bare så lenge det bilaterale beskyttelsestiltaket i henhold til nr. 4 varer.
7. Ved avvikling av det bilaterale beskyttelsestiltaket skal tollavgiftssatsen være satsen som ville vært anvendt hadde det ikke vært for tiltaket.
 8. I kritiske situasjoner der forsinkelse vil medføre skade som det vil være vanskelig å rette opp, kan en part treffe et midlertidig bilateralt beskyttelsestiltak i henhold til en foreløpig påvisning av at det foreligger klare bevis for at økt import i vesentlig grad volder eller truer med å volde alvorlig skade for innenlandsk industri. Den parten som har til hensikt å treffe et slikt tiltak, skal umiddelbart underrette de øvrige partene om dette. Prosedyrene angitt i nr. 2 til 6, herunder for kompensasjonstiltaket, skal være iverksatt innen 30 dager etter at underretningen er mottatt. Enhver kompensasjon skal være basert på den totale anvendelsesperioden for det midlertidige bilaterale beskyttelsestiltaket og for det bilaterale beskyttelsestiltaket.
 9. Et midlertidig bilateralt beskyttelsestiltak skal avvikles senest innen 200 dager. Anvendelsesperioden for ethvert slikt midlertidig bilateralt beskyttelsestiltak skal regnes som en del av varigheten, og enhver forlengelse, av det bilaterale beskyttelsestiltaket, fastsatt i henholdsvis nr. 4 og 5. Enhver økning av tollavgiftssatsene skal refunderes omgående dersom undersøkelsen omtalt i nr. 2 ikke konkluderer med at vilkårene i nr. 1 er oppfylt.
 10. 20 år etter ikrafttreddelsen av denne avtalen skal partene gjennomgå om det er behov for å opprettholde adgangen til å treffe beskyttelsestiltak seg imellom. Etter gjennomgangen kan partene avgjøre om de vil fortsette å anvende denne artikkelen. Dersom partene etter den første gjennomgangen beslutter at denne adgangen skal opprettholdes, skal Den

reviews shall thereafter be conducted by the Joint Committee.

Article 2.17

State Trading Enterprises

Article XVII of the GATT 1994 and the Understanding on the Interpretation of Article XVII of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 apply and are hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

Article 2.18

General Exceptions

For the purposes of this Chapter, Chapter 3 (Technical Barriers to Trade), and Chapter 4 (Sanitary and Phytosanitary Measures), Article XX of the GATT 1994 and its interpretative notes apply and are hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

Article 2.19

Security Exceptions

For the purposes of this Chapter, Chapter 3 (Technical Barriers to Trade), and Chapter 4 (Sanitary and Phytosanitary Measures), Article XXI of the GATT 1994 and its interpretative notes apply and are hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

Article 2.20

Balance-of-Payments

1. A Party, in serious balance of payments difficulties, or under imminent threat thereof, may, in accordance with the conditions established under the GATT 1994 and the WTO Understanding on the Balance-of-Payments Provisions of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994, adopt trade restrictive measures, which shall be of limited duration and non-discriminatory, and may not go beyond what is necessary to remedy the balance of payments situation.
2. The Party introducing a measure according to paragraph 1 shall promptly notify the other Parties.

Article 2.21

Preference Utilisation

1. For the purposes of monitoring the functioning of this Agreement and calculating prefer-

blandede komité deretter gjennomgå saken på nytt hvert annet år.

Artikkel 2.17

Statlige handelsforetak

Artikkel XVII i GATT 1994 og avtalen om fortolkning av artikkel XVII i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 får anvendelse og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 2.18

Generelle unntak

For formålet til dette kapittelet, kapittel 3 (Tekniske handelshindringer) og kapittel 4 (Veterinære og plantesanitære tiltak), får artikkel XX i GATT 1994 og dens fortolkningsnoter anvendelse og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 2.19

Sikkerhetsunntak

For formålet til dette kapittelet, kapittel 3 (Tekniske handelshindringer) og kapittel 4 (Veterinære og plantesanitære tiltak), får artikkel XXI i GATT 1994 og dens fortolkningsnoter anvendelse og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 2.20

Betalingsbalanse

1. En part som har, eller som står i umiddelbar fare for å få, alvorlige problemer med betalingsbalansen, kan i samsvar med de vilkårene som er fastlagt i GATT 1994 og i WTO-avtalen om bestemmelsene om betalingsbalanse i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994, innføre handelsrestriksjoner som skal være av begrenset varighet og ikke-diskriminerende, og som ikke må være mer omfattende enn det som er nødvendig for å rette opp situasjonen i betalingsbalansen.
2. Den parten som innfører et tiltak i henhold til nr. 1, skal omgående underrette de øvrige partene om dette.

Artikkel 2.21

Preferanseutnyttelse

1. For å overvåke hvordan denne avtalen fungerer og beregne graden av preferanseutnyttelse

ence utilisation rates, the Parties shall annually exchange import statistics and preferential tariff rates under this Agreement as well as applied MFN tariff rates.

2. Bilateral import statistics exchanged shall pertain to the three most recent calendar years available and comprise all imports from the Party concerned, including trade values and volumes listed at the level of national subheadings. Each Party shall exchange separate statistics for imports from the other Parties:
 - (a) benefiting from preferential treatment under this Agreement;
 - (b) benefiting from any other reduced tariff rates; and
 - (c) under MFN tariff rates.

The preferential tariff rates and applied MFN tariff rates exchanged shall pertain to the same year as the import statistics. Upon request, the Parties shall provide any available additional information and explanations related to the exchanged data subject to paragraph 1.

3. The exchange of import statistics, preferential tariff rates under this Agreement and applied MFN tariff rates shall start one year from the entry into force of this Agreement or upon a time agreed by the Parties.
4. Notwithstanding paragraphs 1 and 2, no Party shall be obliged to exchange data that is confidential in accordance with its domestic laws and regulations.
5. The Parties shall exchange information in English.

Article 2.22

Sub-Committee on Trade in Goods

1. A Sub-Committee on Trade in Goods (Sub-Committee) is hereby established.
2. The mandate of the Sub-Committee is set out in Annex VII (Mandate of the Sub-Committee on Trade in Goods).

Chapter 3

Technical barriers to trade

Article 3.1

Incorporation of the TBT Agreement

With respect to technical regulations, standards and conformity assessment procedures, the WTO Agreement on Technical Barriers to Trade (TBT Agreement) applies and is hereby incorporated

skal partene årlig utveksle importstatistikk og satser for preferansetollavgifter i henhold til denne avtalen samt anvendte MFN-satser.

2. Den bilaterale importstatistikken som utveksles, skal gjelde de tre siste tilgjengelige kalenderårene og skal omfatte all import fra den aktuelle parten, herunder handelsverdi og -volum oppført på nivået for nasjonale underoverskrifter. Hver part skal utveksle separate statistikker for import fra de øvrige partene
 - (a) som nyter godt av preferansetollavgiftsbehandling i henhold til denne avtalen,
 - (b) som nyter godt av andre reduserte tollavgiftssatser, og
 - (c) etter MFN-tollavgiftssatser.

De utvekslede satsene for preferansetollavgift og anvendte MFN-satser skal gjelde for samme år som importstatistikken. Partene skal på anmodning legge fram alle tilgjengelige tilleggsopplysninger og forklaringer knyttet til de utvekslede opplysningene som er omfattet av nr. 1.

3. Utvekslingen av importstatistikk, satser for preferansetollavgift etter denne avtalen og anvendte MFN-satser skal starte ett år etter ikrafttreddelsen av denne avtalen eller på et tidspunkt som partene blir enige om.
4. Uten hensyn til nr. 1 og 2 skal ingen part være forpliktet til å utveksle opplysninger som er fortrolige i henhold til nasjonale lover og forskrifter.
5. Partene skal utveksle opplysninger på engelsk.

Artikkel 2.22

Underkomité for handel med varer

1. Det nedsettes herved en underkomité for handel med varer (heretter kalt «underkomiteen»).
2. Underkomiteens mandat er beskrevet i vedlegg VII (Mandat for underkomiteen for handel med varer).

Kapittel 3

Tekniske handelshindringer

Artikkel 3.1

Innlemmelse av TBT-avtalen

Med hensyn til tekniske forskrifter, standarder og samsvarsvurderingsprosedyrer får WTO-avtalen om tekniske handelshindringer (TBT-avtalen) anvendelse og blir herved innlemmet i og gjort til

and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

Article 3.2

Scope

1. This Chapter shall apply to the preparation, adoption and application of standards, technical regulations and conformity assessment procedures, which may affect trade in goods between the Parties.
2. This Chapter shall not apply to:
 - (a) sanitary and phytosanitary measures as defined in Chapter 4 (Sanitary and Phytosanitary Measures); and
 - (b) purchasing specifications prepared by governmental bodies for production or consumption requirements of governmental bodies.

Article 3.3

Objectives

The objectives of this Chapter are to:

- (a) enhance the implementation of the TBT Agreement;
- (b) facilitate trade in goods between the Parties and access to their respective markets;
- (c) facilitate exchange of information and cooperation in the fields of technical regulations, standards and conformity assessment procedures between the Parties, and enhance mutual understanding of their regulatory systems;
- (d) prevent, eliminate or reduce unnecessary costs related to trade between the Parties, including by, but not limited to, avoiding duplications of conformity assessment procedures;
- (e) promote the implementation of good regulatory practices; and
- (f) solve issues related to trade under this Chapter arising between the Parties.

Article 3.4

International Standards, Guides and Recommendations

For the purposes of this Chapter, “relevant international standards, guides and recommendations” within the meaning of Articles 2 and 5, and Annex 3 of the TBT Agreement mean standards issued by international standardising bodies, including but not limited to the International Organization for Standardization (ISO), International Electrotechni-

en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 3.2

Virkeområde

1. Dette kapittelet får anvendelse på utarbeidelsen, fastsettelsen og anvendelsen av standarder, tekniske forskrifter og samsvarsvurderingsprosedyrer som kan påvirke handelen med varer mellom partene.
2. Dette kapittelet får ikke anvendelse på
 - (a) veterinære og plantesanitære tiltak som definert i kapittel 4 (Veterinære og plantesanitære tiltak), og
 - (b) innkjøpsspesifikasjoner utarbeidet av offentlige organer for offentlige organers produksjons- eller forbruksbehov.

Artikkel 3.3

Formål

Formålet med dette kapittelet er å

- (a) forbedre gjennomføringen av TBT-avtalen,
- (b) lette handelen med varer mellom partene og tilgangen til deres respektive markeder,
- (c) legge til rette for informasjonsutveksling og samarbeid om tekniske forskrifter, standarder og samsvarsvurderingsprosedyrer mellom partene, og øke den gjensidige forståelsen av deres regelverk,
- (d) forhindre, fjerne eller redusere unødvendige kostnader i forbindelse med handel mellom partene, herunder, men ikke begrenset til, å unngå dobbeltarbeid når det gjelder samsvarsvurderingsprosedyrer,
- (e) fremme gjennomføringen av god regelverkspraksis, og
- (f) løse spørsmål knyttet til handel i henhold til dette kapittelet som oppstår mellom partene.

Artikkel 3.4

Internasjonale standarder, retningslinjer og anbefalinger

I dette kapittelet menes med «relevante internasjonale standarder, retningslinjer og anbefalinger» i henhold til artikkel 2 og 5 og vedlegg 3 til TBT-avtalen standarder utstedt av internasjonale standardiseringsorganer, herunder, men ikke begrenset til, Den internasjonale standardiseringsorganisasjonen (ISO), Den internasjonale elektrotek-

cal Commission (IEC), the International Telecommunication Union and Codex Alimentarius.

Article 3.5

Movement of Goods, Border Control and Market Surveillance

1. An importing Party shall ensure free movement of goods complying with its relevant technical regulations once placed on its market.
2. If a Party detains a product exported from another Party at a port of entry, it shall promptly notify the reasons for the detention to the importer or the importer's representative.
3. If a Party withdraws a product exported from another Party from its market, it shall promptly notify the reasons to the importer or the person responsible for placing the product on the market.

Article 3.6

Conformity Assessment Procedures

1. The Parties acknowledge that a broad range of mechanisms exist to facilitate the acceptance of the results of conformity assessment procedures conducted in another Party, including but not limited to:
 - (a) agreements on mutual acceptance of the results of conformity assessment procedures with respect to specified technical regulations conducted by recognised conformity assessment bodies;
 - (b) voluntary arrangements between conformity assessment bodies in each Party;
 - (c) use of accreditation, based on international standards, to qualify conformity assessment bodies;
 - (d) government designation of conformity assessment bodies;
 - (e) unilateral recognition by a Party of the results of conformity assessment procedures conducted in another Party;
 - (f) use of regional or international arrangements and regional or international recognition agreements to which the Parties are parties; and
 - (g) a manufacturer's or supplier's declaration of conformity, based on international standards.
2. No Party shall prepare, adopt or apply conformity assessment procedures which are

niske kommisjon (IEC), Den internasjonale teleunion og Codex Alimentarius.

Artikkel 3.5

Varebevegelse, grensekontroll og markedstilsyn

1. En importerende part skal sikre fritt bytte av varer som er i samsvar med dens relevante tekniske forskrifter når de er brakt i omsetning på dens marked.
2. Dersom en part holder tilbake ved et innførselssted et produkt som er eksportert fra en annen part, , skal den omgående underrette importøren eller importørens representant om årsakene til tilbakeholdelsen.
3. Dersom en part trekker tilbake et produkt som er eksportert fra en annen part, fra sitt marked, skal den omgående underrette importøren eller personen som er ansvarlig for å bringe produktet i omsetning, om årsakene til dette.

Artikkel 3.6

Prosedyrer for samsvarsvurdering

1. Partene erkjenner at det finnes et bredt spekter av ordninger som skal gjøre det lettere å godkjenne resultatet av samsvarsvurderingsprosedyrer foretatt i en annen part, herunder, men ikke begrenset til
 - (a) avtaler om gjensidig godkjenning av resultatet av samsvarsvurderingsprosedyrer med hensyn til konkrete tekniske forskrifter utført av anerkjente samsvarsvurderingsorganer,
 - (b) frivillige ordninger mellom samsvarsvurderingsorganer i hver part,
 - (c) bruk av akkreditering, basert på internasjonale standarder, for å godkjenne samsvarsvurderingsorganer,
 - (d) myndighetenes utpeking av samsvarsvurderingsorganer,
 - (e) ensidig anerkjennelse fra én parts side av resultatet av samsvarsvurderingsprosedyrer utført i en annen part,
 - (f) bruk av regionale eller internasjonale ordninger og regionale eller internasjonale avtaler om anerkjennelse som partene er part i, og
 - (g) samsvarserklæring fra produsent eller leverandør basert på internasjonale standarder.
2. Ingen part skal utarbeide, fastsette eller anvende samsvarsvurderingsprosedyrer som

likely to create unnecessary obstacles to trade. To this end, the Parties shall:

- (a) reinforce the role of international standards as a basis for technical regulations, including conformity assessment procedures;
 - (b) promote the accreditation of conformity assessment bodies on the basis of relevant Standards and Guidelines of the ISO and IEC; and
 - (c) encourage mutual acceptance of conformity assessment results of bodies accredited in accordance with subparagraph (b), which have been recognised under the relevant regional or international arrangement or agreement.
3. If a Party requires positive assurance of conformity with domestic technical regulations, whenever possible, it shall encourage acceptance of a supplier's declaration of conformity based on international standards as a documentation declaring conformity with domestic technical regulations.

Article 3.7

Cooperation

With a view to increasing mutual understanding of their respective systems and facilitating access to their respective markets, the Parties shall strengthen cooperation, in particular in the following areas:

- (a) activities of international standardisation bodies and the WTO Committee on Technical Barriers to Trade;
- (b) communication between their competent authorities, exchange of information with respect to technical regulations, good regulatory practice, standards, conformity assessment procedures, border control and market surveillance; and
- (c) promoting cooperation between their standardisation bodies.

Article 3.8

Consultations

1. If a Party considers that a technical regulation, standard or conformity assessment procedure of another Party is likely to create, or has created, an obstacle to trade, or raises issues related to this Chapter, it may request consultations with the Party concerned with a view to reaching a mutually acceptable solution.

kan skape unødige handelshindringer. For dette formål skal partene

- (a) styrke internasjonale standarders rolle som grunnlag for tekniske forskrifter, inkludert samsvarsvurderingsprosedyrer,
 - (b) fremme akkreditering av samsvarsvurderingsorganer på grunnlag av relevante standarder og retningslinjer fra ISO og IEC, og
 - (c) oppmuntre til gjensidig godkjenning av samsvarsvurderingsresultater fra organer som er akkreditert i samsvar med bokstav b, og som er anerkjent i henhold til den relevante regionale eller internasjonale ordningen eller avtalen.
3. Dersom en part krever positiv forsikring om samsvar med nasjonale tekniske forskrifter, skal den, når det er mulig, oppmuntre til at en leverandørs samsvarserklæring basert på internasjonale standarder godtas som dokumentasjon på samsvar med nasjonale tekniske forskrifter.

Artikkel 3.7

Samarbeid

Med sikte på å øke den gjensidige forståelsen av deres respektive systemer og å lette adgangen til deres respektive markeder, skal partene styrke sitt samarbeid, særlig på følgende områder:

- (a) virksomheten til internasjonale standardiseringsorganer og WTO-komiteen om tekniske handelshindringer,
- (b) kommunikasjon mellom deres kompetente myndigheter, utveksling av opplysninger med hensyn til tekniske forskrifter, god reguleringspraksis, standarder, samsvarsvurderingsprosedyrer, grensekontroll og markedstilsyn, og
- (c) fremme samarbeid mellom sine standardiseringsorganer.

Artikkel 3.8

Konsultasjoner

1. Dersom en part anser at en teknisk forskrift, standard eller samsvarsvurderingsprosedyre hos en annen part sannsynligvis vil skape eller har skapt en hindring for handelen eller reiser problemstillinger knyttet til dette kapitlet, kan den anmode om konsultasjoner med den berørte parten med sikte på å finne en gjensidig akseptabel løsning.

2. Such consultations shall take place within 30 days from the receipt of the request and may be conducted by any method agreed by the Parties concerned. The Joint Committee shall be informed thereof.

Article 3.9

Review

Upon request of a Party, the Parties shall agree on an arrangement extending to each other treatment related to technical regulations, standards and conformity assessment procedures which all Parties have agreed with a third party.

Article 3.10

Contact Points

1. The Parties shall within 30 days of entry into force of this Agreement, exchange names and addresses, including telephone number, email address and other relevant details of contact points for this Chapter, in order to facilitate communication and the exchange of information.
2. Each Party shall promptly notify the other Parties of any change to those contact details.

Chapter 4

Sanitary and Phytosanitary Measures

Article 4.1

General Provision

With respect to sanitary and phytosanitary measures, the WTO Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures (SPS Agreement) applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

Article 4.2

Definitions

For the purposes of this Chapter:

- (a) the definitions provided in Annex A of the SPS Agreement shall apply;
- (b) the definitions developed by Codex Alimentarius Commission (CAC), the World Organisation for Animal Health (WOAH), and the International Plant Protection Convention (IPPC) shall be taken into account;

2. Konsultasjonene skal finne sted innen 30 dager etter at anmodningen er mottatt, og kan gjennomføres på en hvilken som helst måte som de berørte partene blir enige om. Den blandede komité skal underrettes om dette.

Artikkel 3.9

Gjennomgang

På anmodning fra en part skal partene bli enige om en ordning der de gir hverandre samme behandling med hensyn til tekniske forskrifter, standarder og samsvarsvurderingsprosedyrer som alle partene gir en tredjepart.

Artikkel 3.10

Kontaktpunkter

1. Partene skal innen 30 dager etter at denne avtalen trer i kraft, utveksle navn og adresser, herunder telefonnummer, e-postadresse og andre relevante opplysninger om kontaktpunkter for dette kapittelet, for å lette kommunikasjonen og utvekslingen av informasjon.
2. Hver av partene skal umiddelbart underrette de øvrige partene om enhver endring i disse kontaktopplysningene.

Kapittel 4

Veterinære og plantesanitære tiltak

Artikkel 4.1

Alminnelige bestemmelser

Med hensyn til veterinære og plantesanitære tiltak gjelder WTO-avtalen om anvendelse av veterinære og plantesanitære tiltak (SPS-avtalen) og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 4.2

Definisjoner

I dette kapittelet

- (a) skal definisjonene i vedlegg A til SPS-avtalen få anvendelse,
- (b) skal det tas hensyn til definisjonene utarbeidet av Codex Alimentarius-kommisjonen (CAC), Verdens dyrehelseorganisasjon (WOAH) og Den internasjonale plantevernkonvensjonen (IPPC),

- (c) “international standards” means the standards, guidelines and recommendations of the CAC, the WOH and the IPPC;
- (d) “perishable goods” means goods which rapidly decay due to their natural characteristics, and particularly in the absence of appropriate storage conditions; and
- (e) “competent authorities” means those authorities within each Party authorised by domestic laws and regulations to enforce the sanitary and phytosanitary measures within that Party.

Article 4.3

Scope

This Chapter applies to sanitary and phytosanitary measures of a Party which may, directly or indirectly, affect trade between the Parties.

Article 4.4

Objectives

The objectives of this Chapter are to:

- (a) enhance the implementation of the SPS Agreement;
- (b) protect human, animal or plant life or health in the territory of the Parties, while facilitating trade between the Parties;
- (c) facilitate exchange of information and cooperation in the field of sanitary and phytosanitary measures between the Parties and enhance mutual understanding of their regulatory systems; and
- (d) solve trade issues related to this Chapter arising between the Parties.

Article 4.5

Audit, Inspection and Certification

1. The Parties agree to use system audits as their preferred assessment method. If necessary, an importing Party may perform an inspection of a facility for the purposes of determining whether the facility conforms with the importing Party’s sanitary or phytosanitary requirements.
2. The importing Party shall assess the inspection and certification systems of an exporting Party based on international standards.
3. The importing Party shall clearly document any corrective actions, timeframes and follow-up procedures in an assessment report. The

- (c) menes med «internasjonale standarder» standarder, retningslinjer og anbefalinger fra CAC, WOH og IPPC,
- (d) menes med «bederlige varer» varer som raskt vil bli ødelagt som følge av sine naturlige egenskaper, særlig i fravær av egnede lagringsforhold, og
- (e) menes med «kompetente myndigheter» de myndigheter hos hver part som i henhold til nasjonale lover og forskrifter er bemyndiget til å håndheve veterinære og plantesanitære tiltak hos vedkommende part.

Artikkel 4.3

Virkeområde

Dette kapittelet får anvendelse på veterinære og plantesanitære tiltak som en part treffer, og som direkte eller indirekte kan påvirke handelen mellom partene.

Artikkel 4.4

Formål

Formålet med dette kapittelet er å

- (a) styrke gjennomføringen av SPS-avtalen,
- (b) verne menneskers, dyrs eller planters liv eller helse i partenes territorier, og samtidig lette handelen mellom partene,
- (c) legge til rette for informasjonsutveksling og samarbeid om veterinære og plantesanitære tiltak mellom partene og øke den gjensidige forståelsen av deres regelverk, og
- (d) løse handelsspørsmål i henhold til dette kapittelet som oppstår mellom partene.

Artikkel 4.5

Revisjon, inspeksjon og sertifisering

1. Partene er enige om å bruke systemrevisjon som foretrukken vurderingsmetode. Om nødvendig kan en importerende part foreta en inspeksjon av en virksomhet for å fastslå om virksomheten er i samsvar med den importerende partens veterinære eller plantesanitære krav.
2. Den importerende parten skal vurdere den eksporterende partens inspeksjons- og sertifiseringssystemer på grunnlag av internasjonale standarder.
3. Den importerende parten skal tydelig dokumentere eventuelle korrigerende tiltak, tidsrammer og oppfølgingsprosedyrer i en vurde-

draft assessment report shall be provided to the exporting Party within 90 days from the audit. The exporting Party may comment on the draft assessment report. Comments made by the exporting Party shall be taken into account in the final assessment report.

4. The costs incurred in carrying out the audit shall be borne by the importing Party, unless otherwise agreed between the importing Party and the exporting Party.

Article 4.6

Certificates

1. The Parties agree to cooperate to limit the number of model SPS certificates per food category. Official certificates, where required, shall be in line with the principles laid down in international standards.
2. An importing Party which introduces or modifies a certificate shall inform the exporting Party on the proposed new or revised certificate in English as soon as possible. The importing Party shall provide the factual basis and justification of the new or modified certificate and give the exporting Party sufficient time to adapt to the new requirements.
3. The Parties are encouraged to establish an electronic SPS certification exchange system.

Article 4.7

Cooperation

1. With a view to increasing mutual understanding of their respective systems and facilitating access to their respective markets, the Parties shall strengthen their cooperation. Such cooperation shall include, but is not limited to, collaboration between the relevant scientific institutions that provide the Parties with scientific advice and risk assessment.
2. Each Party shall make their final SPS measures available to the public. Upon request, a Party shall provide supplementary information regarding import requirements in English.
3. When a Party introduces new SPS measures, the importing Party shall, upon request, and as far as practicable in English, provide the appropriate risk assessment or scientific information that justifies the measure.

ringsrapport. Utkastet til vurderingsrapport skal oversendes den eksporterende parten innen 90 dager etter revisjonen. Den eksporterende parten kan kommentere utkastet til vurderingsrapport. Den eksporterende partens kommentarer skal tas i betraktning i den endelige vurderingsrapporten.

4. Kostnadene ved å utføre revisjonen skal dekkes av den importerende parten, med mindre annet er avtalt mellom den importerende og den eksporterende parten.

Artikkel 4.6

Sertifikater

1. Partene er enige om å samarbeide for å begrense antallet SPS-typesertifikater per næringsmiddelkategori. Der det kreves offisielle sertifikater, skal disse være i tråd med prinsippene fastsatt i internasjonale standarder.
2. En importerende part som innfører eller endrer et sertifikat, skal så snart som mulig underrette den eksporterende parten om det foreslåtte nye eller reviderte sertifikatet på engelsk. Den importerende parten skal legge fram faktagrunnlag og begrunnelse for det nye eller endrede sertifikatet og gi den eksporterende parten tilstrekkelig tid til å tilpasse seg de nye kravene.
3. Partene oppfordres til å etablere et elektronisk system for utveksling av SPS-sertifikater.

Artikkel 4.7

Samarbeid

1. Partene skal styrke samarbeidet seg imellom med sikte på å øke den gjensidige forståelsen av deres respektive systemer og å lette adgangen til deres respektive markeder. Samarbeidet skal omfatte, men ikke være begrenset til, samarbeid mellom relevante vitenskapelige institusjoner som gir partene vitenskapelig rådgivning og risikovurderinger.
2. Hver part skal gjøre sine endelige SPS-tiltak tilgjengelige for allmennheten. På anmodning skal en part gi tilleggsopplysninger om importkrav på engelsk.
3. Når en part innfører nye SPS-tiltak, skal den importerende parten på anmodning, og, så langt det er praktisk mulig, på engelsk, legge fram den relevante risikovurderingen eller de vitenskapelige opplysningene som begrunner tiltaket.

*Article 4.8***Movement of Goods**

An importing Party shall ensure free movement of goods complying with its relevant sanitary and phytosanitary requirements once placed on its market.

*Article 4.9***Import Checks**

1. Each Party shall ensure that import checks applied to imported goods are based on the risks associated with such goods and applied in a non-discriminatory manner. The Parties shall carry out border controls without undue delay and in the least trade restrictive manner.
2. Each Party shall carry out import controls in accordance with international standards.
3. If a Party detains a product at the border due to a perceived risk, it shall take a decision on clearance as soon as possible and shall make every effort to avoid deterioration of perishable goods. That Party shall promptly inform the importer about the factual justification for the detention.
4. If a Party rejects a product at a port of entry, it shall, upon request, provide the exporting Party with the factual basis and scientific justification as soon as possible.
5. If an importing Party prohibits or restricts the importation of a good of an exporting Party on the basis of non-compliance of that good found during an import check, the importing Party shall notify the competent authority, the importer or its representatives of such non-compliance.
6. When the importing Party identifies a significant or recurring sanitary or phytosanitary non-compliance associated with exported consignments, the Parties concerned shall, on request of any of those Parties, discuss the non-compliance to ensure that appropriate remedial actions are taken to avoid such non-compliance.

*Article 4.10***Technical Consultations**

1. If a Party considers that an SPS measure of another Party is likely to create, or has created, an obstacle to trade, or raises significant

*Artikkel 4.8***Varebevegelse**

En importerende part skal sikre fri bevegelse av varer som er i samsvar med dens relevante veterinære og plantesanitære krav når de er brakt i omsetning på dens marked.

*Artikkel 4.9***Importkontroll**

1. Hver part skal sikre at importkontrollen av importerte varer er basert på den risikoen som er forbundet med slike varer, og at den gjennomføres på en ikke-diskriminerende måte. Partene skal gjennomføre grensekontrollen uten unødig opphold og på en måte som begrenser handelen minst mulig.
2. Hver part skal gjennomføre importkontroll i samsvar med internasjonale standarder.
3. Dersom en part holder tilbake en vare ved grensen på grunn av en antatt risiko, skal den treffe en beslutning om klarering så snart som mulig og skal gjøre sitt ytterste for å unngå forringelse av bederlige varer. Parten skal straks underrette importøren om den saklige begrunnelsen for tilbakeholdelsen.
4. Dersom en part avviser et produkt ved et innførselssted, skal den på anmodning snarest mulig underrette den eksporterende parten om faktagrunnlaget og den vitenskapelige begrunnelsen for dette.
5. Dersom en importerende part forbyr eller begrenser innførselen av en vare fra en eksporterende part på grunnlag av manglende overholdelse av kravene for varen påvist under en importkontroll, skal den importerende parten underrette den kompetente myndigheten, importøren eller dennes representanter om slik manglende overholdelse.
6. Når den importerende parten finner vesentlig eller gjentakende manglende overholdelse av veterinære eller plantesanitære krav i forbindelse med eksporterte vareparti, skal de berørte partene på anmodning fra en av disse partene drøfte den manglende overholdelsen for å sikre at det treffes hensiktsmessige tiltak for å unngå manglende overholdelse.

*Artikkel 4.10***Tekniske konsultasjoner**

1. Dersom en part anser at et SPS-tiltak hos en annen part sannsynligvis vil skape eller har skapt en hindring for handelen, eller tar opp

concerns related to this Chapter, it may, through contact points, request technical consultations with the Party concerned with a view to reaching a mutually acceptable solution.

2. The other Party shall respond to such a request within 30 days. Such consultations may be conducted by any agreed method. The Joint Committee shall be informed thereof.
3. The Parties shall make every attempt to address any concerns relating to an SPS measure through technical consultations under this Article.

Article 4.11

Review

Upon request of a Party, the Parties shall review the measures granted to a third party with whom the Parties have established arrangements concerning SPS measures. The Parties shall agree on an arrangement extending to each other treatment related to SPS measures which all Parties have agreed with a third party.

Article 4.12

Contact Points and Competent Authorities

1. The Parties shall exchange names and addresses of contact points and Competent Authorities for this Chapter in order to facilitate communication and the exchange of information.
2. Each Party shall notify any substantial change in structure, organisation and division of responsibilities of its competent authorities and contact points to the other Parties.

Chapter 5

Trade in Services

Article 5.1

Scope and Coverage

1. This Chapter applies to measures by the Parties affecting trade in services and taken by central, regional or local governments and authorities as well as by non-governmental bodies in the exercise of powers delegated by central, regional or local governments or authorities. It applies to all services sectors.

alvorlige bekymringer knyttet til dette kapitlet, kan den gjennom kontaktpunkter anmode om tekniske konsultasjoner med den berørte parten med sikte på å finne en gjensidig akseptabel løsning.

2. Den andre parten skal svare på en slik anmodning innen 30 dager. Slike konsultasjoner kan gjennomføres på en hvilken som helst avtalt måte. Den blandede komité skal underrettes om dette.
3. Partene skal gjøre sitt ytterste for å håndtere eventuelle bekymringer knyttet til et SPS-tiltak gjennom tekniske konsultasjoner i henhold til denne artikkelen.

Artikkel 4.11

Gjennomgang

På anmodning fra en part skal partene gjennomgå de tiltakene som er innvilget en tredjepart som partene har etablert ordninger for SPS-tiltak med. Partene skal bli enige om en ordning der de gir hverandre samme behandlingen med hensyn til SPS-tiltak som hver av dem gir en tredjepart.

Artikkel 4.12

Kontaktpunkter og kompetente myndigheter

1. Partene skal utveksle navn på og adresser til kontaktpunkter og kompetente myndigheter for dette kapitlet for å lette kommunikasjonen og utvekslingen av informasjon.
2. Hver part skal underrette de øvrige partene om enhver vesentlig endring i kompetente myndigheters og kontaktpunkters struktur, organisasjon og ansvarsfordeling.

Kapittel 5

Handel med tjenester

Artikkel 5.1

Virkeområde og dekning

1. Dette kapitlet får anvendelse på tiltak truffet av partene, som påvirker handel med tjenester, og som treffes av sentrale, regionale eller lokale administrative enheter og myndigheter samt av ikke-statlige organer når disse utøver myndighet delegert til dem av sentrale, regionale eller lokale administrative enheter eller myndigheter. Det får anvendelse på alle tjenestesektorer.

2. With respect to air transport services, this Chapter shall not apply to measures affecting air traffic rights or measures affecting services directly related to the exercise of air traffic rights, except as provided for in paragraph 3 of the GATS Annex on Air Transport Services. The definitions of paragraph 6 of the GATS Annex on Air Transport Services are hereby incorporated and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.
 3. Nothing in this Chapter shall be construed to impose any obligation with respect to government procurement.
 4. This Chapter shall not apply to subsidies and grants including government supported loans, guarantees and insurance, provided by a Party or to any conditions attached to the receipt of such subsidies or grants, whether or not such subsidies or grants are offered exclusively to domestic services, service consumers or service suppliers.
2. Med hensyn til luftfartstjenester får dette kapittelet ikke anvendelse på tiltak som har innvirkning på luftfartsrettigheter, eller tiltak som har innvirkning på tjenester som er direkte forbundet med utøvelse av luftfartsrettigheter, med unntak av det som er fastsatt i nr. 3 i GATS-vedlegget om luftfartstjenester. Definisjonene i nr. 6 i GATS-vedlegget om luftfartstjenester blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.
 3. Ingenting i dette kapittelet skal tolkes slik at det pålegger noen forpliktelse med hensyn til offentlige anskaffelser.
 4. Dette kapittelet får ikke anvendelse på subsidier og tilskudd, herunder statlig støttede lån, garantier og forsikringer, som ytes av en part, eller på vilkår knyttet til mottak av slike subsidier eller tilskudd utelukkende tilbys innenlands tjenester, tjenesteforbrukere eller tjenesteytere.

Article 5.2

Definitions

1. For the purposes of this Chapter:
 - (a) “trade in services” is defined as the supply of a service:
 - (i) from the territory of one Party into the territory of another Party;
 - (ii) in the territory of one Party to the service consumer of another Party;
 - (iii) by a service supplier of one Party, through commercial presence in the territory of another Party; or
 - (iv) by a service supplier of one Party, through presence of natural persons of a Party in the territory of another Party;
 - (b) “services” includes any service in any sector except services supplied in the exercise of government authority;
 - (c) “a service supplied in the exercise of governmental authority” means any service which is supplied neither on a commercial basis, nor in competition with one or more service suppliers.
 - (d) “service supplier” means any person that supplies, or seeks to supply, a service;⁴
 - (e) “natural person of another Party” means a natural person who, under the legislation of that other Party, is:
 - (i) a national of that other Party who resides in the territory of any Member of the WTO; or

Artikkel 5.2

Definisjoner

1. I dette kapittelet
 - (a) defineres «handel med tjenester» som ytelse av en tjeneste
 - (i) fra en parts territorium til en annen parts territorium,
 - (ii) på en parts territorium til en annen parts tjenesteforbruker,
 - (iii) av en parts tjenesteyter, gjennom kommersiell tilstedeværelse på en annen parts territorium, eller
 - (iv) av en parts tjenesteyter, gjennom fysiske personers tilstedeværelse på en annen parts territorium,
 - (b) omfatter «tjenester» alle tjenester i alle sektorer, unntatt tjenester som ytes under utøvelse av statsmyndighet,
 - (c) menes med «en tjeneste som ytes under utøvelse av statsmyndighet» enhver tjeneste som verken ytes på kommersielt grunnlag eller i konkurranse med en eller flere tjenesteytere,
 - (d) menes med «tjenesteyter» enhver person som yter eller søker å yte en tjeneste,⁴
 - (e) menes med «fysisk person fra en annen part» en fysisk person som i henhold til den andre partens lovgivning
 - (i) er borger av den andre parten, men oppholder seg på territoriet til en hvilken som helst medlemsstat i WTO, eller

- (ii) a permanent resident of that other Party who resides in the territory of a Party, if that other Party accords substantially the same treatment to its permanent residents as to its nationals in respect of measures affecting trade in services. For the purpose of the supply of a service through presence of natural persons (Mode 4), this definition covers a permanent resident of that other Party who resides in the territory of a Party or in the territory of any Member of the WTO;
- (f) “juridical person of another Party” means a juridical person which is either:
- (i) constituted or otherwise organised under the law of that other Party, and is engaged in substantive business operations in the territory of:
- (aa) a Party; or
- (bb) any Member of the WTO and is owned or controlled by natural persons of that other Party or by juridical persons that meet all the conditions of subparagraph (i) (aa); or
- (ii) in the case of the supply of a service through commercial presence, owned or controlled by:
- (aa) natural persons of that other Party; or
- (bb) juridical persons of that other Party identified under subparagraph (f) (i);
- (g) “measure” means any measure by a Party, whether in the form of a law, regulation, rule, procedure, decision, administrative action, or any other form;
- (h) “supply of a service” includes the production, distribution, marketing, sale and delivery of a service;
- (i) “measures by Parties affecting trade in services” include measures in respect of
- (i) the purchase, payment or use of a service;
- (ii) har fast opphold i den andre parten, men oppholder seg på territoriet til en part, dersom denne andre parten gir personer med fast opphold i det vesentlige den samme behandlingen som den gir sine egne borgere, med hensyn til tiltak som påvirker handel med tjenester. Dersom en tjeneste ytes gjennom fysiske personers tilstedeværelse (type 4), omfatter denne definisjonen en person som har fast opphold i denne andre parten, men som oppholder seg på territoriet til en part eller på territoriet til en medlemsstat i WTO,
- (f) menes med «juridisk person fra en annen part» en juridisk person som enten
- (i) er opprettet eller på annen måte organisert i henhold til den andre partens lovgivning, og som driver en vesentlig forretningsvirksomhet på territoriet til
- aa) en part, eller
- bb) en medlemsstat i WTO og er eid eller kontrollert av fysiske personer fra den andre parten eller av juridiske personer som oppfyller alle vilkårene etter punkt i) aa), eller
- (ii) når det gjelder ytelse av en tjeneste gjennom kommersiell tilstedeværelse, er eid eller kontrollert av
- aa) fysiske personer fra den andre parten, eller
- bb) juridiske personer fra den andre parten som nevnt under punkt f) i),
- (g) menes med «tiltak» ethvert tiltak truffet av en part, enten i form av en lov, forskrift, regel, prosedyre, beslutning, administrativt tiltak eller annen form,
- (h) omfatter «yting av en tjeneste» produksjon, distribusjon, markedsføring, salg og levering av en tjeneste,
- i) omfatter «tiltak truffet av parter, som påvirker handel med tjenester» tiltak med hensyn til
- i) kjøp, betaling for eller bruk av en tjeneste,

⁴ Where the service is not supplied or sought to be supplied directly by a juridical person but through other forms of commercial presence such as a branch or a representative office, the service supplier (i.e. the juridical person) shall, nonetheless, through such commercial presence be accorded the treatment provided for service suppliers under this Chapter. Such treatment shall be extended to the commercial presence through which the service is supplied or sought to be supplied and need not be extended to any other parts of the service supplier located outside the territory where the service is supplied or sought to be supplied.

⁴ Når tjenesten ikke ytes eller søkes ytet direkte av en juridisk person, men gjennom andre former for kommersiell tilstedeværelse, for eksempel en filial eller et representasjonskontor, skal tjenesteyteren (dvs. den juridiske personen) gjennom denne kommersielle tilstedeværelsen like fullt gis den behandlingen som er fastsatt for tjenesteytere i dette kapitlet. Behandlingen skal gis til den kommersielle tilstedeværelsen som tjenesten ytes eller søkes ytet gjennom, men behøver ikke å gis til andre deler av tjenesteyteren som befinner seg utenfor territoriet der tjenesten ytes eller søkes ytet.

- (ii) the access to and use of, in connection with the supply of a service, services which are required by those Parties to be offered to the public generally;
- (iii) the presence, including commercial presence, of persons of a Party for the supply of a service in the territory of another Party;
- (j) “commercial presence” means any type of business or professional establishment, including through:
- (i) the constitution, acquisition or maintenance of a juridical person; or
- (ii) the creation or maintenance of a branch or a representative office, within the territory of a Party for the purpose of supplying a service;
- (k) “sector” of a service means:
- (i) with reference to a specific commitment, one or more, or all, subsectors of that service, as specified in a Party’s Schedule in Annex VIII (Schedules of Specific Commitments);
- (ii) otherwise, the whole of that service sector, including all of its subsectors;
- (l) “service of another Party” means a service which is supplied:
- (i) from or in the territory of that other Party, or in the case of maritime transport, by a vessel registered under the laws of that other Party, or by a person of that other Party which supplies the service through the operation of a vessel and/or its use in whole or part; or
- (ii) in the case of the supply of a service through commercial presence or through the presence of natural persons, by a service supplier of that other Party;
- (m) “monopoly supplier of a service” means any person, public or private, which in the relevant market of the territory of a Party is authorised or established formally or in effect by that Party as the sole supplier of that service;
- (n) “service consumer” means any person that receives or uses a service;
- (o) “person” means either a natural person or a juridical person;
- (p) “juridical person” means any legal entity duly constituted or otherwise organised under applicable law, whether for profit or otherwise, and whether privately-owned or governmentally-owned, including any cor-
- ii) tilgang til og bruk av, i forbindelse med yting av en tjeneste, tjenester som denne parten krever at må tilbys allmennheten,
- iii) tilstedeværelsen, herunder kommersiell tilstedeværelse, av personer fra en part for yting av en tjeneste på en annen parts territorium,
- j) menes med «kommersiell tilstedeværelse» enhver type virksomhet eller profesjonell etablering, inkludert gjennom
- i) opprettelse, anskaffelse eller opprettholdelse av en juridisk person, eller
- ii) opprettelse eller videreføring av en filial eller et representasjonskontor, på en annen parts territorium med det formål å yte en tjeneste,
- k) menes med en tjenestes «sektor»
- i) med henvisning til en spesifikk forpliktelse, en eller flere eller alle undersektorer av denne tjenesten, som spesifisert i en parts bindingsliste i vedlegg VIII (Bindingslister over spesifikke forpliktelser),
- ii) ellers hele tjenestesektoren, inkludert alle dens undersektorer,
- l) menes med «tjeneste fra en annen part» en tjeneste som ytes
- i) fra eller på den andre partens territorium, eller når det gjelder sjøtransport, av et fartøy som er registrert i henhold til den andre partens lovgivning, eller av en person fra den andre parten yter tjenesten gjennom drift av et fartøy og/eller hel eller delvis bruk av det, eller
- ii) når det gjelder tjenesteytelse gjennom kommersiell tilstedeværelse eller gjennom fysiske personers tilstedeværelse, av en tjenesteyter fra den andre parten,
- m) menes med «tjenesteyter med monopol» enhver person, offentlig eller privat, som på det aktuelle markedet på en parts territorium er godkjent eller formelt eller reelt etablert av vedkommende part som eneste yter av denne tjenesten,
- n) menes med «tjenesteforbruker» enhver person som mottar eller bruker en tjeneste,
- o) menes med «person» en fysisk eller juridisk person,
- p) menes med «juridisk person» enhver juridisk enhet som er behørig stiftet eller på annen måte organisert i henhold til gjeldende lovgivning, enten med profitt som formål eller på annen måte, og enten priva-

poration, trust, partnership, joint venture, sole proprietorship or association;

- (i) “owned” by persons of a Party if more than 50 per cent of the equity interest in it is beneficially owned by persons of that Party,
- (ii) “controlled” by persons of a Party if such persons have the power to name a majority of its directors or otherwise to legally direct its actions;
- (iii) “affiliated” with another person when it controls, or is controlled by, that other person; or when it and the other person are both controlled by the same person;
- (q) “direct taxes” comprise all taxes on total income, on total capital or on elements of income or of capital, including taxes on gains from the alienation of property, taxes on estates, inheritances and gifts, and taxes on the total amounts of wages or salaries paid by enterprises, as well as taxes on capital appreciation.

Article 5.3

Most-Favoured-Nation Treatment

1. Without prejudice to measures taken in accordance with Article VII of the GATS, and except as provided for in its List of MFN Exemptions contained in Annex IX (Lists of MFN Exemptions), each Party shall accord immediately and unconditionally, with respect to all measures affecting the supply of services, to services and service suppliers of another Party treatment no less favourable than the treatment it accords to like services and service suppliers of any non-Party.
2. Treatment granted under other existing or future agreements concluded by a Party and compliant with Article V or Article V *bis* of the GATS shall not be subject to paragraph 1.⁵
3. If a Party concludes or amends an agreement referred to in paragraph 2, after the conclusion of this Agreement, it shall notify the other Parties without delay and endeavour to accord to the other Parties treatment no less favourable than that provided under that agreement. The former Party shall, upon request of another

⁵ For the purposes of this Agreement, this obligation does not cover the notification requirement under GATS Article V, paragraph 7.

teid eller statseid, inkludert alle selskaper, stiftelser, partnerskap, fellesforetak, enkelt-personforetak eller foreninger,

- i) «eid» av personer hjemmehørende i en part dersom mer enn 50 prosent av dens aksjeinteresse reelt eies av personer fra denne parten,
- ii) «kontrollert» av personer hjemmehørende i en part dersom disse personene har myndighet til å utpeke flertallet av dens styremedlemmer eller på annen måte lovlig kan styre dens virksomhet,
- iii) «tilknyttet» en annen person når den kontrollerer eller kontrolleres av denne annen person, eller dersom den og den andre personen begge kontrolleres av samme person,
- q) omfatter «direkte skatt» all skatt på samlet inntekt, samlet formue eller deler av inntekt eller formue, herunder skatt på gevinst ved avhending av eiendom, skatt på dødsbo, arv og gaver, skatt på foretaks samlede lønnsutbetalinger og skatt på verdistigning.

Artikkel 5.3

Bestevilkårsbehandling

1. Uten at det berører tiltak truffet i samsvar med artikkel VII i GATS, og med unntak for det som er fastsatt i dens liste over unntak fra bestevilkårs klausulen i vedlegg IX (Lister over MFN-unntak), skal hver part med hensyn til ethvert tiltak som påvirker ytelse av tjenester, uten opphold og uten vilkår gi en annen parts tjenester og tjenesteytere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den behandlingen den gir tilsvarende tjenester og tjenesteytere fra en ikke-part.
2. Behandling i henhold til andre eksisterende eller framtidige avtaler som en part har inngått, og som er i samsvar med artikkel V eller V *bis* i GATS, skal ikke omfattes av nr. 1.⁵
3. Dersom en part inngår eller endrer en avtale nevnt i nr. 2 etter inngåelsen av denne avtalen, skal den uten opphold underrette de øvrige partene om dette og bestrebe seg på å gi de øvrige partene en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som følger av avtalen. Den førstnevnte parten skal på anmodning fra en annen part forhandle om, men er ikke for-

⁵ For denne avtalens formål omfatter denne forpliktelsen ikke meldeplikten etter GATS artikkel V nr. 7.

Party, negotiate but not be obliged to incorporate into this Agreement treatment no less favourable than that provided under the former agreement.

4. Nothing in this Chapter shall be so construed as to prevent a Party from conferring or according advantages to adjacent countries in order to facilitate exchanges limited to contiguous zones of services that are both locally produced and consumed.

Article 5.4

Market Access

1. With respect to market access through the modes of supply identified in subparagraph 1(a) of Article 5.2 (Definitions) of this Chapter, each Party shall accord services and service suppliers of another Party treatment no less favourable than that provided for under the terms, limitations and conditions agreed and specified in its Schedule in Annex VIII (Schedules of Specific Commitments).⁶
2. In sectors where market-access commitments are undertaken, the measures which a Party shall not maintain or adopt either on the basis of a regional subdivision or on the basis of its entire territory, unless otherwise specified in its Schedule, are defined as:
 - (a) limitation on the number of service suppliers whether in the form of numerical quotas, monopolies, exclusive service suppliers or the requirements of an economic needs test;
 - (b) limitation on the total value of service transactions or assets in the form of numerical quotas or the requirement of an economic needs test;
 - (c) limitation on the total number of service operations or on the total quantity of service output expressed in terms of designated numerical units in the form of quotas or the requirement of an economic needs test;⁷

⁶ If a Party undertakes a market-access commitment in relation to the supply of service through the mode of supply referred to in subparagraph 1(a)(i) of Article 5.2 (Definitions) and if the cross-border movement of capital is an essential part of the service itself, that Party is thereby committed to allow such movement of capital. If a Party undertakes a market-access commitment in relation to the supply of a service through the mode of supply referred to in subparagraph 1(a)(iii) of Article 5.2 (Definitions), it is thereby committed to allow related transfers of capital into its territory.

⁷ This subparagraph does not cover measures of a Party which limit inputs for the supply of services.

pliktet til å innlemme i denne avtalen, en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som følger av den tidligere avtalen.

4. Ingen bestemmelse i dette kapitlet skal tolkes slik at det hindrer en part i å tildele eller gi tilgrensende land fordeler for å legge til rette for utveksling som er begrenset til tilstøtende soner, av tjenester som både produseres og forbrukes lokalt.

Artikkel 5.4

Markedsadgang

1. Med hensyn til markedsadgang gjennom de ytelsesmåtene som er angitt i artikkel 5.2 (Definisjoner) nr. 1 bokstav a i dette kapitlet, skal hver part gi tjenester og tjenesteytere fra en annen part en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som er fastsatt i henhold til vilkårene, begrensningene og betingelsene som er avtalt og spesifisert i bindingslisten i vedlegg VII (Bindingslister over spesifikke forpliktelser).⁶
2. I sektorer med forpliktelser om markedsadgang er tiltakene som en part ikke skal opprettholde eller vedta enten i en regional underinndeling eller på hele sitt territorium, med mindre annet er spesifisert i bindingslisten, definert som
 - a) begrensninger på antall tjenesteytere, enten i form av tallmessige kvoter, monopoler, tjenesteytere med enerett eller kravene til økonomisk behovsprøving,
 - b) begrensninger på den totale verdien av tjenestetransaksjoner eller eiendeler i form av tallmessige kvoter eller krav om økonomisk behovsprøving,
 - c) begrensninger på det totale antallet tjenesteoperasjoner eller på den totale mengden tjenesteproduksjon, uttrykt i form av tilordnede tallenheter i form av kvoter eller kravet om økonomisk behovsprøving,⁷

⁶ Dersom en part forplikter seg til å gi markedsadgang i forbindelse med tjenesteytelse gjennom ytelsesmåten nevnt i artikkel 5.2 (Definisjoner) nr. 1 bokstav a punkt i, og dersom kapitalbevegelser over landegrensene er en vesentlig del av selve tjenesten, er den parten forpliktet til å tillate slike kapitalbevegelser. Dersom en part forplikter seg til å gi markedsadgang i forbindelse med tjenesteytelse gjennom ytelsesmåten nevnt i artikkel 5.2 (Definisjoner) nr. 1 bokstav a punkt iii, forplikter den seg dermed til å tillate relaterte kapitaloverføringer til sitt territorium.

⁷ Dette punktet dekker ikke en parts tiltak som begrenser innsatsfaktorer for yting av tjenester.

- (d) limitation on the total number of natural persons that may be employed in a particular service sector or that a service supplier may employ and who are necessary for, and directly related to, the supply of a specific service in the form of numerical quotas or the requirement of an economic needs test;
- (e) measures which restrict or require specific types of legal entity or joint venture through which a service supplier may supply a service; and
- (f) limitations on the participation of foreign capital in terms of maximum percentage limit on foreign shareholding or the total value of individual or aggregate foreign investment.

Article 5.5

National Treatment

1. Each Party shall, in the sectors inscribed in its Schedule in Annex VIII (Schedules of Specific Commitments), and subject to any conditions and qualifications set out therein, accord to services and service suppliers of another Party, in respect of all measures affecting the supply of services, treatment no less favourable than that it accords to its own like services and service suppliers.⁸
2. A Party may meet the requirement of paragraph 1 by according to services and service suppliers of another Party, either formally identical treatment or formally different treatment to that it accords to its own like services and service suppliers.
3. Formally identical or formally different treatment shall be considered to be less favourable if it modifies the conditions of competition in favour of services or service suppliers of the Party compared to like services or service suppliers of another Party.

Article 5.6

Additional Commitments

The Parties may negotiate commitments with respect to measures affecting trade in services not subject to scheduling under Articles 5.4 (Market Access) or 5.5 (National Treatment), including those regarding qualifications, standards or

⁸ Specific commitments assumed under this Article shall not be construed to require any Party to compensate for any inherent competitive disadvantages which result from the foreign character of the relevant services or service suppliers.

- d) begrensninger på det totale antallet fysiske personer som kan være ansatt i en bestemt tjenestesektor, eller som en tjenesteyter kan ansette, og som er nødvendige for, og direkte knyttet til, yting av en bestemt tjeneste i form av tallmessige kvoter eller kravet om økonomisk behovsprøving,
- e) tiltak som begrenser eller krever bestemte typer juridiske enheter eller fellesforetak som en tjenesteyter kan yte en tjeneste gjennom, og
- f) begrensninger på deltakelse av utenlandsk kapital i form av maksimal prosentgrense på utenlandsk aksjeholdning eller den totale verdien av individuelle eller samlede utenlandske investeringer.

Artikkel 5.5

Nasjonal behandling

1. Hvert part skal, i sektorene som er innskrevet i sin bindingsliste i vedlegg VIII (Bindingslister over spesifikke forpliktelser), og med forbehold om vilkårene og kvalifikasjonene som er fastsatt der, gi tjenester og tjenesteytere fra en annen part, med hensyn til alle tiltak som påvirker tjenesteytelse, en behandling som ikke er mindre gunstig enn den gir sine egne tilsvarende tjenester og tjenesteytere.⁸
2. En part kan oppfylle kravet i nr. 1 ved å gi tjenester og tjenesteytere fra en annen part enten formelt identisk behandling eller formelt forskjellig behandling sammenlignet med det den gir sine tilsvarende tjenester og tjenesteytere.
3. Formelt identisk eller formelt forskjellig behandling skal anses som mindre gunstig dersom den endrer konkurransevilkårene til fordel for tjenester eller tjenesteytere fra en part sammenlignet med tilsvarende tjenester eller tjenesteytere fra en annen part.

Artikkel 5.6

Tilleggsforpliktelser

Partene kan forhandle om forpliktelser med hensyn til tiltak som påvirker handelen med tjenester, og som ikke er underlagt bindingslister i henhold til artikkel 5.4 (Markedsadgang) eller 5.5 (Nasjonal behandling), herunder tiltak som gjelder kvali-

⁸ Spesifikke forpliktelser i henhold til denne artikkelen skal ikke tolkes som krav om at partene må kompensere for eventuelle iboende konkurransemessige ulemper som følge av at de relevante tjenestene eller tjenesteyterne er av utenlandsk art.

licensing matters. Such commitments shall be inscribed in a Party's Schedule in Annex VIII (Schedules of Specific Commitments).

Article 5.7

Domestic Regulation

1. Each Party shall ensure that all measures of general application affecting trade in services are administered in a reasonable, objective and impartial manner.
2. Each Party shall maintain or institute, as soon as practicable, judicial, arbitral or administrative tribunals or procedures which provide, at the request of an affected service supplier of another Party, for the prompt review of, and where justified, appropriate remedies for, administrative decisions affecting trade in services. Where such procedures are not independent of the agency entrusted with the administrative decision concerned, the Party shall ensure that the procedures in fact provide for an objective and impartial review.
3. Where authorisation is required by a Party for the supply of a service, the competent authorities of that Party shall, within a reasonable period of time after the submission of an application is considered complete under that Party's domestic laws and regulations, inform the applicant of the decision concerning the application. At the request of the applicant, the competent authorities of that Party shall provide, without undue delay, information concerning the status of the application.
4. Each Party shall ensure that measures relating to qualification requirements and procedures, technical standards and licensing requirements and procedures, in all services sectors, are based on objective and transparent criteria, such as competence and the ability to supply the service.
5. In sectors in which a Party has undertaken specific commitments, Annex XIV (Domestic Regulation) shall apply.
6. With a view to ensuring that measures relating to qualification requirements and procedures, technical standards and licensing requirements and procedures do not constitute unnecessary barriers to trade in services, the Joint Committee shall take a decision aiming at incorporating into the Agreement any further disciplines developed in the WTO in accordance with paragraph 4 of Article VI of

fikasjoner, standarder eller lisensieringsspmål. Slike forpliktelser skal innskriveres i en parts bindingsliste i vedlegg VIII (Bindingslister over spesifikke forpliktelser).

Artikkel 5.7

Innenlandsk regulering

1. Hver part skal sikre at alle tiltak med generell anvendelse som har innvirkning på handel med tjenester, håndheves på en rimelig, objektiv og upartisk måte.
2. Hver part skal opprettholde eller opprette, så snart det er praktisk mulig, domstoler, voldgiftsretter eller forvaltningsdomstoler eller tilsvarende prosedyrer som sørger for, på anmodning fra en berørt tjenesteyter fra en annen part, omgående gjennomgang av og, dersom det er berettiget, omgjøring av forvaltningsvedtak som har innvirkning på handel med tjenester. Når slike prosedyrer ikke er uavhengige av det organet som er betrodd det aktuelle forvaltningsvedtaket, skal parten sikre at prosedyrene i realiteten innebærer en objektiv og upartisk gjennomgang.
3. Dersom det kreves autorisasjon fra en part for å yte en tjeneste, skal de kompetente myndighetene hos denne parten innen en rimelig frist etter at det er innlevert en søknad som anses for å være fullstendig i henhold til partens nasjonale lover og forskrifter, underrette søkeren om utfallet av søknaden. På anmodning fra søkeren skal de kompetente myndighetene hos parten uten unødig opphold opplyse om søknadens status.
4. Hver part skal sikre at tiltak som gjelder kvalifikasjonskrav og -prosedyrer, tekniske standarder og lisensieringskrav og -prosedyrer i alle tjenestesektorer, baseres på objektive og åpne kriterier, slik som kompetanse og evne til å yte tjenesten.
5. I sektorer der en part har påtatt seg spesifikke forpliktelser, skal vedlegg XIV (Innenlandsk regulering) få anvendelse.
6. For å sikre at tiltak som gjelder kvalifikasjonskrav og -prosedyrer, tekniske standarder og lisensieringskrav og -prosedyrer, ikke utgjør unødige hindringer for handelen med tjenester, skal Den blandede komité treffe en beslutning med sikte på å innlemme i denne avtalen eventuelle retningslinjer som utarbeides innenfor WTO i samsvar med artikkel VI nr. 4 i GATS. Partene kan også, enten i fellesskap

the GATS. The Parties may also, jointly or bilaterally, decide to develop further disciplines.

7. In sectors in which a Party has undertaken specific commitments, pending the entry into force of a decision incorporating WTO disciplines for these sectors pursuant to paragraph 6, and, if agreed between the Parties, disciplines developed jointly or bilaterally under this Agreement pursuant to paragraph 6 that Party shall not apply qualification requirements and procedures, technical standards and licensing requirements and procedures that nullify or impair such specific commitments in a manner which is:
 - (a) more burdensome than necessary to ensure the quality of the service; or
 - (b) in the case of licensing procedures, in itself a restriction on the supply of the service.
8. In determining whether a Party is in conformity with the obligation under paragraph 7, account shall be taken of international standards of relevant international organisations⁹ applied by that Party.
9. Each Party shall provide for adequate procedures to verify the competence of professionals of another Party.

Article 5.8

Recognition

1. For the purposes of the fulfilment of its relevant standards or criteria for the authorisation, licensing or certification of service suppliers, each Party shall give due consideration to any requests by another Party to recognise the education or experience obtained, requirements met, or licences or certifications granted in that other Party. Such recognition may be based upon an agreement or arrangement with that other Party, or otherwise be accorded autonomously.
2. Where a Party recognises, by agreement or arrangement, the education or experience obtained, requirements met, or licences or certifications granted, in the territory of a non-Party, that Party shall afford another Party adequate opportunity to negotiate its accession to such an agreement or arrangement, whether existing or future, or to negotiate a

eller bilateralt, bli enige om å utarbeide flere retningslinjer.

7. I sektorer der en part har påtatt seg spesifikke forpliktelser, i påvente av ikrafttreddelsen av en beslutning i henhold til nr. 6 om å innlemme WTO-retningslinjer for disse sektorene og, dersom partene er enige om det, retningslinjer utarbeidet i fellesskap eller bilateralt innenfor rammen av denne avtalen i henhold til nr. 6, skal parten ikke anvende kvalifikasjonskrav og -prosedyrer, tekniske standarder og lisensieringskrav og -prosedyrer som opphever eller svekker slike spesifikke forpliktelser på en måte som
 - (a) er mer byrdefull enn nødvendig for å sikre tjenestens kvalitet, eller
 - (b) når det dreier seg om lisensieringsprosedyrer, i seg selv innebærer en restriksjon på ytelsen av tjenesten.
8. For å kunne avgjøre om en part opptrer i samsvar med forpliktelsen etter nr. 7, skal det tas hensyn til relevante internasjonale organisasjoners⁹ internasjonale standarder som anvendes av den part.
9. Hver part skal sørge for egnede prosedyrer for å verifisere kompetansen til yrkesutøvere fra en annen part.

Artikkel 5.8

Anerkjennelse

1. For å kunne oppfylle sine relevante standarder eller kriterier for autorisasjon, lisensiering eller sertifisering av tjenesteytere, skal hver part behørig vurdere enhver anmodning fra en annen part om å anerkjenne gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisenser eller sertifiseringer som er gitt hos den andre parten. Slik anerkjennelse kan være basert på en avtale eller ordning med den andre parten eller på annen måte gis på frittstående grunnlag.
2. Når en part, gjennom en avtale eller ordning, anerkjenner gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisenser eller sertifiseringer som er gitt på territoriet til en ikke-part, skal vedkommende part gi en annen part tilstrekkelig mulighet til å forhandle om tiltredelse til en slik avtale eller ordning, enten den allerede er trådt i kraft eller skal tre i kraft

⁹ The term “relevant international organisations” refers to international bodies whose membership is open to the relevant bodies of at least all Parties.

⁹ Med «relevante internasjonale organisasjoner» menes internasjonale organer som er åpne for medlemskap fra de relevante organene hos minst samtlige parter.

comparable agreement or arrangement with it. Where a Party accords recognition autonomously, it shall afford adequate opportunity for another Party to demonstrate that the education or experience obtained, requirements met, or licences or certifications granted, in the territory of that other Party should also be recognised.

3. Any such agreement or arrangement or autonomous recognition shall be in conformity with the relevant provisions of the WTO Agreement, in particular paragraph 3 of Article VII of the GATS.

Article 5.9

Movement of Natural Persons

1. This Article applies to measures affecting natural persons who are service suppliers of a Party, and natural persons of a Party who are employed by a service supplier of a Party, with respect to the supply of a service.
2. This Chapter shall not apply to measures affecting natural persons seeking access to the employment market of a Party, nor shall it apply to measures regarding nationality, residence or employment on a permanent basis.
3. Natural persons covered by a specific commitment shall be allowed to supply the service in accordance with the terms of that commitment.
4. This Chapter shall not prevent a Party from applying measures to regulate the entry of natural persons of another Party into, or their temporary stay in, its territory, including those measures necessary to protect the integrity of, and to ensure the orderly movement of natural persons across its borders, provided that such measures are not applied in such a manner as to nullify or impair the benefits accruing to a Party under the terms of a specific commitment.¹⁰

Article 5.10

Transparency

1. Each Party shall publish promptly and, except in emergency situations, at the latest by the time of their entry into force, all relevant measures of general application which pertain to or

på et senere tidspunkt, eller til å forhandle seg fram til en tilsvarende avtale eller ordning med vedkommende part. Når en part gir slik anerkjennelse på frittstående grunnlag, skal den gi en annen part tilstrekkelig mulighet til å godtgjøre at også gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisenser eller sertifiseringer som er gitt på territoriet til denne andre parten, bør anerkjennes.

3. Enhver slik avtale eller ordning eller anerkjennelse på frittstående grunnlag skal være i samsvar med de relevante bestemmelsene i WTO-avtalen, særlig artikkel VII nr. 3 i GATS.

Artikkel 5.9

Bevegelsesfrihet for fysiske personer

1. Denne artikkelen får anvendelse på tiltak som har innvirkning på fysiske personer som er tjenesteytere fra en part, og fysiske personer fra en part som er ansatt av en tjenesteyter fra en part, i forbindelse med ytelse av en tjeneste.
2. Dette kapittelet får ikke anvendelse på tiltak som har innvirkning på fysiske personer som søker adgang til en parts arbeidsmarked, og heller ikke på tiltak som angår nasjonalitet, bosetning eller sysselsetting på permanent grunnlag.
3. Fysiske personer som omfattes av en spesifikk forpliktelse, skal ha adgang til å yte tjenesten i samsvar med vilkårene for den forpliktelsen.
4. Bestemmelsene i dette kapittelet skal ikke hindre en part i å anvende tiltak for å regulere innreise til eller midlertidig opphold på sitt territorium av fysiske personer fra en annen part, herunder tiltak som er nødvendige for å beskytte partens grenser og sikre en ordnet grensepassering for fysiske personer, forutsatt at slike tiltak ikke anvendes på en måte som tilsetter eller svekker fordelene som tilkommer en part i henhold til vilkårene for en spesifikk forpliktelse.¹⁰

Artikkel 5.10

Åpenhet

1. Hver part skal straks og, unntatt i nødsituasjoner, senest på det tidspunktet de trer i kraft, kunngjøre alle relevante tiltak med generell anvendelse som gjelder eller berører anven-

¹⁰ The sole fact of requiring a visa for natural persons shall not be regarded as nullifying or impairing benefits under a specific commitment.

¹⁰ Krav om visum for fysiske personer skal ikke i seg selv anses for å tilsette eller svekke fordeler i henhold til en spesifikk forpliktelse.

affect the operation of this Chapter. International agreements pertaining to or affecting trade in services to which a Party is a signatory shall also be published.

2. Where publication as referred to in paragraph 1 is not practicable, such information shall be made otherwise publicly available.
3. Nothing in this Chapter shall require a Party to provide confidential information, the disclosure of which would impede law enforcement, or otherwise be contrary to the public interest, or which would prejudice legitimate commercial interests of particular enterprises, public or private.

Article 5.11

Monopolies and Exclusive Service Suppliers

1. Each Party shall ensure that any monopoly supplier of a service in its territory does not, in the supply of the monopoly service in the relevant market, act in a manner inconsistent with that Party's obligations under Article 5.3 (Most-Favoured-Nation Treatment) and specific commitments.
2. Where a Party's monopoly supplier competes, either directly or through an affiliated company, in the supply of a service outside the scope of its monopoly rights and which is subject to that Party's specific commitments, the Party shall ensure that such a supplier does not abuse its monopoly position to act in its territory in a manner inconsistent with such commitments.
3. The provisions of this Article shall also apply to cases of exclusive service suppliers, where a Party, formally or in effect, authorises or establishes a small number of service suppliers and substantially prevents competition among those suppliers in its territory.

Article 5.12

Business Practices

1. Parties recognise that certain business practices of service suppliers, other than those falling under Article 5.11 (Monopolies and Exclusive Services Suppliers), may restrain competition and thereby restrict trade in services
2. A Party shall, at the request of another Party, enter into consultations with a view to eliminating practices referred to in paragraph 1. The Party addressed shall accord full and sympathetic consideration to such a request and

delsen av dette kapittelet. Internasjonale avtaler som gjelder eller berører handel med tjenester, og som en part har undertegnet, skal også kunngjøres.

2. Dersom kunngjøring som nevnt i nr. 1, ikke er praktisk mulig, skal slik informasjon gjøres offentlig tilgjengelig på annen måte.
3. Ingen bestemmelse i dette kapittelet skal medføre krav om at en part oppgir fortrolige opplysninger dersom utlevering ville hindre retts håndhevelse eller på annen måte være i strid med allmennhetens interesse, eller dersom det ville skade legitime kommersielle interesser for bestemte foretak, offentlige eller private.

Artikkel 5.11

Monopoler og tjenesteytere med enerett

1. Hver part skal påse at en tjenesteyter med monopol på dens territorium ved ytelse av monopoltjenesten på det aktuelle markedet ikke opptrer på en måte som er uforenlig med partens plikter i henhold til artikkel 5.3 (Bestevilkårsbehandling) og spesifikke forpliktelser.
2. Når en tjenesteyter med monopol i en part direkte eller gjennom et tilknyttet selskap konkurrerer om å yte en tjeneste som ikke omfattes av dens monopolrettigheter, og som hører inn under den nevnte partens spesifikke forpliktelser, skal parten påse at en slik tjenesteyter ikke misbruker sin monopolstilling til å opptre på dens territorium på en måte som er uforenlig med slike forpliktelser.
3. Bestemmelsene i denne artikkelen skal også få anvendelse på tjenesteytere med enerett når en part formelt eller reelt autoriserer eller etablerer et lite antall tjenesteytere og i det vesentlige forhindrer konkurranse mellom disse tjenesteyterne på sitt territorium.

Artikkel 5.12

Forretningsmetoder

1. Partene erkjenner at visse forretningsmetoder hos tjenesteytere, bortsett fra dem som faller inn under artikkel 5.11 (Monopoler og tjenesteytere med enerett), kan begrense konkurransen og dermed begrense handelen med tjenester.
2. En part skal på anmodning fra en annen part innlede konsultasjoner med sikte på å avskaffe metodene nevnt i nr. 1. Den anmodede parten skal gi slik anmodning grundig og velvillig behandling og skal samarbeide ved å frem-

shall cooperate through the supply of publicly available non-confidential information of relevance to the matter in question. The Party addressed shall also provide other available information to the requesting Party, subject to its domestic laws and regulations and to the conclusion of a satisfactory agreement concerning the safeguarding of its confidentiality by the requesting Party.

Article 5.13

Payments and Transfers

1. Except under the circumstances envisaged in Article 5.14 (Restrictions to Safeguard the Balance-of-Payments), no Party shall apply restrictions¹¹ on international transfers and payments for current transactions with another Party.¹²
2. Such payments and transfers shall be made in any freely convertible currency at the market rate of exchange prevailing at the time of transfer.
3. Notwithstanding paragraphs 1 and 2, a Party may prevent or delay a transfer through the equitable, non-discriminatory, and good faith application of its domestic laws and regulations relating to, inter alia:
 - (a) bankruptcy, insolvency, or the protection of the rights of creditors including employees;
 - (b) issuing, trading, or dealing in securities, futures, options, or derivatives;
 - (c) criminal or penal offences and the recovery of the proceeds of crime;
 - (d) financial reporting or record keeping of transfers when necessary to assist law enforcement or financial regulatory authorities; or
 - (e) ensuring compliance with orders or judgments in judicial or administrative proceedings.
4. Nothing in this Chapter shall affect the rights and obligations of the Parties under the Articles of Agreement of the International Monetary Fund (IMF), including the use of exchange

¹¹ Thailand may adopt or maintain any measure relating to Thai Baht for the purpose of preventing speculation on Thai Baht, in accordance with the Exchange Control Act B.E. 2485, the Bank of Thailand Act B.E. 2485, and Bank of Thailand's circulars and guidelines, as amended.

¹² The Parties are of the understanding that a Party may apply restrictions in accordance with the Articles of Agreement of the IMF.

skaffe offentlig tilgjengelige, ikke-fortrolige opplysninger av betydning for den aktuelle saken. Med forbehold for den anmodede partens nasjonale lover og forskrifter og for at det inngås en tilfredsstillende avtale som sikrer at den anmodende parten behandler disse opplysningene fortrolig, skal den anmodede parten også skaffe den anmodende parten andre tilgjengelige opplysninger.

Artikkel 5.13

Betalinger og overføringer

1. Med unntak for omstendigheter som er nevnt i artikkel 5.14 (Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen), skal en part ikke legge restriksjoner¹¹ på internasjonale overføringer og betalinger for løpende transaksjoner med en annen part.¹²
2. Slike betalinger og overføringer skal foretas i enhver fritt konvertibel valuta til markedskursen som gjelder på tidspunktet for overføringen.
3. Uten hensyn til nr. 1 og 2 kan en part hindre eller forsinke en overføring gjennom en rettferdig, ikke-diskriminerende anvendelse i god tro av sine nasjonale lover og forskrifter om blant annet
 - a) konkurs, insolvens eller beskyttelse av kreditorers rettigheter, herunder ansatte,
 - b) utstedelse av, handel med eller omsetning av verdipapirer, futureskontrakter, opsjoner eller derivater,
 - c) forbrytelser eller andre straffbare forhold samt inndragelse av utbytte av straffbare handlinger,
 - d) finansiell rapportering eller registrering av overføringer når dette er nødvendig for å bistå rettshåndhevingsmyndigheter eller finanstilsynsmyndigheter, eller
 - e) sikring av at avgjørelser eller dommer knyttet til rettergang eller forvaltningssaker etterkommes.
4. Ingen bestemmelse i dette kapitlet skal berøre partenes rettigheter og forpliktelser i henhold til avtalen om Det internasjonale valutafond (IMF), herunder bruk av valutamessige tiltak som er i samsvar med nevnte avtale, for-

¹¹ Thailand kan vedta eller opprettholde ethvert tiltak knyttet til thailandske baht for å forhindre spekulasjon i thailandske baht, i samsvar med Exchange Control Act B.E. 2485, Bank of Thailand Act B.E. 2485 og Bank of Thailand's rundskriv og retningslinjer, med endringer.

¹² Partene er innforstått med at en part kan anvende restriksjoner i samsvar med IMF's vedtekter.

actions which are in conformity with the Articles of Agreement of the IMF, provided that no Party shall impose restrictions on capital transactions inconsistently with its specific commitments regarding such transactions, except under Article 5.14 (Restrictions to Safeguard the Balance-of-Payments) or at the request of the IMF.

Article 5.14

Restrictions to Safeguard the Balance of Payments

1. In the event of serious balance-of-payments and external financial difficulties or threat thereof,¹³ a Party may adopt or maintain restrictions on trade in services including on payments or transfers for transactions. It is recognised that particular pressures on the balance of payments of a Party in the process of economic development or economic transition may necessitate the use of restrictions to ensure, inter alia, the maintenance of a level of financial reserves adequate for the implementation of its programme of economic development or economic transition.
2. The restrictions referred to in paragraph 1:
 - (a) shall not discriminate among Parties and non-Parties;
 - (b) shall be consistent with the Articles of Agreement of the IMF;
 - (c) shall avoid unnecessary damage to the commercial, economic and financial interests of any other WTO Member;
 - (d) shall not exceed those necessary to deal with the circumstances described in paragraph 1;
 - (e) shall be temporary and be phased out progressively as the situation specified in paragraph 1 improves.
3. In determining the incidence of such restrictions, the Parties may give priority to the supply of services which are more essential to their economic or development programmes. However, such restrictions shall not be adopted or maintained for the purpose of protecting a particular service sector.

¹³ For greater certainty, this covers situations where, in exceptional circumstances, payments or transfers cause or threaten to cause serious difficulties for macroeconomic management.

utsatt at en part ikke innfører restriksjoner på kapitaltransaksjoner som er uforenlige med dens spesifikke forpliktelser med hensyn til slike transaksjoner, med unntak for artikkel 5.14 (Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen) eller med mindre IMF ber om det.

Artikkel 5.14

Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen

1. Dersom en part opplever alvorlige vanskeligheter med betalingsbalansen eller eksterne finansielle vanskeligheter, eller en fare for at slike vanskeligheter oppstår,¹³ kan den vedta eller opprettholde restriksjoner på handel med tjenester, herunder betalinger eller overføringer. Det erkjennes at visse press på betalingsbalansen til en part under økonomisk utvikling eller økonomisk omlegging kan nødvendiggjøre bruken av restriksjoner for å sikre blant annet at det kan bevares finansielle reserver som er tilstrekkelig store til at parten kan iverksette sitt program for økonomisk utvikling eller økonomisk omlegging.
2. Restriksjonene nevnt i nr. 1
 - a) skal ikke medføre forskjellsbehandling mellom parter og ikke-parter,
 - b) skal være i samsvar med avtalen om IMF,
 - c) skal unngå unødig skade på andre WTO-medlemmers kommersielle, økonomiske og finansielle interesser,
 - d) skal ikke gå ut over det som er nødvendig for å håndtere omstendighetene beskrevet i nr. 1,
 - e) skal være midlertidige og gradvis fases ut etter hvert som situasjonen omhandlet i nr. 1 blir bedre.
3. Ved fastsettelsen av omfanget av slike restriksjoner kan partene prioritere å yte tjenester som er av større betydning for deres økonomiske programmer eller utviklingsprogrammer. Slike restriksjoner skal imidlertid ikke vedtas eller opprettholdes for å beskytte en bestemt tjenestesektor.

¹³ Det presiseres at dette omfatter situasjoner der betalinger eller overføringer i unntakstilfeller forårsaker eller truer med å forårsake alvorlige problemer for den makroøkonomiske styringen.

4. A Party adopting or maintaining such restrictions shall promptly notify the other Parties thereof.

Article 5.15

Subsidies

1. Notwithstanding Article 5.1 (Scope and Coverage), a Party which considers that it is adversely affected by a subsidy of another Party may request ad hoc consultations with that Party on such matters. The requested Party shall enter into such consultations.
2. The Parties shall review any disciplines agreed under Article XV of the GATS with a view to incorporating them into this Agreement for the purposes of this Chapter.

Article 5.16

General Exceptions

Subject to the requirement that such measures are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination between countries where like conditions prevail, or a disguised restriction on trade in services, nothing in this Chapter shall be construed to prevent the adoption or enforcement by a Party of measures:

- (a) necessary to protect public morals or to maintain public order;¹⁴
- (b) necessary to protect human, animal or plant life or health;¹⁵
- (c) necessary to secure compliance with domestic laws or regulations which are not inconsistent with the provisions of this Agreement including those relating to:
 - (i) the prevention of deceptive and fraudulent practices or to deal with the effects of a default on services contracts;
 - (ii) the protection of the privacy of individuals in relation to the processing and dissemination of personal data and the protection of confidentiality of individual records and accounts; or
 - (iii) safety;

¹⁴ The public order exception may be invoked only where a genuine and sufficiently serious threat is posed to one of the fundamental interests of society.

¹⁵ For greater certainty, the Parties understand that, to the extent that such measures are otherwise inconsistent with the provisions of this Chapter, the measures referred to in this subparagraph include environmental measures which are necessary to protect human, animal, or plant life or health.

4. En part som innfører eller opprettholder slike restriksjoner, skal omgående underrette de øvrige partene om dette.

Artikkel 5.15

Subsidier

1. Uten hensyn til artikkel 5.1 (Virkeområde og dekning) kan en part som anser seg negativt påvirket av en annen parts subsidier, be om ad hoc konsultasjoner med vedkommende part om dette. Den anmodede part skal innlede slike konsultasjoner.
2. Partene skal gjennomgå eventuelle ordninger som er avtalt i henhold til artikkel XV i GATS, med sikte på å innlemme dem i denne avtalen for dette kapitlets formål.

Artikkel 5.16

Generelle unntak

Med forbehold om at slike tiltak ikke anvendes på en måte som ville utgjøre et middel til vilkårlig eller urettmessig forskjellsbehandling mellom partene der samme vilkår gjelder, eller en skjult restriksjon av handel med tjenester, skal ingen bestemmelse i dette kapitlet tolkes slik at den hindrer en part i å treffe eller håndheve tiltak som

- a) er nødvendige for å verne offentlig moral eller opprettholde offentlig orden,¹⁴
- b) er nødvendige for å verne menneskers, dyrs eller planters liv og helse,¹⁵
- c) er nødvendig for å sikre overholdelse av nasjonale lover eller forskrifter som ikke er uforenlige med bestemmelsene i denne avtalen, herunder slike som gjelder
 - i) å forhindre og bekjempe villedende og bedragersk praksis eller for å håndtere virkningene av mislighold av tjenestekontrakter,
 - ii) vern av den enkeltes privatliv i forbindelse med behandling og spredning av personopplysninger og vern av fortroligheten til individuelle opptegetninger og kontoer, eller
 - iii) sikkerhet,

¹⁴ Unntaket for den offentlige orden kan gjøres gjeldende bare når grunnleggende samfunnsinteresser utsettes for en reell og tilstrekkelig alvorlig trussel.

¹⁵ Det presiseres at partene er innforstått med at, i den grad utstrekning slike tiltak ellers er uforenlige med bestemmelsene i dette kapitlet, omfatter tiltakene nevnt i dette punktet miljøtiltak som er nødvendige for å verne menneskers, dyrs eller planters liv eller helse.

- (d) inconsistent with Article 5.5 (National Treatment), provided that the difference in treatment is aimed at ensuring the equitable or effective¹⁶ imposition or collection of direct taxes in respect of services or service suppliers of other Parties;
- (e) inconsistent with Article 5.3 (Most-Favoured-Nation Treatment), provided that the difference in treatment is the result of an agreement on the avoidance of double taxation or provisions on the avoidance of double taxation in any other international agreement or arrangement by which the Party is bound.

Article 5.17

Security Exceptions

Nothing in this Chapter shall be construed:

- (a) to require a Party to furnish any information, the disclosure of which it considers contrary to its essential security interests;
- (b) to prevent a Party from taking any action which it considers necessary for the protection of its essential security interests:
- (i) relating to the supply of services as carried out directly or indirectly for the purpose of provisioning a military establishment;
 - (ii) relating to fissionable and fusionable materials or the materials from which they are derived; or
 - (iii) taken in time of war or other emergency in international relations; or

- d) er uforenlige med artikkel 5.5 (Nasjonal behandling), forutsatt at forskjellsbehandlingen har til formål å sikre rettferdig eller effektiv¹⁶ ilegging eller innkreving av direkte skatter på andre parter tjenester eller tjenesteytere,
- e) er uforenlige med artikkel 5.3 (Bestevilkårsbehandling), forutsatt at forskjellsbehandlingen er et resultat av en avtale om unngåelse av dobbeltbeskatning eller bestemmelser om unngåelse av dobbeltbeskatning i enhver annen internasjonal avtale eller ordning som parten er bundet av.

Artikkel 5.17

Sikkerhetsunntak

Ingen bestemmelse i dette kapittelet skal forstås slik at den

- a) pålegger en part å gi opplysninger når at det vil være i strid med dens grunnleggende sikkerhetsinteresser,
- b) hindrer en part i å treffe tiltak som den anser som nødvendige for å trygge sine grunnleggende sikkerhetsinteresser
- i) i forbindelse med ytelse av tjenester som direkte eller indirekte skjer for å forsyne en militær virksomhet,
 - ii) i forbindelse med spaltbare og fusjonerbare stoffer eller stoffene de framstilles av, eller
 - iii) som treffes i krigstid eller annen krisesituasjon i internasjonale forbindelser, eller

¹⁶ Measures that are aimed at ensuring the equitable or effective imposition or collection of direct taxes include measures taken by a Party under its taxation system which: (i) apply to non-resident service suppliers in recognition of the fact that the tax obligation of non-residents is determined with respect to taxable items sourced or located in the Party's territory; (ii) apply to non-residents in order to ensure the imposition or collection of taxes in the Party's territory; (iii) apply to non-residents or residents in order to prevent the avoidance or evasion of taxes, including compliance measures; (iv) apply to consumers of services supplied in or from the territory of another Party in order to ensure the imposition or collection of taxes on such consumers derived from sources in the Party's territory; (v) distinguish service suppliers subject to tax on worldwide taxable items from other service suppliers, in recognition of the difference in the nature of the tax base between them; or (vi) determine, allocate or apportion income, profit, gain, loss, deduction or credit of resident persons or branches, or between related persons or branches of the same person, in order to safeguard the Party's tax base. Tax terms or concepts in subparagraph (d) of this Article and in this footnote are determined according to tax definitions and concepts, or equivalent or similar definitions and concepts, under the domestic laws and regulations of the Party taking the measure.

¹⁶ Tiltak som har til hensikt å sikre rettferdig eller effektiv ilegging eller innkreving av direkte skatter, omfatter tiltak som en part treffer i henhold til sitt skattesystem som: i) får anvendelse på ikke-fastboende tjenesteytere i erkjennelse av at ikke-fastboendes skatteplikt bestemmes av skatteobjekter som har sin kilde i eller befinner seg på partens territorium, ii) får anvendelse på ikke-fastboende for å sikre ileggelse eller innkreving av skatter på partens territorium, iii) får anvendelse på fastboende eller ikke-fastboende for å hindre skatteunndragelse eller skatteunngåelse, herunder tiltak for å sikre at skattereglene overholdes, iv) får anvendelse på forbrukere av tjenester som ytes på eller fra en annen parts territorium, for å sikre ilegging eller innkreving av skatt som for slike forbrukere er avledet fra kilder på partens territorium, v) sonderer mellom tjenesteytere som er globalskattepliktige, og andre tjenesteytere i erkjennelse av den forskjell i skattegrunnlagets som eksisterer dem imellom, eller vi) fastsetter, henfører eller fordeler inntekt, overskudd, fortjeneste, tap, fradrag eller gjeld for fastboende personer eller filialer eller mellom nærstående personer eller filialer tilhørende samme person for å sikre partens skattegrunnlag. Skatteuttrykk eller begreper i punkt d) i denne artikkelen og i denne fotnoten skal bestemmes i samsvar med skattedefinisjoner og -begreper eller lignende definisjoner og begreper i den nasjonale lovgivningen og forskriftene hos den parten som treffer tiltaket.

(c) to prevent a Party from taking any action in pursuance of its obligations under the United Nations Charter for the maintenance of international peace and security.

Article 5.18

Schedules of Specific Commitments

1. Each Party shall set out in a Schedule the specific commitments it undertakes under Articles 5.4 (Market Access), 5.5 (National Treatment) and 5.6 (Additional Commitments). With respect to sectors where such commitments are undertaken, each Schedule shall specify:
 - (a) terms, limitations and conditions on market access;
 - (b) conditions and qualifications on national treatment;
 - (c) undertakings relating to additional commitments referred to in Article 5.6 (Additional Commitments); and
 - (d) where appropriate, the time frame for implementation of such commitments and the date of entry into force of such commitments.
2. Measures inconsistent with both Articles 5.4 (Market Access) and 5.5 (National Treatment) shall be subject to paragraph 2 of Article XX of the GATS.
3. The Parties' Schedules of Specific Commitments are set out in Annex VIII (Schedules of Specific Commitments).

Article 5.19

Modification of Schedules

The Parties shall, upon written request by a Party, hold consultations to consider any modification or withdrawal of a specific commitment in the requesting Party's Schedule of Specific Commitments. The consultations shall be held within three months from the receipt of the request. In the consultations, the Parties shall aim to ensure that a general level of mutually advantageous commitments no less favourable to trade than that provided for in the Schedule of Specific Commitments prior to such consultations is maintained. Modifications of Schedules are subject to the procedures set out in Article 13.1 (Joint Committee).

c) hindrer en part i å treffe tiltak som den er forpliktet til for å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet i henhold til De forente nasjoners pakt.

Artikkel 5.18

Bindingslister over spesifikke forpliktelser

1. Hver part skal i en bindingsliste føre opp de spesifikke forpliktelsene den påtar seg i henhold til artikkel 5.4 (Markedsadgang), 5.5 (Nasjonal behandling) og 5.6 (Tilleggsforpliktelser). For sektorer der slike forpliktelser er inngått, skal hver bindingsliste nærmere angi følgende:
 - (a) vilkår for og begrensninger på markedsadgang,
 - (b) vilkår og kvalifikasjoner for nasjonal behandling,
 - (c) tilsagn i forbindelse med tilleggsforpliktelser nevnt i artikkel 5.6 (Tilleggsforpliktelser), og
 - (d) der det er hensiktsmessig, tidsrammen for gjennomføring av slike forpliktelser og ikrafttredelsesdatoen for slike forpliktelser.
2. For tiltak som er uforenlige med både artikkel 5.4 (Markedsadgang) og 5.5 (Nasjonal behandling), får artikkel XX nr. 2 i GATS anvendelse.
3. Partenes bindingslister over spesifikke forpliktelser er oppført i vedlegg VIII (Bindingslister over spesifikke forpliktelser).

Artikkel 5.19

Endring av bindingslister

Partene skal på skriftlig anmodning fra en part holde konsultasjoner for å vurdere om en spesifikke forpliktelse i den anmodende partens bindingsliste over spesifikke forpliktelser bør endres eller oppheves. Konsultasjonene skal finne sted innen tre måneder etter at anmodningen er mottatt. Under konsultasjonene skal partene søke å sikre at det opprettholdes et generelt nivå på gjensidig fordelaktige forpliktelser som ikke er mindre gunstige for handelen enn det som var fastsatt i bindingslisten over spesifikke forpliktelser før konsultasjonene ble innledet. Endringer i bindingslistene skal skje i henhold til prosedyrene fastsatt i artikkel 13.1 (Den blandede komité).

*Article 5.20***Review**

With the objective of further liberalising trade in services between them, the Parties shall review at least every five years, or more frequently if so agreed, their Schedules of Specific Commitments and their Lists of MFN Exemptions, taking into account in particular any autonomous liberalisation and ongoing work in the WTO. The first such review shall take place no later than seven years from the entry into force of this Agreement.

*Article 5.21***Annexes**

The following Annexes form an integral part of this Chapter:

- (a) Annex X (Telecommunications Services);
- (b) Annex XI (Movement of Natural Persons Supplying Services);
- (c) Annex XII (Maritime Transport and Related Services);
- (d) Annex XIII (Financial Services);
- (e) Annex XIV (Domestic Regulation); and
- (f) Annex XV (Tourism and Travel Services).

*Chapter 6***Investment***Article 6.1***Scope and Coverage**

1. This Chapter applies to commercial presence in all sectors, with the exception of services sectors as set out in Article 5.1 (Scope and Coverage).¹⁷
2. This Chapter does not include investment protection and shall be without prejudice to the interpretation or application of other international agreements relating to investment or taxation to which one or several EFTA States and Thailand are parties.
3. This Chapter shall not apply to:
 - (a) government procurement; and
 - (b) subsidies or grants provided by a Party.

*Artikkel 5.20***Gjennomgang**

Med mål om å ytterligere liberalisere samhandelen med tjenester seg imellom skal partene minst hvert femte år, eller oftere hvis de blir enige om det, gjennomgå sine bindingslister over spesifikke forpliktelser og lister over unntak fra bestevilkårsklausulen (MFN-unntak), idet de særlig tar hensyn til eventuelle uavhengige liberaliseringer og pågående arbeid i regi av WTO. Den første gjennomgangen skal finne sted senest syv år etter at denne avtalen er tredd i kraft.

*Artikkel 5.21***Vedlegg**

Følgende vedlegg utgjør en integrert del av dette kapittelet:

- (a) Vedlegg X (Telekommunikasjonstjenester),
- (b) Vedlegg XI (Bevegelsesfrihet for fysiske personer som yter tjenester),
- (c) Vedlegg XII (Sjøtransport og tilknyttede tjenester),
- (d) Vedlegg XIII (Finansielle tjenester),
- (e) Vedlegg XIV (Innenlandsk regulering), og
- (f) Vedlegg XV (Turisme og reisetjenester).

*Kapittel 6***Investeringer***Artikkel 6.1***Virkeområde og dekning**

1. Dette kapittelet får anvendelse på kommersiell tilstedeværelse i alle sektorer, med unntak av tjenestesektorer som fastsatt i artikkel 5.1 (Virkeområde og dekningsomfang).¹⁷
2. Dette kapittelet omfatter ikke investeringsbeskyttelse og skal ikke ha noen virkning for fortolkningen eller anvendelsen av andre internasjonale avtaler om investeringsvirksomhet eller beskatning som én eller flere av EFTA-statene og Thailand er part i.
3. Dette kapittelet får ikke anvendelse på
 - (a) offentlige anskaffelser, og
 - (b) subsidier eller tilskudd som er gitt av en part.

¹⁷ It is understood that portfolio investment and services specifically exempted from the scope of Chapter 5 (Trade in Services) shall not fall within the scope of this Chapter.

¹⁷ Partene er innforstått med at porteføljeinvesteringer og tjenester som er spesifikt unntatt fra virkeområdet for kapittel 5 (Handel med tjenester), ikke kommer inn under dette kapittelets virkeområde.

*Article 6.2***Definitions**

For the purposes of this Chapter:

- (a) “juridical person” means any legal entity duly constituted or otherwise organised under a Party’s domestic laws and regulations, whether for profit or otherwise, and whether privately owned or governmentally-owned, including any corporation, trust, partnership, joint venture, sole proprietorship or association;
- (b) “juridical person of a Party” means a juridical person constituted or otherwise organised under the domestic laws and regulations of a Party and engaged in substantive business operations in that Party;
- (c) “natural person” means a person who has the nationality, or is a permanent resident, of a Party in accordance with its domestic laws and regulations;
- (d) “commercial presence” means any type of business establishment, including through:
 - (i) the constitution, acquisition or maintenance of a juridical person; or
 - (ii) the creation or maintenance of a branch or a representative office,

within the territory of another Party for the purpose of performing an economic activity.

*Article 6.3***National Treatment**

Each Party shall, subject to Article 6.4 (Reservations) and the reservations set out in Annex XVI (Investment Reservations), accord to juridical and natural persons of another Party, in respect of all measures affecting the commercial presence of such persons, treatment no less favourable than that it accords, in like situations,¹⁸ to its own juridical and natural persons, in respect of the commercial presence of such persons.

*Article 6.4***Reservations**

1. Article 6.3 (National Treatment) shall not apply to:

¹⁸ For greater certainty, whether the treatment is accorded in “like situations” under this Article depends on the totality of the circumstances.

*Artikkel 6.2***Definisjoner**

I dette kapittelet menes med

- (a) «juridisk person»: ethvert rettssubjekt som er behørig opprettet eller på annen måte organisert i henhold til en avtalepartsparts nasjonale lover og forskrifter, uansett om det har et økonomisk formål eller ikke, og uansett om det er privat eller offentlig eid, herunder enhver form for selskap, kompaniskap, forvaltningsselskap («trust»), fellesforetak («joint venture»), enkeltpersonforetak eller sammenslutning,
- (b) «juridisk person fra en «:part» en juridisk person som er opprettet eller på annen måte organisert i henhold til en parts nasjonale lover og forskrifter, og som driver en vesentlig forretningsvirksomhet i denne parten,
- (c) «fysisk person»: en person som er statsborger eller er fast bosatt i en part i samsvar med partens nasjonale lover og forskrifter,
- (d) «kommersiell tilstedeværelse»: forretningsvirksomhet av enhver art, herunder ved
 - (i) stiftelse, erverv eller videreføring av en juridisk person, eller
 - (ii) opprettelse eller videreføring av en filial eller et representasjonskontor,

på en annen parts territorium med det formål å utføre økonomisk virksomhet.

*Artikkel 6.3***Nasjonal behandling**

Hver part skal, med forbehold om artikkel 6.4 (Forbehold) og forbehold oppført i vedlegg XIV (Forbehold om investeringer), gi juridiske og fysiske personer fra en annen part og slike persons kommersielle tilstedeværelse en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som vedkommende part i tilsvarende situasjoner¹⁸ gir dens egne juridiske og fysiske personer med hensyn til deres kommersielle tilstedeværelse.

*Artikkel 6.4***Forbehold**

1. Artikkel 6.3 (Nasjonal behandling) får ikke anvendelse på

¹⁸ Det presiseres at om behandlingen er gitt i «tilsvarende situasjoner» i henhold til denne artikkelen avhenger av omstendighetene samlet sett.

- (a) any reservation in Annex XVI (Investment Reservations); and
- (b) an amendment to a reservation referred to in subparagraph (a) to the extent that the amendment does not decrease the conformity of the reservation with Article 6.3 (National Treatment);

to the extent that such reservations are inconsistent with Article 6.3 (National Treatment).

2. A Party may, either upon request of another Party or unilaterally, remove in whole or in part its reservations set out in Annex XVI (Investment Reservations).
3. A Party may propose to incorporate a new reservation into Annex XVI (Investment Reservations) which does not affect the general level of mutually advantageous commitments provided for in Annex XVI (Investment Reservations) or the overall level of commitments of that Party under this Agreement by written notification to the other Parties. Upon receipt of such written notification, a Party may request consultations regarding the reservation within 60 days. Upon receipt of the request for consultations, the Party intending to incorporate the new reservation shall enter into consultations with the requesting Party within three months from the date of the request.
4. Modifications of the Annex XVI (Investment Reservations) pursuant to paragraphs 2 and 3 are subject to the procedures set out in Article 13.1 (Joint Committee).

Article 6.5

Key Personnel

1. Each Party shall, subject to its domestic laws and regulations, grant natural persons of another Party, and key personnel who are employed by natural or juridical persons of another Party, entry and temporary stay in its territory in order to engage in activities connected with commercial presence, including the provision of advice or key technical services.
2. Each Party shall, subject to its domestic laws and regulations, permit natural or juridical persons of another Party, and their commercial presence, to employ, in connection with commercial presence, any key personnel of the natural or juridical person's choice regardless of nationality and citizenship provided that

- a) ethvert forbehold i vedlegg XVI (Forbehold om investeringer), og
- b) en endring av et forbehold omtalt i bokstav a), i den grad endringen ikke svekker forbeholdets samsvar med artikkel 6.3 (Nasjonal behandling),

i den grad slike forbehold er uforenlige med artikkel 6.3 (Nasjonal behandling).

2. En part kan, enten på anmodning fra en annen part eller ensidig, helt eller delvis fjerne sine forbehold oppført i vedlegg XIV (Forbehold om investeringer).
3. En part kan foreslå å innarbeide et nytt forbehold i vedlegg XVI (Forbehold om investeringer) som ikke påvirker det generelle nivået på gjensidig fordelaktige forpliktelser fastsatt i vedlegg XVI (Forbehold om investeringer) eller det samlede nivået for partens forpliktelser etter denne avtalen, ved å gi skriftlig underretning til de øvrige partene. Ved mottak av en slik underretning, kan en annen part be om konsultasjoner om forbeholdet innen 60 dager. Når parten som har til hensikt å innarbeide det nye forbeholdet, mottar en anmodning om konsultasjoner, skal den innlede konsultasjoner med den anmodende parten innen tre måneder etter at anmodningen er framsatt.
4. Endringer av vedlegg XVI (Forbehold om investeringer) i henhold til nr. 2 og 3 er underlagt prosedyrene fastsatt i artikkel 13.1 (Den blandede komité).

Artikkel 6.5

Nøkkelpersonell

1. Hver part skal, med de eventuelle begrensninger som følger av partens nasjonale lover og forskrifter, gi fysiske personer fra en annen part og nøkkelpersoner som er ansatt hos fysiske eller juridiske personer fra en annen part, innreisetillatelse og midlertidig oppholdstillatelse på sitt territorium for at de kan delta i virksomhet forbundet med kommersiell tilstedeværelse, herunder rådgivning og ytelse av viktige tekniske tjenester.
2. Hver part skal, med de eventuelle begrensninger som følger av partens nasjonale lover og forskrifter, gi fysiske eller juridiske personer fra en annen part og deres kommersielle tilstedeværelse adgang til, i forbindelse med slik tilstedeværelse, å ansette nøkkelpersoner etter den fysiske eller juridiske personens

such key personnel has been permitted to enter, stay and work in its territory and that the employment concerned conforms to the terms, conditions and time limits of the permission granted to such key personnel.

3. Each Party shall, subject to its domestic laws and regulations, grant entry and temporary stay and provide any necessary confirming documentation to the spouse and minor children of a natural person who has been granted entry, temporary stay and authorisation to work in accordance with paragraphs 1 and 2. The spouse and minor children shall be admitted for the period of the stay of that person.

Article 6.6

Right to Regulate

1. The Parties reaffirm their right to regulate within their jurisdictions to achieve legitimate policy objectives, such as the protection of public health, safety, or the environment.
2. No Party shall waive or otherwise derogate from, or offer to waive or otherwise derogate from, measures to meet health, safety or environmental concerns as an encouragement for the establishment, acquisition, expansion or retention in its territory of a commercial presence of persons of another Party or a non-Party.

Article 6.7

Payments and Transfers

1. Except under the circumstances envisaged in Article 6.8 (Restrictions to Safeguard the Balance of Payments), no Party shall apply restrictions¹⁹ on current payments and capital movements²⁰ relating to commercial presence activities in non-services sectors.²¹

¹⁹ Thailand may adopt or maintain any measure relating to Thai Baht for the purpose of preventing speculation on Thai Baht, in accordance with the Exchange Control Act B.E. 2485, the Bank of Thailand Act B.E. 2485, and Bank of Thailand's circulars and guidelines, as amended.

²⁰ For greater certainty, this provision only covers capital movements related to the conduct of real economic activity of the commercial presence in non-services sectors.

eget valg, uavhengig av nasjonalitet og statsborgerskap, forutsatt at disse nøkkelpersonene har fått tillatelse til å reise inn, oppholde seg og arbeide på partens territorium, og at den aktuelle ansettelsen er i samsvar med de vilkår, betingelser og tidsbegrensninger som gjelder for tillatelsen som er gitt nøkkelpersonene.

3. Hver part skal, med de eventuelle begrensninger som følger av partens nasjonale lover og forskrifter, gi innreisetillatelse og midlertidig oppholdstillatelse til, og sørge for all nødvendig bekreftende dokumentasjon for, ektefelle til og mindreårige barn av en fysisk person som er innvilget innreise, midlertidig opphold og arbeidstillatelse i samsvar med nr. 1 og 2. Ektefelles og mindreårige barns tillatelse skal gis for samme oppholdsperiode som for vedkommende person.

Artikkel 6.6

Rett til regulering

1. Partene bekrefter på nytt deres rett til å regulere innenfor sine jurisdiksjoner for å oppnå rettmessige politiske formål, for eksempel vern av folkehelse, offentlig sikkerhet eller miljø.
2. Ingen part skal gi avkall på eller på annen måte avvike fra, eller tilby å gi avkall på eller på annen måte avvike fra, tiltak av betydning for helse, miljø eller sikkerhet for å stimulere til oppstart, erverv, utvidelse eller opprettholdelse på sitt territorium av en kommersiell tilstedeværelse av personer fra en annen part eller en ikke-part.

Artikkel 6.7

Betalinger og overføringer

1. Med unntak for omstendigheter som er nevnt i artikkel 6.8 (Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen), skal en part ikke legge restriksjoner¹⁹ på løpende betalinger og kapitalbevegelser²⁰ i forbindelse med aktiviteter knyttet

¹⁹ Thailand kan vedta eller opprettholde ethvert tiltak knyttet til thailandske baht for å forhindre spekulasjon i thailandske baht, i samsvar med Exchange Control Act B.E. 2485, Bank of Thailand Act B.E. 2485 og Bank of Thailand's rundskriv og retningslinjer, med endringer.

²⁰ Det presiseres at denne bestemmelsen bare omfatter kapitalbevegelser knyttet til utførelsen av reell økonomisk virksomhet fra kommersiell tilstedeværelse i sektorer utenom tjenestesektorene.

2. Current payments and capital movements referred to in paragraph 1 shall be made in any freely convertible currency at the market rate of exchange prevailing at the time of transfer.
3. Notwithstanding paragraphs 1 and 2, a Party may prevent or delay a transfer through the equitable, non-discriminatory, and good faith application of its domestic laws and regulations relating to, inter alia:
- bankruptcy, insolvency, or the protection of the rights of creditors including employees;
 - issuing, trading, or dealing in securities, futures, options, or derivatives;
 - criminal or penal offences and the recovery of the proceeds of crime;
 - financial reporting or record keeping of transfers when necessary to assist law enforcement or financial regulatory authorities; or
 - ensuring compliance with orders or judgments in judicial or administrative proceedings.
4. Nothing in this Chapter shall affect the rights and obligations of the Parties under the Articles of Agreement of the IMF, including the use of exchange actions which are in conformity with the Articles of Agreement of the IMF, provided that no Party shall impose restrictions on capital transactions inconsistently with its obligations under this Chapter regarding such transactions, except under Article 6.8 (Restrictions to Safeguard the Balance of Payments) or at the request of the IMF.
- til kommersiell tilstedeværelse i sektorer utenom tjenestesektorene.²¹
2. Løpende betalinger og kapitalbevegelser nevnt i nr. 1 skal foretas i enhver fritt konvertibel valuta til markedskursen som gjelder på tidspunktet for overføringen.
3. Uten hensyn til nr. 1 og 2 kan en part hindre eller forsinke en overføring gjennom en rettferdig, ikke-diskriminerende anvendelse i god tro av sine nasjonale lover og forskrifter om blant annet
- konkurs, insolvens eller beskyttelse av kreditorers rettigheter, herunder ansatte,
 - utstedelse av, handel med eller omsetning av verdipapirer, futureskontrakter, opsjoner eller derivater,
 - forbrytelser eller andre straffbare forhold samt inndragelse av utbytte av straffbare handlinger,
 - finansiell rapportering eller registrering av overføringer når dette er nødvendig for å bistå rettshåndhevingsmyndigheter eller finanstilsynsmyndigheter, eller
 - sikring av at avgjørelser eller dommer knyttet til rettergang eller forvaltningssaker etterkommes.
4. Ingen bestemmelse i dette kapitlet skal berøre partenes rettigheter og forpliktelser i henhold til IMF-avtalen, herunder bruk av valutamessige tiltak som er i samsvar med nevnte avtale, forutsatt at en part ikke innfører restriksjoner på kapitaltransaksjoner som er uforenlige med dens spesifikke forpliktelser for slike transaksjoner etter dette kapitlet, med unntak for artikkel 6.8 (Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen) eller på forespørsel fra IMF.

Article 6.8

Restrictions to Safeguard the Balance of Payments

1. In the event of serious balance-of-payments and external financial difficulties or threat thereof²², a Party may adopt or maintain restrictions on payments or transfers relating to commercial presence activities in non-services sectors. It is recognised that particular pressu-

²¹ The Parties are of the understanding that a Party may apply restrictions in accordance with the Articles of Agreement of the IMF.

²² For greater certainty, this covers situations where, in exceptional circumstances, payments or transfers cause or threaten to cause serious difficulties for macroeconomic management.

Artikkel 6.8

Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen

1. Dersom en part har alvorlige vanskeligheter med betalingsbalansen eller eksterne finansielle vanskeligheter, eller en fare for at slike vanskeligheter oppstår,²² kan den vedta eller opprettholde restriksjoner på betalinger eller overføringer i forbindelse med virksomhet fra kommersiell tilstedeværelse i sektorer utenom tje-

²¹ Partene er innforstått med at en part kan anvende restriksjoner i samsvar med IMF's vedtekter.

²² Det presiseres at dette omfatter situasjoner der betalinger eller overføringer i unntakstilfeller forårsaker eller truer med å forårsake alvorlige problemer for den makroøkonomiske styringen.

res on the balance of payments of a Party in the process of economic development or economic transition may necessitate the use of restrictions to ensure, *inter alia*, the maintenance of a level of financial reserves adequate for the implementation of its programme of economic development or economic transition.

2. For the purposes of this Chapter, paragraphs 2 and 3 of Article XII of the GATS apply and are hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.
3. A Party adopting or maintaining such restrictions shall promptly notify the Joint Committee.

Article 6.9

Consultations on Subsidies

Notwithstanding Article 6.1 (Scope and Coverage), a Party which considers that it is adversely affected by a subsidy of another Party may request ad hoc consultations with that Party on such matters. The requested Party shall enter into such consultations.

Article 6.10

General Exceptions

For the purposes of this Chapter, Article XX of the GATT 1994 and Article XIV of the GATS apply and are hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.²³

Article 6.11

Security Exceptions

For the purposes of this Chapter, Article XXI of the GATT 1994 and paragraph 1 of Article XIV *bis* of the GATS apply and are hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

nestesektorene. Det erkjennes at visse press på betalingsbalansen til en part under økonomisk utvikling eller økonomisk omlegging kan nødvendiggjøre bruken av restriksjoner for å sikre blant annet at det kan bevares finansielle reserver som er tilstrekkelig store til at parten kan iverksette sitt program for økonomisk utvikling eller økonomisk omlegging.

2. For dette kapitlets formål får artikkel XII nr. 2 og 3 i GATS anvendelse og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.
3. En part som innfører eller opprettholder slike restriksjoner, skal omgående underrette Den blandede komité.

Artikkel 6.9

Konsultasjoner om subsidier

Uten hensyn til artikkel 6.1 (Virkeområde og dekningsomfang) kan en part som anser seg negativt påvirket av en annen parts subsidier be om ad hoc konsultasjoner med vedkommende part om dette. Parten som mottar en slik anmodning skal innlede slike konsultasjoner.

Artikkel 6.10

Generelle unntak

For dette kapitlets formål får artikkel XX i GATT 1994 og artikkel XIV i GATS anvendelse og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.²³

Artikkel 6.11

Sikkerhetsunntak

For dette kapitlets formål får artikkel XXI i GATT 1994 og artikkel XIV *bis* nr. 1 i GATS anvendelse og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

²³ The Parties understand that the measures referred to in subparagraph (b) of Article XX of the GATT 1994, and subparagraph (b) of Article XIV of GATS, include environmental measures necessary to protect human, animal or plant life or health, and that subparagraph (g) of Article XX of the GATT 1994 applies to measures relating to the conservation of living and non-living exhaustible natural resources.

²³ Partene er innforstått med at tiltakene nevnt i artikkel XX bokstav b i GATT 1994 og artikkel XIV bokstav b i GATS omfatter miljøtiltak som er nødvendige for å beskytte menneskers, dyrs eller planters liv eller helse, og at artikkel XX bokstav g i GATT 1994 får anvendelse på tiltak som gjelder bevaring av levende og ikke-levende uttømmelige naturressurser.

*Article 6.12***Review**

1. This Chapter shall be subject to periodic review by the Joint Committee regarding the possibility to further develop the Parties' commitments.
2. Pursuant to Article 13.1 (Joint Committee), the Parties undertake to review the reservations set out in Annex XVI (Investment Reservations) with a view to reducing or removing such reservations.
3. If a Party accords more favourable treatment to natural and juridical persons of a non-Party with regard to measures within the scope of Article 6.3 (National Treatment) in an agreement concluded after the signing of this Agreement, it shall, upon request of another Party, enter into negotiations with that other Party without undue delay with a view to reviewing Annex XVI (Investment Reservations) pursuant to Article 13.1 (Joint Committee) to ensure a no less favourable treatment.

*Article 6.13***Promotion of Investment**

The Parties recognise the importance of promoting cross-border investment and technology flows as a means for achieving economic growth and sustainable development. Co-operation between the Parties on matters of mutual interest in this respect may include:

- (a) identifying investment opportunities through appropriate means, such as organising investment promotion activities; and
- (b) conducting information exchanges on measures and other issues relating to investment promotion.

*Article 6.14***Facilitation of Investment**

Subject to its domestic laws and regulations, each Party shall endeavour to facilitate investments among the Parties, including through:

- (a) creating an environment conducive to increased investment flows;
- (b) simplifying its procedures for investment applications and approvals;
- (c) promoting the dissemination of investment information, including investment rules, laws, regulations, policies, and procedures; and

*Artikkel 6.12***Gjennomgang**

1. Dette kapittelet skal gjennomgås jevnlig av Den blandede komité med sikte på en mulig videreutvikling av partenes forpliktelser.
2. I samsvar med artikkel 13.1 (Den blandede komité) forplikter partene seg til å gjennomgå forbeholdene i vedlegg XVI (Forbehold om investeringer) med sikte på å redusere antall forbehold eller fjerne dem.
3. Dersom en part gir en gunstigere behandling til fysiske og juridiske personer fra en ikke-part med hensyn til tiltak som omfattes av artikkel 6.3 (Nasjonal behandling), i en avtale som er inngått etter signering av denne avtalen, skal den på anmodning fra en annen part uten ugrunnet opphold innlede forhandlinger med den anmodende parten med sikte på å gjennomgå vedlegg XVI (Forbehold om investeringer) i henhold til artikkel 13.1 (Den blandede komité) for å sikre en behandling som ikke er mindre gunstig.

*Artikkel 6.13***Investeringsfremme**

Partene erkjenner betydningen av å fremme grenseoverskridende investeringer og utveksling av teknologi som et middel til å oppnå økonomisk vekst og bærekraftig utvikling. Samarbeid mellom partene om spørsmål av gjensidig interesse kan i denne forbindelse omfatte

- a) identifisering av investeringsmuligheter gjennom egnede tiltak, for eksempel ved å organisere investeringsfremmende aktiviteter, og
- b) utveksling av informasjon om tiltak og andre spørsmål knyttet til investeringsfremme.

*Artikkel 6.14***Tilrettelegging for investeringer**

Partene skal, med forbehold for sine nasjonale lover og forskrifter bestrebe seg på å tilrettelegge for investeringer mellom partene, blant annet gjennom

- a) å fremme et miljø som bidrar til økte investeringstrømmer,
- b) å forenkle framgangsmåter for søknad om og godkjenning av investeringer,
- c) å fremme formidling av investeringsinformasjon, herunder informasjon om regler, lover, forskrifter, retningslinjer og prosedyrer for investering, og

(d) establishing or maintaining contact points, one-stop investment centres, focal points, or other entities in the respective Party to provide assistance and advisory services to investors, including the facilitation of operating licences and permits.

d) å opprette eller opprettholde kontaktpunkter, «one-stop» investeringssentre, kontaktorganer eller andre enheter i den respektive parten for å yte bistand og rådgivningstjenester til investorer, herunder tilrettelegging for lisenser og tillatelser.

Chapter 7

Intellectual property

Article 7.1

Protection of Intellectual Property

1. The Parties shall grant and ensure adequate, effective and non-discriminatory protection of intellectual property rights, and provide for measures for the enforcement of such rights against infringement thereof, including counterfeiting and piracy, in accordance with this Chapter and Annex XVII (Protection of Intellectual Property), and the international agreements in the field of intellectual property to which Parties are parties.
2. The Parties shall accord to each Party's nationals treatment no less favourable than that they accord to their own nationals in respect of rights provided under this Chapter, subject to the exceptions provided in the TRIPS Agreement and in the multilateral agreements administered by the World Intellectual Property Organization (WIPO) not referred to in the TRIPS Agreement.
3. The Parties shall accord to each Party's nationals treatment no less favourable than that accorded to nationals of a non-Party, subject to the exceptions provided in the TRIPS Agreement.
4. The Parties agree to discuss and aim to resolve, within the mandate of the Joint Committee set out in Article 13.1 (Joint Committee), issues relating to the implementation or application of this Chapter and Annex XVII (Protection of Intellectual Property), with a view to avoiding or remedying trade distortions.

Kapittel 7

Immaterialrett

Artikkel 7.1

Immaterialrett

1. Partene skal gi og sikre et tilstrekkelig, effektivt og ikke-diskriminerende vern av immaterialrettigheter og fastsette tiltak for å sikre disse rettighetene mot inngrep, herunder etterligging og piratkopiering, i samsvar med dette kapitlet og vedlegg XVII (Beskyttelse av immaterialrettigheter), samt internasjonale avtaler på området immaterialrett som partene er parter i.
2. Partene skal gi hverandres borgere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den de gir sine egne borgere med hensyn til rettigheter som er fastsatt i dette kapittel, med forbehold for de unntak som er fastsatt i TRIPS-avtalen og i de multilaterale avtalene som administreres av Verdensorganisasjonen for immaterialrett (WIPO), og som ikke er nevnt i TRIPS-avtalen.
3. Partene skal gi hverandres borgere en behandling som ikke er mindre gunstig enn de gir borgere fra en ikke-part, med forbehold om unntakene fastsatt i TRIPS-avtalen.
4. Partene er enige om å diskutere og sikte på å løse, innenfor mandatet til Den blandede komité fastsatt i artikkel 13.1 (Den blandede komité), saker som gjelder gjennomføringen eller anvendelsen av dette kapitlet og vedlegg XVII (Beskyttelse av immaterialrettigheter), med sikte på å unngå eller rette opp handelsvridninger.

*Chapter 8***Government Procurement***Article 8.1***Objectives**

The Parties recognise the importance of enhancing the mutual understanding of each other's government procurement laws, regulations, and procedures with a view to developing cooperation among the Parties and facilitating participation in their respective procurement markets by promoting non-discrimination, transparency and reciprocity.

*Article 8.2***Scope**

This Chapter shall apply to the domestic laws, regulations and procedures of a Party regarding government procurement.

*Article 8.3***Principles**

Each Party shall promote and apply the principles of transparency, value for money, accountability, and due process regarding government procurement procedures, in accordance with the Party's domestic laws, regulations and procedures.

*Article 8.4***Transparency**

1. Each Party shall publish or make publicly available its domestic laws, regulations, procedures and judicial decisions regarding government procurement, including information on where tender opportunities are published.
2. To the extent possible and as appropriate, each Party shall endeavour to make available and update the information referred to in paragraph 1 through electronic means.
3. Each Party shall specify in Annex XVIII (Means of Publication for Government Procurement) the means utilised by that Party to publish the information referred to in paragraph 1.

*Article 8.5***Use of Electronics Means**

In respect of procurement conducted by entities within the scope of this Chapter, the Parties shall endeavour to use electronic means for the publica-

*Kapittel 8***Offentlige anskaffelser***Artikkel 8.1***Formål**

Partene erkjenner betydningen av å øke den gjensidige forståelsen av hverandres lover, forskrifter og prosedyrer for offentlige anskaffelser med sikte på å utvikle samarbeidet mellom partene og legge til rette for deltakelse i deres respektive markeder for offentlige anskaffelser ved å fremme ikke-diskriminering, åpenhet og gjensidighet.

*Artikkel 8.2***Virkeområde**

Dette kapittelet får anvendelse på en parts nasjonale lover, forskrifter og prosedyrer for offentlige anskaffelser.

*Artikkel 8.3***Prinsipper**

Hver part skal fremme og anvende prinsippene om åpenhet, kostnadseffektivitet, ansvarlighet og rettferdig rettergang i forbindelse med offentlige anskaffelser, i samsvar med partens nasjonale lover, forskrifter og prosedyrer.

*Artikkel 8.4***Åpenhet**

1. Hver part skal kunngjøre eller gjøre offentlig tilgjengelig sine nasjonale lover, forskrifter, prosedyrer og rettsavgjørelser om offentlige anskaffelser, herunder opplysninger om hvor anbudsmuligheter kunngjøres.
2. I den utstrekning det er mulig og hensiktsmessig, skal hver part bestrebe seg på å gjøre opplysningene nevnt i nr. 1 tilgjengelige og oppdatere dem ved hjelp av elektroniske midler.
3. Hver part skal i vedlegg XVIII (Form for kunngjøring av offentlige anskaffelser) angi hvilke midler vedkommende part benytter for å kunngjøre opplysningene nevnt i nr. 1.

*Artikkel 8.5***Bruk av elektroniske midler**

Når det gjelder anskaffelser som foretas av enheter som omfattes av dette kapittelet, skal partene bestrebe seg på å bruke elektroniske midler for

tion of notices, tender documentation, information exchange and communication, and the submission of tenders.

Article 8.6

Environmentally Sustainable Procurement

The Parties recognise that government procurement can contribute to environmental sustainability. Accordingly, each Party shall endeavour to incorporate environmentally sustainable procurement policies and practices in accordance with the Party's domestic laws, regulations and procedures.

Article 8.7

Facilitation of Participation by SMEs

The Parties recognise the important contribution that small and medium-sized enterprises, including micro-sized enterprises (SMEs), can make to economic growth and employment and the importance of facilitating the participation of SMEs in government procurement.

Article 8.8

Cooperation

The Parties endeavour to cooperate on matters relating to government procurement with a view to achieving a better understanding of each Party's respective government procurement system. Such cooperation may include:

- (a) exchanging information, to the extent possible, on Parties' domestic laws, regulations, and procedures, and any modifications thereof;
- (b) providing training, technical assistance, or capacity building to Parties, and sharing information on these initiatives;
- (c) sharing information, where possible, on best practices, including those in relation to SMEs; and
- (d) sharing information, where possible, on electronic procurement systems.

Article 8.9

Further Negotiations

1. If a Party concludes an agreement granting market access for government procurement to a non-Party, it shall promptly notify the other Parties.
2. If a Party grants to a non-Party additional benefits with regard to the access to its procurement markets after the entry into force of this

offentliggjøring av kunngjøringer, anbudsdokumenter, informasjonsutveksling og kommunikasjon og innlevering av tilbud.

Artikkel 8.6

Miljømessig bærekraftige innkjøp

Partene erkjenner at offentlige anskaffelser kan bidra til miljømessig bærekraft. Følgelig skal hver part bestrebe seg på å innarbeide miljømessig bærekraftig innkjøpspolitikk og -praksis i samsvar med sine nasjonale lover, forskrifter og prosedyrer.

Artikkel 8.7

Tilretteleggelse for deltakelse fra små og mellomstore bedrifter (SMB-er)

Partene anerkjenner det viktige bidraget små og mellomstore bedrifter, herunder mikrobedrifter (SMB-er), kan utgjøre for økonomisk vekst og sysselsetting og betydningen av at det legges til rette for at SMB-er kan delta i offentlige anskaffelser.

Artikkel 8.8

Samarbeid

Partene bestreber seg på å samarbeide om spørsmål knyttet til offentlige anskaffelser med sikte på å oppnå en bedre forståelse av hver parts respektive system for offentlige anskaffelser. Dette samarbeidet kan omfatte

- a) utveksling av opplysninger, i den grad det er mulig, om partenes nasjonale lover, forskrifter og prosedyrer og eventuelle endringer i disse,
- b) tilbud om opplæring, teknisk assistanse eller kapasitetsbygging til partene og deling av informasjon om disse initiativene,
- c) deling av informasjon, der det er mulig, om beste praksis, også i forhold til SMB-er, og
- d) deling av informasjon, der det er mulig, om elektroniske innkjøpssystemer.

Artikkel 8.9

Videre forhandlinger

1. Dersom en part inngår en avtale som gir en ikke-part adgang til markedet for offentlige anskaffelser, skal den straks underrette de øvrige partene om dette.
2. Dersom en part etter ikrafttredelsen av denne avtalen gir en ikke-part ytterligere fordeler med hensyn til adgang til sine markeder for

Agreement, it shall enter into negotiations with the other Parties with a view to offering similarly favourable treatment and agreeing on the market access commitments.

- For the purpose of paragraph 2, the Parties shall amend this Agreement to consolidate the treatment referred to in paragraph 2 on a reciprocal basis within one year from entry into force of the relevant agreement referred to in paragraph 1. This amendment shall be subject to ratification or acceptance by the Parties.

Article 8.10

Review

Notwithstanding Article 8.9 (Further Negotiations), the Joint Committee shall conduct regular reviews of this Chapter, with a view to examining the possibilities of developing and deepening the cooperation between the Parties in the area of government procurement.

Article 8.11

Contact Points

- Each Party shall, within 30 days of entry into force of this Agreement for that Party, designate one or more contact points to facilitate cooperation and information sharing under this Chapter and of the relevant details of that contact point or those contact points.
- Each Party shall promptly notify the other Parties of any change regarding the relevant details of its contact point or contact points.

Chapter 9

Competition

Article 9.1

Rules of Competition

- The Parties recognise that anticompetitive practices have the potential to undermine the benefits arising from this Agreement. The following practices of enterprises are incompatible with the proper functioning of this Agreement in so far as they may affect trade between the Parties:
 - agreements between enterprises, decisions by associations of enterprises and concerted practices between enterprises which

offentlige anskaffelser, skal den innlede forhandlinger med de øvrige partene med sikte på å tilby dem tilsvarende gunstig behandling og bli enige om forpliktelser med hensyn til markedsadgang.

- Ved anvendelsen av nr. 2 skal partene endre denne avtalen for å konsolidere behandlingen nevnt i nr. 2 på gjensidig grunnlag innen ett år etter ikrafttreddelsen av den relevante avtalen nevnt i nr. 1. Denne endringen skal være underlagt partenes ratifikasjon eller godkjenning.

Artikkel 8.10

Gjennomgang

Uten hensyn til artikkel 8.9 (Videre forhandlinger) skal Den blandede komité foreta regelmessige gjennomganger av dette kapitlet med sikte på å undersøke mulighetene for å utvikle og videreutvikle samarbeidet mellom partene om offentlige innkjøp.

Artikkel 8.11

Kontaktpunkter

- Hver part skal, innen 30 dager etter at denne avtalen har tredd i kraft for vedkommende part, utpeke ett eller flere kontaktpunkter for å lette samarbeidet og informasjonsdelingen i henhold til dette kapitlet og gi nærmere opplysninger om dette kontaktpunktet eller disse kontaktpunktene.
- Hver part skal underrette de øvrige partene om eventuelle endringer i disse kontaktopplysningene.

Kapittel 9

Konkurranse

Artikkel 9.1

Konkurranseregler

- Partene erkjenner at konkurransebegrensende atferd kan undergrave fordelene som følger av denne avtalen. Følgende atferd hos foretak er uforenlig med denne avtalens virke måte i den grad den kan ha betydning for samhandelen mellom partene:
 - avtaler mellom foretak, beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak og samordnet opptreden mellom foretak, som har

have as their object or effect the prevention, restriction or distortion of competition; and
(b) abuse by one or more enterprises of a dominant position in the territory of a Party as a whole or in a substantial part thereof.

2. Paragraph 1 shall also apply to the activities of public enterprises, and enterprises to which the Parties grant special or exclusive rights, in so far as the application of these provisions does not obstruct the performance, in law or in fact, of the particular public tasks assigned to them.
3. This Chapter shall be without prejudice to the autonomy of each Party to develop, maintain and enforce its competition laws and regulations.
4. This Article shall not be construed to create any direct obligations for enterprises.

Article 9.2

Cooperation

1. The Parties shall cooperate and consult with regard to anticompetitive practices referred to in paragraph 1 of Article 9.1 (Rules of Competition), with the aim of putting an end to such practices or their adverse effects on trade.
2. Cooperation may include the exchange of pertinent information that is available to the Parties. No Party shall be required to disclose information that is confidential according to its domestic laws and regulations.

Article 9.3

Consultations

1. If a Party considers that a given practice continues to affect trade in the sense of paragraph 1 of Article 9.1 (Rules of Competition), after cooperation or consultations in accordance with Article 9.2 (Cooperation), it may request consultations in the Joint Committee.
2. The Parties concerned shall provide the Joint Committee with all the support and available information in order to examine the matter and, where appropriate, eliminate the practice objected to.
3. The Joint Committee shall, within 60 days from the receipt of the request, examine the information provided in order to facilitate a mutually acceptable solution of the matter.

som formål eller virkning å hindre, innskrenke eller vri konkurransen, og

(b) ett eller flere foretaks utilbørlige utnyttelse av sin dominerende stilling på en parts territorium eller på en vesentlig del av det.

2. Nr. 1 får anvendelse også på virksomheten til offentlige foretak og foretak som partene har gitt sær- eller eneretter, i den grad anvendelsen av disse bestemmelsene verken faktisk eller juridisk hindrer foretakene i å utføre de særlige offentlige oppgavene som er tillagt dem.
3. Dette kapittelet skal ikke berøre hver parts handlefrihet til å utvikle, opprettholde og håndheve sine konkurranselover og -forskrifter.
4. Denne artikkelen skal ikke tolkes slik at den skaper noen direkte forpliktelser for foretak.

Artikkel 9.2

Samarbeid

1. Partene skal samarbeide og konsultere hverandre med hensyn til konkurransebegrensende atferd som nevnt i nr. 1 i artikkel 9.1 (Konkurranseregler), med mål om å bringe slik atferd eller den negative virkningen den har på handelen, til opphør.
2. Samarbeidet kan omfatte utveksling av relevant informasjon som partene har tilgang til. Ingen part plikter å utlevere informasjon som etter partens egne nasjonale lover og forskrifter er konfidensiell.

Artikkel 9.3

Konsultasjoner

1. Dersom en part, etter samarbeid eller konsultasjoner i samsvar med artikkel 9.2 (Samarbeid), anser at en bestemt atferd fortsetter å påvirke handelen i betydningen etter nr. 1 i artikkel 9.1 (Konkurranseregler), kan parten anmode om konsultasjoner i Den blandede komité.
2. De berørte partene skal gi Den blandede komité all bistand og tilgjengelig informasjon som den trenger for å undersøke spørsmålet og, der det er hensiktsmessig, eliminere den påklagede atferden.
3. Den blandede komité skal innen 60 dager etter at anmodningen er mottatt, undersøke den informasjonen som er gitt, med sikte på å legge til rette for en gjensidig akseptabel løsning i saken.

*Article 9.4***Dispute Settlement**

No Party shall have recourse to Chapter 14 (Dispute Settlement) for any matter arising under this Chapter.

*Chapter 10***Trade and Sustainable Development***Article 10.1***Context, Objectives and Scope**

1. The Parties recall the Stockholm Declaration on the Human Environment of 1972, the Rio Declaration on Environment and Development of 1992, Agenda 21 on Environment and Development of 1992, the Johannesburg Plan of Implementation on Sustainable Development of 2002, the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work of 1998, as amended in 2022, the Ministerial Declaration of the UN Economic and Social Council on Generating Full and Productive Employment and Decent Work for All of 2006, the ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization of 2008, as amended in 2022, the ILO Centenary Declaration for the Future of Work of 2019, the Rio+20 Outcome Document “The Future We Want” of 2012 and the UN 2030 Agenda for Sustainable Development of 2015.
2. The Parties shall promote sustainable development which encompasses economic development, social development and environmental protection, all three being interdependent and mutually reinforcing. They underline the benefit of cooperation on trade and investment related aspects of labour and environmental issues as part of a global approach to trade and sustainable development.
3. The Parties affirm their commitment to promote the development of international trade and investment as well as their preferential economic relationship in a manner that is beneficial to all and that contributes to sustainable development.
4. The Parties agree that this Chapter embodies a cooperative approach based on common values and interests, taking into account the differences in their levels of development, as appropriate.
5. Except as otherwise provided for in this Chapter, this Chapter applies to measures adopted or maintained by a Party affecting trade-

*Artikkel 9.4***Tvisteløsning**

Ingen part kan benytte tvisteløsning i henhold til kapittel 14 (Tvisteløsning) i noen sak som oppstår innenfor rammen av dette kapitlet.

*Kapittel 10***Handel og bærekraftig utvikling***Artikkel 10.1***Kontekst, formål og virkeområde**

1. Partene minner om Stockholm-erklæringen om det menneskelige miljø fra 1972, Rio-erklæringen om miljø og utvikling fra 1992, Agenda 21 om miljø og utvikling fra 1992, handlingsplanen for en bærekraftig utvikling vedtatt i Johannesburg i 2002, ILOs erklæring fra 1998 om grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet, som endret i 2022, ministererklæringen om full sysselsetting og anstendige arbeidsvilkår vedtatt av FNs økonomiske og sosiale råd i 2006, ILOs erklæring fra 2008 om sosial rettferdighet for en rettferdig globalisering, som endret i 2022, ILOs hundreårserklæring fra 2019 om framtidens arbeidsliv, sluttdokumentet fra Rio+20 i 2012 med tittelen «The Future We Want» og FNs Agenda 2030 for bærekraftig utvikling fra 2015.
2. Partene skal fremme bærekraftig utvikling, som omfatter økonomisk utvikling, sosial utvikling og miljøvern. Alle tre er gjensidig avhengige og gjensidig støttende faktorer. De understreker nytten av å samarbeide om handels- og investeringsrelaterte aspekter ved arbeids- og miljøspørsmål som ledd i en global tilnærming til handel og bærekraftig utvikling.
3. Partene bekrefter at de forplikter seg til å fremme utviklingen av internasjonal handel og investering samt sine prioriterte økonomiske forbindelser på en slik måte som gagnar alle og bidrar til en bærekraftig utvikling.
4. Partene er enige om at dette kapitlet innebærer en samarbeidsmetode basert på felles verdier og interesser, idet det tas hensyn til forskjellene i utviklingsnivå, der det er hensiktsmessig.
5. Med mindre annet er fastsatt i dette kapitlet, får dette kapitlet anvendelse på tiltak som vedtas eller opprettholdes av en part, og som

related and investment-related aspects of labour and environmental issues.

påvirker handelsrelaterte og investeringsrelaterte aspekter ved arbeids- og miljøspørsmål.

Article 10.2

Right to Regulate and Levels of Protection

1. Recognising the right of each Party, subject to the provisions of this Agreement, to establish its own level of environmental and labour protection, and to adopt or modify accordingly its relevant laws, policies and practices, each Party shall seek to ensure that its laws, policies and practices provide for and encourage high levels of environmental and labour protection, consistent with the standards, principles and agreements referred to in this Chapter as applicable to each Party. Each Party will strive to further improve the level of protection provided for in those laws, policies and practices.
2. The Parties recognise the importance of taking account of scientific, technical and other information, and relevant international standards, guidelines and recommendations when preparing and implementing measures related to the environment and labour conditions that affect trade and investment between them.
3. The Parties agree that the provisions of this Chapter shall not be applied in a manner which would constitute a disguised restriction on trade or investment.

Article 10.3

Upholding Levels of Protection in the Application and Enforcement of Laws, Regulations or Standards

1. No Party shall fail to effectively enforce its environmental and labour laws, regulations or standards in a manner affecting trade or investment between the Parties.
2. No Party shall weaken or reduce the level of environmental or labour protection provided by its laws, regulations or standards with the sole intention to seek a competitive trade advantage of producers or service providers operating in that Party or to otherwise encourage trade or investment.
3. No Party shall waive or otherwise derogate from, or offer to waive or otherwise derogate from, such laws, regulations or standards in order to encourage investment from another Party or to seek a competitive trade advantage

Artikkel 10.2

Rett til regulering og vernenivå

1. Idet de anerkjenner hver parts rett, med forbehold for bestemmelsene i denne avtalen, til selv å fastsette nivået for sitt miljø- og arbeidervern og i tråd med dette å vedta ny eller endre eksisterende relevant lovgivning, politikk og praksis, skal partene arbeide for å sikre at deres respektive lovgivning, politikk og praksis tilrettelegger for og fremmer et høyt miljø- og arbeidervernnivå i samsvar med de standarder, prinsipper og avtaler som er nevnt i dette kapittelet, og som gjelder for hver av partene. Hver part skal bestrebe seg på å ytterligere styrke vernet som følger av slik lovgivning, politikk og praksis.
2. Partene erkjenner viktigheten av å ta hensyn til vitenskapelig, teknisk og annen informasjon, samt relevante internasjonale standarder, retningslinjer og anbefalinger når de utformer og gjennomfører tiltak som gjelder miljø eller arbeidsforhold, og som påvirker handelen og investeringsvirksomheten dem imellom.
3. Partene er enige om at bestemmelsene i dette kapittelet ikke skal anvendes på en måte som ville utgjøre en skjult restriksjon på handel eller investeringer.

Artikkel 10.3

Opprettholdelse av vernenivå ved anvendelse og håndheving av lover, forskrifter og standarder

1. Ingen part skal unnlate å effektivt håndheve sine egne miljø- og arbeidslivslover, -forskrifter eller -standarder på en måte som har innvirkning på handelen eller investeringsvirksomheten mellom partene.
2. Ingen part skal svekke eller senke miljø- eller arbeidervernnivået fastsatt i partens lover, forskrifter eller standarder utelukkende i den hensikt å søke et handelsmessig konkurransefortrinn for produsenter eller tjenesteytere som driver virksomhet i den parten, eller på annen måte å stimulere til handel eller investeringer.
3. Ingen part skal gi avkall på eller på annen måte avvike fra, eller tilby å gi avkall på eller på annen måte avvike fra, slike lover, forskrifter eller standarder i den hensikt å stimulere til investeringer fra en annen part eller å søke

of producers or service providers operating in that Party.

et handelsmessig konkurransefortrinn for produsenter eller tjenesteytere som driver virksomhet i den parten.

Article 10.4

International Labour Standards and Agreements

1. The Parties reaffirm their commitment to promote the development of international trade and investment in a way that is conducive to full and productive employment and decent work for all.
2. The Parties recall the obligations deriving from membership of the ILO, including the obligations in respect of the fundamental principles and rights at work as reflected in the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work of 1998, as amended in 2022. They commit to respect, promote and realise the principles concerning the fundamental rights, namely:
 - (a) freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining;
 - (b) the elimination of all forms of forced or compulsory labour;
 - (c) the effective abolition of child labour;
 - (d) the elimination of discrimination in respect of employment and occupation; and
 - (e) a safe and healthy working environment.
3. The Parties recall the obligations deriving from membership of the ILO to effectively implement the ILO Conventions which they have ratified and to make continued and sustained efforts towards ratifying the fundamental ILO Conventions and related protocols, the governance Conventions as well as the other Conventions that are classified as “up-to-date” by the ILO.
4. The Parties recognise the importance of the strategic objectives of the ILO Decent Work Agenda, as reflected in the ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization of 2008, as amended in 2022.
5. The Parties commit to:
 - (a) develop and enhance measures for social protection and decent working conditions for all, including with regard to social security, occupational safety and health, wages and earnings, working time and other conditions of work;
 - (b) promote social dialogue and tripartism; and
 - (c) build and maintain a well-functioning labour inspection system.

Artikkel 10.4

Internasjonale arbeidslivsstandarder og -avtaler

1. Partene bekrefter på nytt at de forplikter seg til å fremme utviklingen av internasjonal handel og investering på en slik måte at det bidrar til full og produktiv sysselsetting og anstendige arbeidsvilkår for alle.
2. Partene minner om forpliktelsene som følger av medlemskap i ILO, herunder forpliktelsene med hensyn til de grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet som gjenspeiles i ILOs erklæring om grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet fra 1998, endret i 2022. De forplikter seg til å respektere, fremme og gjennomføre prinsippene om de grunnleggende rettighetene, det vil si
 - (a) foreningsfrihet og reell anerkjennelse av retten til å føre kollektive forhandlinger,
 - (b) avskaffing av alle former for tvangsarbeid,
 - (c) effektiv avskaffing av barnarbeid,
 - (d) avskaffing av forskjellsbehandling ved ansettelse og i yrke og
 - (e) et trygt og sunt arbeidsmiljø.
3. Partene minner om forpliktelsene som følger av medlemskap i ILO, om effektivt å gjennomføre ILO-konvensjonene de har ratifisert, og om kontinuerlig og konsekvent å arbeide for ratifisering av de grunnleggende ILO-konvensjonene og tilknyttede protokollene, de prioriterte konvensjonene samt de andre konvensjonene som ILO har klassifisert som ajourførte.
4. Partene anerkjenner betydningen av de strategiske målene i ILOs agenda for anstendig arbeid, slik de gjenspeiles i ILOs erklæring om sosial rettferdighet for en rettferdig globalisering fra 2008, endret i 2022.
5. Partene forplikter seg til å
 - (a) utvikle og styrke tiltak for sosial trygghet og anstendige arbeidsvilkår for alle, herunder med hensyn til trygd, helse og sikkerhet på arbeidsplassen, lønn og inntekt, arbeidstid og andre arbeidsvilkår,
 - (b) fremme sosial dialog og trepartssamarbeidet og
 - (c) bygge og opprettholde et velfungerende arbeidstilsynssystem.

6. Each Party shall ensure that administrative and judicial proceedings are accessible and available in order to permit effective action to be taken against infringements of labour rights referred to in this Chapter. 7. The Parties reaffirm, as set out in the ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization of 2008, as amended in 2022, that the violation of fundamental principles and rights at work shall not be invoked or otherwise used as a legitimate comparative advantage and that labour standards shall not be used for protectionist trade purposes.	6. Hver part skal sikre at det finnes tilgjengelige forvaltningsprosesser og rettslige skritt for å muliggjøre effektive tiltak mot overtredelser av arbeidslivsrettigheter som omtalt i dette kapittelet. 7. Partene bekrefter på nytt, som fastsatt i ILOs erklæring om sosial rettferdighet for en rettferdig globalisering fra 2008, endret i 2022, at brudd på grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet ikke skal kunne påberopes eller på annet vis benyttes som et legitimt komparativt fortrinn, og at arbeidslivsstandarder ikke skal benyttes til handelspolitisk proteksjonisme.

*Article 10.5***Inclusive Economic Development and Equal Opportunities for All**

1. The Parties acknowledge the importance of incorporating a gender perspective in the promotion of inclusive economic development and that gender-responsive policies are key elements to enhance the participation of all in the economy and international trade in order to achieve sustainable economic growth.
2. The Parties reaffirm their commitment to implement in their laws, policies and practices the international agreements pertaining to gender equality or non-discrimination to which they are a party.

*Article 10.6***Multilateral Environmental Agreements and International Environmental Governance**

1. The Parties recognise the importance of multilateral environmental agreements and international environmental governance as a response of the international community to global or regional environmental challenges and stress the need to enhance the mutual supportiveness between trade and environment policies.
2. The Parties reaffirm their commitment to the effective implementation in their laws, policies and practices of the multilateral environmental agreements to which they are a party, as well as their adherence to environmental principles reflected in the international instruments referred to in Article 10.1 (Context, Objectives and Scope).

*Artikkel 10.5***Inkluderende økonomisk utvikling og like muligheter for alle**

1. Partene anerkjenner viktigheten av å innlemme et kjønnsperspektiv i arbeidet med å fremme inkluderende økonomisk utvikling, og at kjønnsorientert politikk er sentralt for å gi alle en bedre mulighet til å delta i økonomien og internasjonal handel med mål om å oppnå bærekraftig økonomisk vekst.
2. Partene bekrefter på nytt at de forplikter seg til å gjennomføre i sin lovgivning, politikk og praksis de internasjonale avtalene som gjelder likestilling mellom kjønnene eller ikke-diskriminering, og som de er part i.

*Artikkel 10.6***Multilaterale miljøavtaler og internasjonal miljøstyring**

1. Partene anerkjenner at multilaterale miljøavtaler og internasjonal miljøstyring er viktig som det internasjonale samfunnets svar på globale eller regionale miljøutfordringer og understreker behovet for å styrke den gjensidige støtten mellom handels- og miljøpolitikk.
2. Partene bekrefter på nytt at de forplikter seg til i sin lovgivning, politikk og praksis effektivt å gjennomføre de multilaterale miljøavtalene som de er part i, og at de følger miljøprinsipper som gjenspeiles i de internasjonale instrumentene nevnt i artikkel 10.1 (Kontekst, formål og virkeområde).

*Article 10.7***Sustainable Forest Management and Associated Trade**

1. The Parties recognise the importance of ensuring conservation and sustainable management of forests and related ecosystems such as mangroves and peatlands and thereby contributing to the reduction of greenhouse gas emissions and biodiversity loss resulting from deforestation and forest degradation, including from land use and land-use change for economic activities.
2. Pursuant to paragraph 1, the Parties commit to:
 - (a) ensure effective forest law enforcement and governance;
 - (b) promote trade in products that derive from sustainably managed forests and related ecosystems;
 - (c) implement measures to combat illegal logging and promote the development and use of timber legality assurance instruments to ensure that only legally sourced timber is traded between the Parties;
 - (d) promote the effective use of the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) with particular regard to timber species; and
 - (e) cooperate on issues pertaining to conservation and sustainable management of forests, mangroves and peatlands where relevant through existing bilateral arrangements if applicable and in the relevant multilateral fora in which they participate, in particular through the United Nations collaborative initiative on Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation (REDD+) as encouraged by the Paris Agreement of 2015 (Paris Agreement).

*Article 10.8***Trade and Climate Change**

1. The Parties recognise the importance of pursuing the objectives of the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) and the Paris Agreement and the principles and provisions contained therein, in order to address the urgent threat of climate change and the role of trade and investment in pursuing these objectives.
2. Pursuant to paragraph 1, the Parties commit to:

*Artikkel 10.7***Bærekraftig skogforvaltning og tilknyttet handel**

1. Partene anerkjenner at det er viktig å sikre bevaring og bærekraftig forvaltning av skog og relaterte økosystemer som mangrover og torvmark og dermed bidra til å redusere klimagassutslipp og tap av biologisk mangfold som følge av avskoging og skogferringelse, inkludert fra arealbruk og arealbruksendring for økonomisk aktivitet.
2. I henhold til nr. 1 forplikter partene seg til å
 - (a) sikre effektiv rettsåndheving og forvaltningspraksis i skogsektoren,
 - (b) fremme handel med produkter som stammer fra bærekraftig forvaltede skoger og relaterte økosystemer,
 - (c) gjennomføre tiltak for å bekjempe ulovlig hogst og fremme utviklingen og bruk av instrumenter som viser at tømmeret er lovlig, for å sikre at bare tømmer som kommer fra en lovlig kilde, omsettes mellom partene,
 - (d) fremme effektiv bruk av konvensjonen om internasjonal handel med truede dyre- og plantearter (CITES), særlig med hensyn til trearter, og
 - (e) samarbeide i saker som gjelder bevaring og bærekraftig forvaltning av skoger, mangrove og torvmark, der det er relevant, eventuelt gjennom eksisterende bilaterale avtaler, og i de relevante multilaterale forumene som de deltar i, særlig gjennom FNs samarbeidsinitiativ om reduksjon av utslipp fra avskoging og skogferringelse (REDD+), slik Parisavtalen fra 2015 (Parisavtalen) oppmuntret til.

*Artikkel 10.8***Handel og klimaendringer**

1. Partene anerkjenner at det er viktig å søke å oppnå målene i De forente nasjoners ramme-konvensjon om klimaendring («klimakonvensjonen») og Paris-avtalen og prinsippene og bestemmelsene i den for å håndtere den presserende trusselen fra klimaendringer, og at handel og investering spiller en viktig rolle når det gjelder å nå disse målene.
2. I henhold til nr. 1 forplikter partene seg til å

- (a) effectively implement their respective obligations and commitments under the UNFCCC and the Paris Agreement;
- (b) promote the contribution of trade and investment to the transition to a low-carbon economy and to climate-resilient development; and
- (c) cooperate bilaterally, regionally and in international fora, as appropriate, on trade-related climate change issues.

Article 10.9

Trade and Biological Diversity

1. The Parties recognise the importance of the conservation and sustainable use of biological diversity, and the role of trade in pursuing these objectives.
2. Pursuant to paragraph 1, the Parties commit to:
 - (a) promote, where applicable, the inclusion of animal and plant species in the appendices to CITES where a species is threatened, or may become threatened, with extinction;
 - (b) implement effective measures to combat illegal wildlife trade, including, as appropriate, with respect to non-Parties;
 - (c) enhance efforts to prevent or control the introduction and spread of invasive alien species, in connection with trade activities; and
 - (d) cooperate, where applicable, on issues concerning trade and the conservation and sustainable use of biological diversity, including initiatives to reduce demand for illegal wildlife products.

Article 10.10

Trade and Sustainable Management of Fisheries and Aquaculture

1. The Parties recognise the importance of ensuring the conservation and sustainable management of living marine resources and marine ecosystems and the role of trade in pursuing these objectives.
2. Pursuant to paragraph 1, the Parties commit to:
 - (a) implement comprehensive, effective and transparent policies and measures to combat illegal, unreported and unregulated

- (a) effektivt gjennomføre sine respektive forpliktelser etter klimakonvensjonen og Paris-avtalen,
- (b) fremme bidraget fra handel og investering til omstillingen til en lavutslippsøkonomi og til en utvikling som er motstandsdyktig mot klimaendringer, og
- (c) samarbeide bilateralt, regionalt og i internasjonale forum, alt etter hva som er relevant, om handelsrelaterte klimaendringsspørsmål.

Artikkel 10.9

Handel og biologisk mangfold

1. Partene anerkjenner at det er viktig med bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, og at handel spiller en viktig rolle når det gjelder å nå disse målene.
2. I henhold til nr. 1 forplikter partene seg til å
 - (a) fremme, dersom det er relevant, oppføring av dyre- og plantearter i vedleggene til CITES når en art er utrydningstruet eller kan bli utrydningstruet,
 - (b) gjennomføre effektive tiltak for å bekjempe ulovlig handel med ville dyr og planter, herunder, der det er hensiktsmessig, med hensyn til ikke-parter,
 - (c) styrke innsatsen for å forebygge eller kontrollere innføring og spredning av invaderende fremmede arter, i forbindelse med handelsaktiviteter, og
 - (d) samarbeide, der det er relevant, om saker som omhandler handel og bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, herunder initiativer for å redusere etterspørselen etter ulovlige produkter av ville dyr og planter.

Artikkel 10.10

Handel og bærekraftig forvaltning av fiskeri og akvakultur

1. Partene anerkjenner at det er viktig å sikre bevaring og bærekraftig forvaltning av levende ressurser og økosystemer i havet, og at handel spiller en viktig rolle når det gjelder å nå disse målene.
2. I henhold til nr. 1 forplikter partene seg til å
 - (a) gjennomføre omfattende, effektive og transparente politikker og tiltak for å bekjempe ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske), og å ha som mål å ute-

- (IUU) fishing and aim to prevent IUU products from trade flows;
- (b) effectively implement in their laws, policies and practices the international agreements to which they are a party;
 - (c) promote the use of relevant international guidelines including the FAO Voluntary Guidelines for Catch Documentation Schemes;
 - (d) cooperate bilaterally and in relevant international fora in the fight against IUU fishing by, *inter alia*, facilitating the exchange of information on IUU fishing activities;
 - (e) fulfil the objectives set out in the 2030 Agenda for Sustainable Development regarding fisheries subsidies, including by implementing the WTO Agreement on Fisheries Subsidies and by contributing to finalising an agreement in the WTO that covers the entire mandate set out in Sustainable Development Goal 14.6; and
 - (f) promote the development of sustainable and responsible aquaculture and capture fisheries.

Article 10.11

Trade and Sustainable Agriculture and Food Systems

1. The Parties recognise the importance of sustainable agriculture and food systems and the role of trade in achieving this objective. The Parties reiterate their shared commitment to achieve the 2030 Agenda for Sustainable Development and its Sustainable Development Goals.
2. Pursuant to paragraph 1, the Parties commit to:
 - (a) promote sustainable agriculture and associated trade;
 - (b) promote sustainable food systems; and
 - (c) cooperate, as appropriate, on issues concerning trade and sustainable agriculture and food systems, including through exchanging information, experience and good practices, conducting a dialogue on their respective priorities, and reporting on progress made in achieving sustainable agriculture and food systems.

lukke produkter fra UUU-fiske fra handelsstrømmer,

- (b) i sin lovgivning, politikk og praksis effektivt å gjennomføre de internasjonale avtalene som de er part i,
- (c) fremme bruk av relevante internasjonale retningslinjer, herunder FAOs frivillige retningslinjer for ordninger for fangstdokumentasjon,
- (d) samarbeide bilateralt og i relevante internasjonale forum i kampen mot UUU-fiske, ved blant annet å legge til rette for utveksling av informasjon om UUU-fisking,
- (e) oppfylle målene i FNs Agenda 2030 for bærekraftig utvikling med hensyn til fiske- og fiskerisubsidier, blant annet ved å gjennomføre WTO-avtalen om fiskerisubsidier og ved å bidra til å ferdigstille en avtale i WTO som dekker hele mandatet i bærekraftsmål 14.6, og
- (f) fremme utviklingen av bærekraftig og ansvarlig akvakultur og havfiske.

Artikkel 10.11

Handel og bærekraftige landbruks- og næringsmiddelsystemer

1. Partene anerkjenner betydningen av bærekraftig landbruk og næringsmiddelsystemer og handelens rolle i å nå dette målet. Partene gjentar at de har en felles forpliktelse til å rette seg etter FNs Agenda 2030 for bærekraftig utvikling og til å nå dens mål for bærekraftig utvikling.
2. I henhold til nr. 1 forplikter partene seg til å
 - (a) fremme bærekraftig landbruk og tilknyttet handel,
 - (b) fremme bærekraftige næringsmiddelsystemer, og
 - (c) samarbeide, der det er relevant, om saker som omhandler handel og bærekraftige landbruks- og næringsmiddelsystemer, herunder gjennom utveksling av informasjon, erfaringer og god praksis, gjennom dialog om deres respektive prioriteringer og gjennom rapportering om framskritt som er gjort med hensyn til å oppnå bærekraftige landbruks- og næringsmiddelsystemer.

*Article 10.12***Promotion of Trade and Investment Favouring Sustainable Development**

1. The Parties recognise the important role of trade and investment in promoting sustainable development in all its dimensions.
2. Pursuant to paragraph 1, the Parties undertake to:
 - (a) promote and facilitate foreign investment, trade in and dissemination of goods and services that contribute to sustainable development, including those subject to ecological, fair or ethical trade schemes;
 - (b) promote the development and use of sustainability certification schemes that enhance transparency and traceability throughout the supply chain;
 - (c) address non-tariff barriers to trade in goods and services that contribute to sustainable development;
 - (d) promote the contribution of trade and investment towards a resource efficient and circular economy; and
 - (e) encourage cooperation between enterprises in relation to goods, services and technologies that contribute to sustainable development.

*Article 10.13***Responsible Business Conduct**

The Parties commit to promote responsible business conduct, including by encouraging relevant practices such as responsible management of supply chains by businesses. In this regard, the Parties acknowledge the importance of internationally recognised principles and guidelines, such as the OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct, the ILO Tripartite Declaration of Principles concerning Multinational Enterprises and Social Policy, the UN Global Compact and the UN Guiding Principles on Business and Human Rights.

*Article 10.14***Cooperation**

1. The Parties shall strive to strengthen their cooperation on trade and investment related labour and environmental issues of mutual interest referred to in this Chapter bilaterally

*Artikkel 10.12***Fremme av handel og investering som er gunstig for en bærekraftig utvikling**

1. Partene anerkjenner den viktige rollen handel og investering spiller når det gjelder å fremme en bærekraftig utvikling i alle dens dimensjoner.
2. I henhold til nr. 1 påtar partene seg å
 - (a) fremme og legge til rette for utenlandske investeringer i, handel med og spredning av varer og tjenester som bidrar til en bærekraftig utvikling, herunder varer og tjenester som omfattes av ordninger for økologisk, rettferdig eller etisk handel,
 - (b) fremme utvikling og bruk av sertifiseringsordninger for bærekraftig utvikling som gir økt åpenhet og sporbarhet gjennom hele forsyningskjeden,
 - (c) håndtere ikke-tollavgiftsbaserte hindringer for handel i varer og tjenester som bidrar til bærekraftig utvikling,
 - (d) fremme bidraget fra handel og investering til en ressurseffektiv og sirkulær økonomi, og
 - (e) oppmuntre til samarbeid mellom foretak i forbindelse med varer, tjenester og teknologi som bidrar til en bærekraftig utvikling.

*Artikkel 10.13***Ansvarlig forretningsdrift**

Partene forplikter seg til å fremme ansvarlig forretningsdrift, herunder ved å oppmuntre til relevante praksiser, for eksempel ansvarlig forvaltning av forsyningskjeder i foretak. I denne forbindelse anerkjenner partene betydningen av internasjonalt anerkjente prinsipper og retningslinjer, som OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv, ILOs trepartserklæring om prinsipper for multinasjonale selskaper og sosialpolitikk, FNs Global Compact og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter.

*Artikkel 10.14***Samarbeid**

1. Partene skal arbeide for å styrke sitt samarbeid om handels- og investeringsrelaterte arbeids- og miljøspørsmål av felles interesse som omtalt i dette kapitlet, både bilateralt og i de internasjonale forumene de deltar i.

as well as in the international fora in which they participate.

2. Each Party may, as appropriate, invite the participation of social partners or other relevant stakeholders in identifying possible areas of cooperation.

Article 10.15

Implementation and Consultations

1. The Parties shall designate the contact points for the purposes of this Chapter.
2. A Party may, through the contact points referred to in paragraph 1, request consultations with another Party regarding any matter arising under this Chapter. The consultations shall take place in the Joint Committee, unless the Parties concerned agree otherwise. The Parties concerned shall make every attempt to reach a mutually satisfactory resolution of the matter and may seek advice from relevant organisations, bodies or experts.
3. The Parties may have recourse to Articles 14.2 (Good Offices, Conciliation or Mediation) and 14.3 (Consultations) for matters arising under this Chapter.
4. No Party shall have recourse to arbitration under Chapter 14 (Dispute Settlement) for matters arising under this Chapter.
5. The Parties shall provide their stakeholders with the opportunity to share comments and make recommendations regarding the implementation of this Chapter.

Article 10.16

Panel of Experts

1. If the Parties concerned fail to reach a mutually satisfactory resolution of a matter arising under this Chapter through consultations under Article 14.3 (Consultations) in Chapter 14 (Dispute Settlement), a Party concerned may request the establishment of a panel of experts. Articles 14.4 (Establishment of Arbitration Panel), 14.7 (Procedures of the Arbitration Panel), 14.9 (Suspension or Termination of Arbitration Panel Proceedings) and 14.13 (Costs) shall apply *mutatis mutandis*, except as otherwise provided for in this Article.
2. The panellists shall have relevant expertise, including in international trade law and international labour law or environmental law. They shall be independent, serve in their individual capacities and shall not take instructions from

2. Hver part kan, der det er relevant, invitere partene i arbeidslivet eller andre berørte parter til å bidra til å identifisere mulige samarbeidsområder.

Artikkel 10.15

Gjennomføring og konsultasjoner

1. Partene skal utpeke kontaktpunkter med sikte på å gjennomføre dette kapitlet.
2. Gjennom kontaktpunktene omtalt i nr. 1 kan en part be om konsultasjoner med en annen part i enhver sak som omfattes av dette kapitlet. Konsultasjoner skal finne sted i Den blandede komité, med mindre partene blir enige om noe annet. De berørte parter skal gjøre sitt ytterste for å komme fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning i saken og kan søke råd fra relevante organisasjoner, organer eller eksperter.
3. Partene kan anvende artikkel 14.2 (Velvillig mellomkomst, forlik eller meglings) og 14.3 (Konsultasjoner) for spørsmål som omfattes av dette kapitlet.
4. Partene kan ikke benytte voldgiftsprosedurene i kapittel 14 (Tvisteløsning) i spørsmål som omfattes av dette kapitlet.
5. Partene skal gi sine interessenter muligheten til å kommentere og komme med anbefalinger om gjennomføringen av dette kapitlet.

Artikkel 10.16

Ekspertpanel

1. Dersom de berørte parter ikke kommer fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning gjennom konsultasjoner i henhold til artikkel 14.3 (Konsultasjoner) i kapittel 14 (Tvisteløsning) på en sak som omfattes av dette kapitlet, kan en berørt part anmode om opprettelse av et ekspertpanel. Artikkel 14.4 (Opprettelse av et voldgiftspanel), 14.7 (Voldgiftspanelets forhandlinger), 14.9 (Utsettelse eller avslutning av voldgiftspanelets forhandlinger) og 14.13 (Kostnader) skal få anvendelse med de nødvendige tilpasninger, med mindre annet er fastsatt i denne artikkelen.
2. Paneldeltakerne skal ha relevant sakkunnskap, herunder innenfor internasjonal handelsrett og internasjonal arbeidsrett eller miljørett. De skal være uavhengige, handle etter sin egen overbevisning og ikke motta instruksjoner.

any organisation or government with regard to issues related to the disagreement, or be affiliated with the government of a Party.

3. The panel of experts should seek information or advice from relevant international organisations or bodies. Any information obtained shall be submitted to the parties concerned for their comments.
4. The panel of experts shall submit an initial report containing its findings and recommendations to the Parties concerned within 120 days from the establishment of the panel of experts. A Party concerned may submit written comments to the panel of experts on its initial report within 15 days from the receipt of the report. After considering any such written comments, the panel of experts may modify the initial report and make any further examination it considers appropriate. The panel of experts shall present to the Parties concerned a final report within 30 days from the receipt of the initial report. The final report shall be made public.
5. The Parties concerned shall discuss appropriate measures to implement the final report of the panel of experts. Such measures shall be communicated to the other Parties within three months from the issuance of the final report and shall be monitored by the Joint Committee.
6. Any time period for the purposes of this Article may be extended:
 - (a) by mutual agreement of the Parties concerned; or
 - (b) by the panel of experts, upon request of a Party concerned.
7. When a panel of experts considers that it cannot comply with a timeframe imposed on it for the purposes of this Article, it shall inform the Parties concerned in writing and provide an estimate of the additional time required. Any additional time should not exceed 30 days.
8. Where a procedural question arises, the panel of experts may, after consultation with the Parties concerned, adopt an appropriate procedure.

Article 10.17

Review

This Chapter shall be subject to periodic review within the framework of the Joint Committee, taking into account the Parties' respective participatory processes and institutions. The Parties shall discuss progress achieved in pursuing the objec-

sjoner fra noen organisasjon eller regjering i spørsmål som gjelder konflikten, eller være tilsluttet en parts regjering.

3. Ekspertpanelet bør innhente opplysninger eller råd fra relevante internasjonale organisasjoner eller organer. All informasjon som innhentes, skal sendes til de berørte parter for å få deres kommentarer.
4. Ekspertpanelet skal framlegge en foreløpig rapport med sine resultater og anbefalinger for de berørte partene senest 120 dager etter at ekspertpanelet er opprettet. En berørt part kan sende skriftlige merknader til ekspertpanelet om dennes foreløpige rapport innen 15 dager etter mottak av rapporten. Etter å ha vurdert slike skriftlige kommentarer kan ekspertpanelet endre den første rapporten og foreta ytterligere undersøkelser det anser som hensiktsmessig. Ekspertpanelet skal legge frem en endelig rapport for de berørte parter innen 30 dager etter mottak av den foreløpige rapporten. Den endelige rapporten skal offentliggjøres.
5. De berørte parter skal diskutere hensiktsmessige tiltak for å gjennomføre ekspertpanelets endelige rapport. Slike tiltak skal meddeles de øvrige partene innen tre måneder etter at den endelige rapporten ble framlagt, og skal overvåkes av Den blandede komité.
6. Enhver tidsperiode i henhold til denne artikkelen kan forlenges
 - a) etter gjensidig avtale mellom de berørte partene, eller
 - b) av ekspertpanelet, etter anmodning fra en berørt part.
7. Når et ekspertpanel anser at det ikke er i stand til å overholde en frist det er pålagt etter denne artikkelen, skal det skriftlig underrette de berørte partene og angi hvor mye ytterligere tid det trenger. Den ytterligere tiden bør ikke overstige 30 dager.
8. Dersom det oppstår et prosedyrespørsmål, kan ekspertpanelet etter konsultasjoner med de berørte partene vedta en egnet framgangsmåte.

Artikkel 10.17

Gjennomgang

Dette kapittelet skal gjennomgås jevnlig innenfor rammen av Den blandede komité, idet det tas hensyn til partenes respektive deltakelsesprosesser og institusjoner. Partene skal diskutere framgangen som er gjort for å nå målene fastsatt i

tives set out in this Chapter and consider relevant international developments in order to identify areas where further action could promote these objectives.

Chapter 11

Small and Medium-Sized Enterprises

Article 11.1

General Provisions

1. The Parties recognise that small and medium-sized enterprises, including micro-sized enterprises, contribute significantly to economic growth, employment, and innovation.
2. For the purposes of this Chapter, “SMEs” means micro, small and medium-sized enterprises according to the respective domestic laws and regulations or national policies of each Party.
3. The Parties recognise that non-tariff barriers represent a challenge to the competitiveness of SMEs.
4. The Parties recognise that, in addition to this Chapter, there are other provisions in this Agreement that contribute to encouraging and facilitating the participation of SMEs in this Agreement.
5. The Parties seek to promote dialogue, information sharing and cooperation in order to increase the ability of SMEs to benefit from the opportunities arising from this Agreement.

Article 11.2

Information Sharing

1. Each Party shall establish or maintain a freely and publicly accessible website containing information regarding this Agreement including:
 - (a) the text of this Agreement, including its Annexes and Appendices;
 - (b) a summary of this Agreement; and
 - (c) any information on specific provisions in this Agreement the Party considers useful for SMEs.
2. Each Party shall include on the website referred to in paragraph 1, links to:
 - (a) the other Parties’ websites referred to in paragraph 1; and
 - (b) the websites of its own government agencies and other appropriate entities that provide information the Party considers useful to any SME interested in trading, investing

dette kapittelet, og skal vurdere relevante internasjonale utviklinger for å identifisere områder der ytterligere innsats kan bidra til å nå disse målene.

Kapittel 11

Små og mellomstore bedrifter

Artikkel 11.1

Alminnelige bestemmelser

1. Partene erkjenner at små og mellomstore bedrifter, inkludert mikrobedrifter, bidrar vesentlig til økonomisk utvikling, sysselsetting og innovasjon.
2. I dette kapittelet menes med «SMB-er» mikrobedrifter og små og mellomstore bedrifter i henhold til hver parts respektive nasjonale lover og forskrifter eller nasjonale politikk.
3. Partene erkjenner at ikke-tollavgiftsrelaterte barrierer representerer en konkurranseutfordring for SMB-er.
4. Partene erkjenner at det i tillegg til dette kapitlet finnes andre bestemmelser i denne avtalen som oppmuntrer til og tilrettelegger for SMB-ers deltakelse i denne avtalen.
5. Partene søker å fremme dialog, informasjonsdeling og samarbeid for å styrke SMB-ers evne til å dra nytte av mulighetene som følger av denne avtalen.

Artikkel 11.2

Informasjonsdeling

1. Hver part skal opprette eller vedlikeholde et fritt og offentlig tilgjengelig nettsted som inneholder informasjon om denne avtalen, herunder
 - a) teksten til denne avtalen, inkludert alle vedlegg og tillegg,
 - b) et sammendrag av denne avtalen og
 - c) all informasjon om spesifikke bestemmelser i denne avtalen som parten anser som nyttig for SMB-er.
2. Hver part skal på nettstedet nevnt i nr. 1 inkludere lenker til
 - a) de øvrige partenes nettsteder nevnt i nr. 1, og
 - b) nettstedene til sine egne offentlige organer eller myndigheter og/eller andre relevante enheter som gir informasjon som parten anser nyttig for SMB-er som er interessert

- or doing business in the territory of the Parties.
3. The information described in subparagraph 2(b) shall include, where applicable:
 - (a) trade procedures informing interested parties of the practical steps for the import, export and transit of goods;
 - (b) technical regulations and standards;
 - (c) sanitary and phytosanitary measures relating to importation or exportation;
 - (d) regulations or procedures on intellectual property rights;
 - (e) rules and notices on government procurement;
 - (f) business registration procedures;
 - (g) employment regulations, including collective bargaining agreements and their registration procedures;
 - (h) foreign investment regulations; and
 - (i) trade promotion programmes.
 4. Each Party shall endeavour, as far as practicable in English, to include one or several links on the website in accordance with paragraph 1 to databases which are electronically searchable and include the following information:
 - (a) rates of customs duties and quotas, including MFN rates, rates concerning non-MFN countries and preferential rates;
 - (b) excise duties;
 - (c) value added taxes / sales taxes; and
 - (d) customs or other fees, including other product specific fees.
 5. Each Party may complement the information provided pursuant to paragraphs 3 and 4 with additional elements it considers useful for SMEs.
 6. Each Party shall take reasonable steps to ensure that the information and links referred to in paragraphs 1 to 4 that it maintains on the website referred to in paragraph 1 are accurate and up to date.
 7. Each Party shall make the information provided under paragraphs 1 and 3 of this Article available in English. A Party may provide the information in its official language or languages if accompanied by an English description thereof.
- i handel, investeringer eller forretningsdrift på partens territorium.
3. Opplysningene som beskrives i nr. 2 bokstav b, skal, der det er relevant, omfatte følgende:
 - (a) handelsprosedyrer som informerer interesserte parter om de praktiske trinnene for import, eksport og transitt av varer,
 - (b) tekniske forskrifter og standarder,
 - (c) veterinære og plantesanitære tiltak knyttet til import og eksport,
 - (d) regelverk eller prosedyrer for immaterialrettigheter,
 - (e) regler og kunngjøringer om offentlige anskaffelser,
 - (f) prosedyrer for foretaksregistrering,
 - (g) ansettelsesbestemmelser, herunder tariffavtaler og deres registreringsprosedyrer,
 - (h) regelverk for utenlandske investeringer, og
 - (i) handelsfremmende programmer.
 4. Hver part skal bestrebe, så langt det er praktisk mulig på engelsk, å ta med én eller flere lenker på nettstedet i henhold til nr. 1, til databaser som er elektronisk søkbare, og som inneholder følgende opplysninger:
 - (a) satser for tollavgifter og kvoter, inkludert MFN-satser, satser for ikke-MFN-land og preferansesatser,
 - (b) særavgifter,
 - (c) merverdiavgift og/eller omsetningsavgift, og
 - (d) tollavgifter eller andre avgifter, inkludert andre produktspesifikke avgifter.
 5. Hver part kan utfylle opplysningene som gis i henhold til nr. 3 og 4, med ytterligere elementer som den anser som nyttige for SMB-er.
 6. Hver part skal sørge for at opplysningene og lenkene nevnt i nr. 1 til 4 som den opprettholder på nettstedet nevnt i nr. 1, er oppdaterte og nøyaktige.
 7. Hver part skal gjøre opplysningene som gis i henhold til nr. 1 og 3 i denne artikkelen, tilgjengelig på engelsk. En part kan gi opplysningene på sitt eller sine offisielle språk dersom den ledsages av en engelsk beskrivelse.

Article 11.3

SMEs Contact Points and Cooperation

1. The Parties recognise the importance of cooperating to reduce barriers to the access of SMEs to their respective markets.

Artikkel 11.3

SMB-kontaktpunkter og samarbeid

1. Partene anerkjenner viktigheten av samarbeid for å redusere barrierer for SMB-ers tilgang til sine respektive markeder.

2. Cooperation between the Parties shall mainly take the form of exchange of information and dialogue on issues of mutual interest and shall be channelled through SMEs contact points.
 3. Each Party shall designate a SMEs contact point and notify the other Parties of the contact details as well as, thereafter, of any changes to its SMEs contact point.
 4. Taking into account the specific needs of SMEs in the implementation of this Agreement, the SMEs contact points shall seek to:
 - (a) exchange information related to SMEs, including any matter brought to their attention by SMEs in their trade and investment activities with another Party such as non-tariff measures adversely affecting trade outcomes;
 - (b) exchange policy experiences for SMEs, such as in the development of digital windows that facilitate the efforts of SMEs to establish operations in another Party, as well as in other assistance programmes and tools;
 - (c) exchange information related to the participation of SMEs in e-commerce, with a view to assisting SMEs to take advantage of the opportunities arising from this Agreement;
 - (d) promote awareness, understanding, and effective use of the Parties' intellectual property systems among SMEs;
 - (e) recommend any additional information that the Parties may publish pursuant to Article 11.2 (Information Sharing); and
 - (f) consider any other matters of interest to SMEs.
 5. A Party may raise matters arising under this Chapter in the Joint Committee.
 6. In carrying out their activities, the SMEs contact points may cooperate with experts, external organisations and relevant stakeholders, as appropriate.
2. Samarbeidet mellom partene skal hovedsakelig skje gjennom utveksling av informasjon og dialog om spørsmål av felles interesse og skal kanaliseres gjennom SMB-kontaktpunkter.
 3. Hver part skal utpeke et SMB-kontaktpunkt og underrette de andre partene om kontaktopplysningene, og deretter om eventuelle endringer i SMB-kontaktpunktet.
 4. Med hensyn til SMB-ers spesifikke behov i gjennomføringen av denne avtalen skal SMB-kontaktpunktene søke å
 - (a) utveksle informasjon relatert til SMB-er, herunder alle saker som de blir gjort oppmerksomme på av SMB-er i deres handels- og investeringsaktivitet med en annen part, slik som ikke-tollavgiftsrelaterte tiltak som påvirker handelsresultatene negativt,
 - (b) utveksle erfaringer med SMB-relaterte tiltak, blant annet når det gjelder utvikling av digitale vinduer som legger til rette for små og mellomstore bedrifters innsats for å etablere virksomhet i en annen part, samt i andre støtteordninger og verktøy,
 - (c) utveksle informasjon om SMB-ers deltakelse i e-handel med sikte på å bistå SMB-er med å dra nytte av de mulighetene som følger av denne avtalen,
 - (d) fremme bevissthet om, forståelse av og effektiv bruk av partenes immaterialretts-systemer blant SMB-er,
 - (e) anbefale tilleggsopplysninger som partene kan kunngjøre i henhold til artikkel 11.2 (Informasjonsdeling), og
 - (f) vurdere andre saker av interesse for SMB-er.
 5. En part kan ta opp spørsmål som omfattes av dette kapitlet, i Den blandede komité.
 6. Kontaktpunktene for SMB-er kan samarbeide med eksperter, eksterne organisasjoner og relevante interessenter når det er hensiktsmessig.

Article 11.4

Non-Application of Dispute Settlement

No Party shall have recourse to dispute settlement under Chapter 14 (Dispute Settlement) for any matter arising under this Chapter.

Artikkel 11.4

Ikke-anvendelse av tvisteløsning

Ingen part kan benytte tvisteløsning i henhold til kapittel 14 (Tvisteløsning) i noen sak som oppstår innenfor rammen av dette kapitlet.

*Chapter 12***Technical Cooperation and Capacity Building***Article 12.1***Objectives and Scope**

1. This Chapter sets out a framework for technical cooperation and capacity building under this Agreement.
2. The Parties declare their readiness to foster trade and economic cooperation in order to facilitate the implementation of the overall objectives of this Agreement.
3. Cooperation activities undertaken under this Chapter shall in particular enhance trade and investment opportunities arising from this Agreement, foster competitiveness of goods and services and contribute to sustainable development in accordance with national strategies and policy objectives including by strengthening human and institutional capacities taking into account the different levels of social and economic development of the Parties.

*Article 12.2***Methods and Means**

1. The Parties shall cooperate with the objective of identifying and employing the most effective methods and means for the implementation of this Chapter, taking into account the efforts undertaken by relevant international organisations in order to ensure effectiveness and coordination. Technical cooperation and capacity building provided by the EFTA States for the implementation of this Chapter shall be carried out through programmes administered by the EFTA Secretariat, without prejudice to other technical cooperation and capacity building programmes that the Parties may develop in fields covered by this Agreement.
2. Technical cooperation and capacity building under this Chapter shall be subject to the availability of funds and resources of each Party. Costs of cooperation under this Chapter shall be borne by the Parties within the limits of their own capacities and through their own channels, in a manner to be agreed between the Parties.
3. Methods and means of technical cooperation and capacity building may include, as appropriate:

*Kapittel 12***Teknisk samarbeid og kapasitetsbygging***Artikkel 12.1***Mål og virkeområde**

1. Dette kapitlet fastsetter et rammeverk for teknisk samarbeid og kapasitetsbygging i henhold til denne avtalen.
2. Partene erklærer seg villige til å fremme handel og økonomisk utvikling for å lette gjennomføringen av det overordnede formålet med denne avtalen.
3. Samarbeidsaktiviteter som gjennomføres i henhold til dette kapitlet, skal særlig styrke handels- og investeringsmulighetene som følger av denne avtalen, fremme varers og tjenesters konkurransevne og bidra til bærekraftig utvikling i samsvar med nasjonale strategier og politiske mål, herunder ved å styrke menneskelige ressurser og institusjonell kapasitet, idet det tas hensyn til partenes ulike sosiale og økonomiske utviklingsnivåer.

*Artikkel 12.2***Metoder og midler**

1. Partene skal samarbeide med sikte på å identifisere og ta i bruk de mest effektive metodene og midlene for gjennomføringen av dette kapitlet, idet det tas hensyn til relevante internasjonale organisasjoner innsats for å sikre effektivitet og samordning. Teknisk samarbeid og kapasitetsbygging som tilbys av EFTA-statene for gjennomføringen av dette kapitlet skal gjennomføres gjennom programmer administrert av EFTA-sekretariatet, uten at dette berører andre programmer for teknisk samarbeid og kapasitetsbygging som partene måtte utvikle på områder som omfattes av denne avtalen.
2. Teknisk samarbeid og kapasitetsbygging i henhold til dette kapitlet skal være avhengig av at hver part har tilgjengelige midler og ressurser. Utgifter til samarbeid i henhold til dette kapitlet skal bæres av partene innenfor rammen av deres egen kapasitet og gjennom deres egne kanaler, på en måte som skal avtales mellom partene.
3. Metoder og midler for teknisk samarbeid og kapasitetsbygging kan blant annet omfatte

- (a) exchange of information, knowledge and expertise, including through facilitating contacts between relevant institutions;
 - (b) implementation of joint actions such as seminars, workshops, and conferences in order to contribute to institutional capacity building;
 - (c) technical and administrative assistance;
 - (d) facilitation for the transfer of technology, on mutually agreed terms, skills and best practices; and
 - (e) any other methods and means of technical cooperation and capacity building as mutually agreed by the Parties.
4. The Parties may implement technical cooperation and capacity building activities with participation of national and international experts, institutions, organisations and private sector representatives, as appropriate.

Article 12.3

Fields of Technical Cooperation and Capacity Building

1. Technical cooperation and capacity building, may cover any fields jointly identified by the Parties that may serve to enhance the Parties' and their economic operators' capacities to benefit from trade and investment opportunities, including:
- (a) promotion and facilitation of trade in goods and services, investment and technology flows between the Parties, including promotion of market opportunities for SMEs;
 - (b) customs and origin matters and trade facilitation, including vocational training in the customs field;
 - (c) standards, technical regulations and conformity assessment procedures;
 - (d) sanitary and phytosanitary measures;
 - (e) trade and investment related aspects of sustainable development, including:
 - (i) promotion of the contribution of trade and investment towards a resource efficient, circular and green economy; and
 - (ii) trade and investment related labour and employment issues,
 - (f) fisheries, aquaculture and marine products, including as set out in Annex XIX (Cooperation on fisheries and aquaculture);
 - (g) intellectual property rights;
 - (h) government procurement; and
 - (i) any other fields of cooperation mutually agreed by the Parties.

Artikkel 12.3

Områder for teknisk samarbeid og kapasitetsbygging

1. Teknisk samarbeid og kapasitetsbygging kan omfatte alle områder som partene i fellesskap har identifisert, og som kan bidra til å styrke partenes og deres økonomiske aktørers evne til å dra nytte av handels- og investeringsmuligheter, herunder
- (a) fremme og tilrettelegging av handel med varer og tjenester, investeringer og teknologiflyt mellom partene, herunder fremme av markedsmuligheter for SMB-er,
 - (b) tollavgifts- og opprinnesspørsmål og handelsfasilitering, herunder yrkesrettet opplæring på tollavgiftsområdet,
 - (c) standarder, tekniske forskrifter og prosedyrer for samsvarsvurdering,
 - (d) veterinære og plantesanitære tiltak,
 - (e) handels- og investeringsrelaterte aspekter ved bærekraftig utvikling, herunder
 - (i) å fremme bidraget fra handel og investeringer til en ressurseffektiv og sirkulær økonomi, og
 - (ii) handels- og investeringsrelaterte arbeids- og sysselsettingsspørsmål,
 - f) fiskeri, akvakultur og marine produkter, herunder som fastsatt i vedlegg XIX (Samarbeid om fiskeri og akvakultur),
 - g) immaterialrettigheter,
 - h) offentlige anskaffelser, og
 - i) eventuelle andre samarbeidsområder som partene blir enige om.

2. Noting that many of the chapters of this Agreement contain provisions pertaining to cooperation, the Parties underline the need for a coordinated and coherent approach in implementing cooperation activities.

Article 12.4

Contact Points

The Parties shall exchange names and addresses of designated contact points for matters pertaining to the implementation of this Chapter.

Article 12.5

Non-Application of Dispute Settlement

1. No Party shall have recourse to dispute settlement under Chapter 14 (Dispute Settlement) for any matter arising under this Chapter.
2. Any matter arising under this Chapter between the Parties concerning interpretation and implementation of this Chapter shall be settled amicably.

Chapter 13

Institutional Provisions

Article 13.1

Joint Committee

1. The Parties hereby establish the EFTA-Thailand Joint Committee (Joint Committee) comprising representatives of each Party.
2. The Joint Committee shall:
 - (a) supervise and review the implementation of this Agreement;
 - (b) keep under review the possibility of further removal of barriers to trade and other restrictive measures concerning trade between the Parties;
 - (c) oversee any further elaboration of this Agreement;
 - (d) supervise the work of all sub-committees and working groups established under this Agreement;
 - (e) endeavour to resolve disputes that may arise regarding the interpretation or application of this Agreement through consultations as provided for in paragraph 2 of Article 14.3 (Consultations); and
 - (f) consider any other matters that may affect the operation of this Agreement.

2. Partene merker seg at mange av kapitlene i denne avtalen inneholder bestemmelser som gjelder samarbeid, og understreker behovet for en samordnet, helhetlig tilnærming i gjennomføring av samarbeidsaktiviteter.

Artikkel 12.4

Kontaktpunkter

Partene skal utveksle navn og adresser til utpekte kontaktpunkter for spørsmål som gjelder gjennomføringen av dette kapitlet.

Artikkel 12.5

Ikke-anvendelse av tvisteløsning

1. Ingen part kan benytte tvisteløsning i henhold til kapittel 14 (Tvisteløsning) i noen sak som oppstår innenfor rammen av dette kapitlet.
2. Ethvert spørsmål som oppstår mellom partene vedrørende fortolkningen og gjennomføringen av dette kapitlet, skal løses i minnelighet.

Kapittel 13

Bestemmelser om institusjonene

Artikkel 13.1

Den blandede komité

1. Partene oppretter med dette Den blandede komité EFTA-Thailand (Den blandede komité), som skal bestå av representanter for hver part.
2. Den blandede komité skal
 - (a) overvåke og gjennomgå gjennomføringen av denne avtalen,
 - (b) fortløpende vurdere muligheten for en ytterligere avvikling av handelshindringer og andre restriktive tiltak som berører samhandelen mellom partene,
 - (c) ha oppsyn med en eventuell videre utvikling av denne avtalen,
 - (d) føre tilsyn med arbeidet til alle underkomiteer og arbeidsgrupper som er opprettet i henhold til denne avtalen,
 - (e) bestrebe seg på å løse tvister som kan oppstå i forbindelse med fortolkningen eller anvendelsen av denne avtalen, gjennom konsultasjoner som fastsatt i artikkel 14.3 (Konsultasjoner) nr. 2, og
 - (f) behandle eventuelle andre spørsmål som kan ha betydning for hvordan denne avtalen virker.

3. The Joint Committee may decide to set up sub-committees and working groups to assist it in accomplishing its tasks. Except where otherwise provided for in this Agreement, the sub-committees and working groups shall work under a mandate established by the Joint Committee.
 4. The Joint Committee may take decisions as provided for in this Agreement. On other matters the Joint Committee may make recommendations.
 5. The Joint Committee may:
 - (a) consider and recommend to the Parties amendments to this Agreement; and
 - (b) decide to amend Appendix 1 (Product-Specific Rules) to Annex I (Rules of Origin). Amendments to any Annexes and other Appendices to this Agreement shall also be made through a decision of the Joint Committee, unless a Party requests that the procedures established in Article 15.2 (Amendments) be followed.
 6. The Joint Committee shall take decisions and make recommendations by consensus. The Joint Committee may adopt decisions and make recommendations regarding issues related to only one or several EFTA States on the one side and Thailand on the other side. Consensus shall only involve, and the decision or recommendation shall only apply to, those Parties.
 7. If a representative of a Party in the Joint Committee has accepted a decision subject to the fulfilment of domestic legal requirements, the decision shall enter into force on the date that the last Party, so required, notifies the Depositary that its internal requirements have been fulfilled, unless otherwise agreed. The Joint Committee may decide that the decision enters into force for those Parties that have notified the Depositary that their internal requirements have been fulfilled, provided that Thailand is one of those Parties.
 8. The Joint Committee shall meet within one year of the entry into force of this Agreement. Thereafter, it shall meet whenever necessary but normally every two years. Its meetings shall be chaired jointly by one of the EFTA States and Thailand.
 9. Each Party may request at any time, through a notice in writing to the other Parties, that a special meeting of the Joint Committee be held. Such a meeting shall take place within 30 days from the receipt of the request, unless the Parties agree otherwise.
3. Den blandede komité kan beslutte å nedsette underkomiteer eller arbeidsgrupper for å bistå komiteen i utførelsen av dens oppgaver. Med mindre noe annet er fastsatt i denne avtalen, skal underkomiteene og arbeidsgruppene arbeide på grunnlag av et mandat fastsatt av Den blandede komité.
 4. Den blandede komité kan treffe beslutninger som fastsatt i denne avtalen. I andre saker kan Den blandede komité gi anbefalinger.
 5. Den blandede komité kan
 - a) vurdere og anbefale endringer av denne avtalen for partene, og
 - b) beslutte å endre tillegg 1 (Produktspesifikke regler) til vedlegg I (Opprinnelsesregler). Endringer i vedlegg og andre tillegg til denne avtalen skal også gjøres gjennom en beslutning i Den blandede komité, med mindre en part ber om at prosedyrene fastsatt i artikkel 15.2 (Endringer) følger.
 6. Den blandede komité skal treffe beslutninger og gi anbefalinger ved enighet. Den blandede komité kan vedta beslutninger og gi anbefalinger om saker som gjelder bare én eller flere av EFTA-statene på den ene siden og Thailand på den andre siden. I dette tilfellet skal enigheten omfatte bare disse partene, og beslutningen eller anbefalingen skal gjelde bare for dem.
 7. Dersom en representant for en part i Den blandede komité har godtatt en beslutning med forbehold om oppfyllelse av internrettslige krav, skal beslutningen tre i kraft den dag den siste parten som er underlagt slike krav, underretter depositaren om at dens interne krav er oppfylt, med mindre annet er avtalt. Den blandede komité kan bestemme at beslutningen skal tre i kraft for de partene som har underrettet depositaren om at deres internrettslige krav er oppfylt, forutsatt at Thailand er en av disse partene.
 8. Den blandede komité skal komme sammen innen ett år etter at denne avtalen er tredd i kraft. Deretter skal den komme sammen ved behov, men vanligvis hvert annet år. Komiteens møter skal ledes i fellesskap av én av EFTA-statene og Thailand.
 9. Hver av partene kan på et hvilket som helst tidspunkt, ved skriftlig underretning til de øvrige partene, be om at det holdes et ekstraordinært møte i Den blandede komité. Et slikt møte skal finne sted innen 30 dager etter at anmodningen er mottatt, med mindre partene blir enige om noe annet.

10. The Joint Committee shall establish its rules of procedure at its first meeting.

Article 13.2

Contact Points

Each Party shall, within 90 days of entry into force of this Agreement for that Party, designate a contact point to facilitate communications between the Parties on any matter relating to this Agreement and notify the other Parties of the contact details of that contact point. Each Party shall promptly notify the other Parties of any change to those contact details.

Chapter 14

Dispute Settlement

Article 14.1

Scope and Coverage

1. Unless otherwise provided for in this Agreement, this Chapter applies with respect to the settlement of any disputes concerning the interpretation or application of this Agreement.
2. Disputes regarding the same matter arising under both this Agreement and the WTO Agreement may be settled in either forum at the discretion of the complaining Party.²⁴ The forum thus selected shall be used to the exclusion of the other.
3. For the purpose of paragraph 2, the complaining Party shall be deemed to have selected the forum in which to settle the dispute when it has requested the establishment of an arbitration panel pursuant to paragraph 1 of Article 14.4 (Establishment of Arbitration Panel) or requested the establishment of a panel under Article 6 of the WTO Understanding on rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes.

Article 14.2

Good Offices, Conciliation or Mediation

1. Good offices, conciliation and mediation are procedures that are undertaken voluntarily if the parties to the dispute so agree. They may begin and, upon request of a party to the dis-

²⁴ For the purposes of this Chapter, the terms “Party”, “party to the dispute”, “complaining Party” and “Party complained against” can denote one or more Parties.

10. Den blandede komité skal fastsette sin egen forretningsorden på sitt første møte.

Artikkel 13.2

Kontaktpunkter

Hver part skal innen 90 dager etter at denne avtalen trer i kraft for vedkommende part utpeke et kontaktpunkt for å lette kommunikasjonen mellom ene om alle forhold knyttet til denne avtalen og skal underrette de øvrige partene om kontaktopplysningene for kontaktpunktet. Hver av partene skal omgående underrette de øvrige partene om enhver endring i disse kontaktopplysningene.

Kapittel 14

Tvisteløsning

Artikkel 14.1

Virkeområde og dekning

1. Med mindre annet er fastsatt i denne avtalen, får dette kapittelet anvendelse ved løsning av tvister om fortolkningen eller anvendelsen av denne avtalen.
2. Tvister i tilknytning til samme sak som oppstår innenfor rammen av både denne avtalen og WTO-avtalen, kan avgjøres i det forum som foretrekkes av parten som har inngitt klage.²⁴ Når et forum er valgt på denne måten, utelukkes bruk av det andre.
3. Ved anvendelse av nr. 2 skal parten som har inngitt klage, anses å ha valgt en instans for å løse tvisten når den har anmodet om opprettelse av et voldgiftspanel i samsvar med artikkel 14.4 (Opprettelse av et voldgiftspanel) nr. 1 eller anmodet om at det opprettes et panel i henhold til artikkel 6 i WTO-avtalen om regler og prosedyrer ved tvisteløsning.

Artikkel 14.2

Velvillig mellomkomst, forlik eller megling

1. Velvillig mellomkomst, forlik og megling er frivillige prosedyrer som anvendes dersom partene i tvisten er enige om det. De kan innledes og, på anmodning fra en part i tvisten, avslut-

²⁴ I dette kapittelet kan begrepene «part», «part i tvisten», «part som har inngitt klage» og «innklaget part» vise til en eller flere parter.

pute, be terminated at any time. They may continue while proceedings of an arbitration panel established in accordance with this Chapter are in progress.

2. Proceedings involving good offices, conciliation and mediation and in particular, positions taken by the parties to the dispute during these proceedings, shall be confidential and without prejudice to the rights of the parties to the dispute in any further or other proceedings.

Article 14.3

Consultations

1. The Parties shall at all times endeavour to agree on the interpretation and application of this Agreement and shall make every attempt through cooperation and consultations to reach a mutually satisfactory solution of any matter raised in accordance with this Article.
2. A Party may request in writing consultations with another Party if it considers that a measure is inconsistent with this Agreement or that another Party has otherwise failed to carry out its obligations under this Agreement. The Party requesting consultations shall give the reasons for the request, including identification of the measure at issue and an indication of the factual and legal basis for the complaint. It shall at the same time notify the other Parties in writing of the request. The Party to which the request is made shall reply within 10 days from the receipt of the request and shall at the same time provide a copy of the reply to the other Parties. Consultations shall take place in the Joint Committee, unless the Parties making and receiving the request for consultations agree otherwise.
3. Consultations shall commence within 30 days from the receipt of the request for consultations. Consultations on urgent matters, including those on perishable goods, shall commence within 15 days from the receipt of the request for consultations.
4. The parties to the dispute shall provide sufficient information to enable a full examination of the matter and shall treat any confidential information exchanged in the course of consultations in the same manner as the Party providing the information.
5. The consultations shall be confidential and without prejudice to the rights of a party to the dispute in any further or other proceedings.

tes på et hvilket som helst tidspunkt. De kan fortsette mens forhandlingene i et voldgiftspanel opprettet i samsvar med dette kapittelet pågår.

2. Forhandlinger som omfatter velvillig mellomkomst, forlik og megling, og særlig standpunktene som partene inntar under slike forhandlinger, skal være fortrolige og skal ikke berøre partene i tvistens rettigheter ved en eventuell viderebehandling av saken eller andre forhandlinger.

Artikkel 14.3

Konsultasjoner

1. Partene skal til enhver tid bestrebe seg på å bli enige om fortolkningen og anvendelsen av denne avtalen, og skal gjennom samarbeid og konsultasjoner gjøre alt de kan for å komme fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning på ethvert spørsmål som tas opp i samsvar med denne artikkelen.
2. En part kan skriftlig anmode om konsultasjoner med en annen part dersom den mener at et tiltak er uforenlig med denne avtalen eller at en annen part på annen måte har unnlatt å oppfylle sine forpliktelser i henhold til denne avtalen. Parten som anmoder om konsultasjoner, skal begrunne anmodningen og angi tiltakene det gjelder, og det faktiske og rettslige grunnlaget for klagen. Den skal samtidig gi de øvrige partene skriftlig underretning om anmodningen. Parten som anmodningen er rettet til, skal besvare anmodningen innen ti dager etter at den er mottatt, og skal samtidig gi de øvrige partene en kopi av svaret. Konsultasjonene skal finne sted i Den blandede komité, med mindre partene som fremmer og mottar anmodningen om konsultasjoner, blir enige om noe annet.
3. Konsultasjonene skal begynne innen 30 dager etter at anmodningen om konsultasjoner er mottatt. Konsultasjoner i hastesaker, herunder saker som gjelder bederlige varer, skal begynne senest 15 dager etter at anmodningen om konsultasjoner er mottatt.
4. Partene i tvisten skal legge fram tilstrekkelig informasjon, slik at det kan foretas en fullstendig undersøkelse av saken og skal behandle fortrolige opplysninger som utveksles i løpet av konsultasjonene, på samme måte som parten som legger fram opplysningene.
5. Konsultasjonene skal være fortrolige og skal ikke berøre partenes rettigheter ved eventuell

6. The parties to the dispute shall inform the other Parties of any mutually agreed solution.

Article 14.4

Establishment of Arbitration Panel

1. The complaining Party may request the establishment of an arbitration panel by means of a written request to the Party complained against if
 - (a) the Party complained against does not reply to the request for consultations in accordance with paragraph 2 of Article 14.3 (Consultations);
 - (b) the Party complained against does not enter into consultations within the timeframes laid down in paragraph 3 of Article 14.3 (Consultations); or
 - (c) the consultations fail to resolve a dispute within 60 days, or 30 days in relation to urgent matters, including those on perishable goods, after the Party complained against has received the request for consultations made pursuant to paragraph 2 of Article 14.3 (Consultations).
2. A copy of the request for the establishment of an arbitration panel shall at the same time be communicated to the other Parties so that they may determine whether to participate in the arbitration process.
3. The request for the establishment of an arbitration panel shall identify the specific measure at issue and provide details of the factual and legal basis for the complaint, including the relevant provisions of this Agreement, to be addressed by the arbitration panel, sufficient to present the problem clearly.
4. The arbitration panel shall consist of three members who shall be appointed in accordance with Articles 6 and 9 – 15 of the Permanent Court of Arbitration Rules 2012 (PCA Rules 2012), *mutatis mutandis*. The date of establishment of the arbitration panel shall be the date on which the Chairperson is appointed.
5. Each member of the arbitration panel shall:
 - (a) have demonstrated expertise or experience in law, international trade or other matters covered by this Agreement;
 - (b) be chosen strictly on the basis of objectivity, reliability, and sound judgment;

videre behandling av saken eller andre forhandlinger.

6. Partene i tvisten skal underrette de øvrige partene om en eventuell omforent løsning.

Artikkel 14.4

Opprettelse av et voldgiftspanel

1. Parten som har inngitt klage, kan anmode om at det opprettes et voldgiftspanel ved skriftlig anmodning til den innklagede parten dersom
 - a) den innklagede parten ikke besvarer anmodningen om konsultasjoner i samsvar med artikkel 14.3 (Konsultasjoner) nr. 2,
 - b) den innklagede parten ikke innleder konsultasjoner innenfor de tidsrammene som er fastsatt i artikkel 14.3 (Konsultasjoner) nr. 3, eller
 - c) konsultasjonene ikke fører til en løsning av tvisten innen 60 dager, eller 30 dager i hastesaker, herunder tvister som gjelder bederfelige varer, etter at den innklagede parten har mottatt anmodningen om konsultasjoner i henhold til artikkel 14.3 (Konsultasjoner) nr. 2.
2. En kopi av anmodningen om opprettelse av et voldgiftspanel skal samtidig sendes de øvrige partene slik at de kan avgjøre om de vil delta i tvistebehandlingen.
3. Anmodningen om opprettelse av et voldgiftspanel skal angi det konkrete tiltaket tvisten gjelder, og gi opplysninger om det faktiske og rettslige grunnlaget for klagen, herunder de relevante bestemmelsene i denne avtalen som voldgiftspanelet skal behandle, som er tilstrekkelige til at problemstillingen blir klart presentert.
4. Voldgiftspanelet skal bestå av tre medlemmer, som skal oppnevnes i samsvar med artikkel 6 og 9-15 i samsvar med Den faste voldgiftsdomstolens regler for voldgiftsbehandling fra 2012 (PCA-reglene av 2012), med de nødvendige tilpasninger. Datoen for opprettelse av voldgiftspanelet skal være dagen da lederen oppnevnes.
5. Alle medlemmer av voldgiftspanelet skal
 - (a) ha dokumentert ekspertkunnskap eller erfaring innen juss, internasjonal handel eller andre områder som omfattes av denne avtalen,
 - (b) velges utelukkende på grunnlag av objektivitet, pålitelighet og sunn dømmekraft,

- (c) be independent of, and not be affiliated with or take instructions from, a Party; and
- (d) serve in their individual capacities and not take instructions from any organisation or government with regard to matters related to the dispute.
6. The Chairperson of the arbitration panel shall also have experience in dispute settlement procedures and shall not be a national of a Party, shall not be employed by a Party, or shall not have dealt with the dispute in any capacity.
7. If a member of the arbitration panel fails to participate in the arbitration or has to be replaced in the course of the arbitration proceedings, the work of the arbitration panel shall be suspended until the successor member is appointed. In such a case, any relevant period of time for the arbitration panel proceedings shall be suspended until the successor member is appointed.
8. Where more than one Party requests the establishment of an arbitration panel relating to the same matter or where the request involves more than one Party complained against, and whenever feasible, a single arbitration panel should be established to examine complaints relating to the same matter. A single arbitration panel shall organise its examination and present its findings and recommendations, if any, to the parties to the disputes in such a manner that the rights which the parties to the disputes would have enjoyed had separate arbitration panels examined the complaints are in no way impaired.
9. If more than one arbitration panel is established to examine the complaints relating to the same matter, the parties to the dispute shall endeavour to ensure that the same individuals serve as members on each of the separate arbitration panels. The members of the arbitration panels shall consult with each other and the parties to the disputes to ensure, to the greatest extent possible, that the timetables for the arbitration panels' processes are harmonised.
10. Where feasible, the arbitration panel referred to in Articles 14.10 (Implementation of the Final Panel Report) and 14.11 (Compensation and Suspension of Concessions or Other Obligations) shall comprise the same arbitrators as the original arbitration panel. Where this is not feasible, the appointment of a replacement arbitrator shall be conducted in accordance
- (c) være uavhengig av og ikke være tilknyttet eller motta instruksjoner fra noen part, og
- (d) tjenestegjøre som privatpersoner og ikke motta instruksjoner fra noen organisasjon eller regjering i spørsmål som gjelder tvisten.
6. Voldgiftspanelets leder skal også ha erfaring med tvisteløsningsprosedyrer og skal ikke være borger av en part, ikke være ansatt hos en part og heller ikke i noen egenskap ha hatt befatning med saken.
7. Dersom et medlem av voldgiftspanelet ikke deltar i voldgiftssaken eller må erstattes i løpet av voldgiftsforhandlingene, skal voldgiftspanelets arbeid utsettes inntil etterfølgeren er oppnevnt. I slike tilfeller skal enhver relevant frist for voldgiftspanelets forhandlinger oppheves inntil etterfølgeren er oppnevnt.
8. Dersom flere enn én part ber om at det opprettes et voldgiftspanel i tilknytning til samme sak, eller dersom anmodningen omfatter flere enn én innklaget part, bør det, såfremt det lar seg gjøre, opprettes ett enkelt voldgiftspanel for å behandle klager som gjelder samme sak. Ett enkelt voldgiftspanel skal organisere sin behandling og legge fram sine eventuelle konklusjoner og anbefalinger for partene i tvisten på en slik måte at de rettigheter som partene i tvistene ville ha hatt dersom klagene var blitt behandlet av separate voldgiftspaneler, ikke på noen måte svekkes.
9. Dersom det opprettes mer enn ett voldgiftspanel for å behandle klager som gjelder samme sak, skal partene i tvisten bestrebe seg på å sikre at hvert av de separate voldgiftspanelene består av de samme medlemmene. Medlemmene av voldgiftspanelene skal rådspørre hverandre og partene i tvistene for i størst mulig grad å sikre harmoniserte tidsplaner for voldgiftspanelenes prosesser.
10. Når det er mulig, skal voldgiftspanelet nevnt i artikkel 14.10 (Gjennomføring av panelets sluttrapport) og 14.11 (Kompensasjon og oppheving av konsesjoner eller andre forpliktelser) bestå av de samme medlemmene som det opprinnelige voldgiftspanelet. Dersom dette ikke er mulig, skal det oppnevnes en erstatte i samsvar med utvelgingsprosedyren som ble

with the selection procedure for the original arbitrator.

fulgt ved oppnevningen av det opprinnelige medlemmet.

Article 14.5

Third Parties

1. A Party which is not a party to the dispute but considers that it has a substantial interest in a matter before the arbitration panel may notify the parties to the dispute of its intent to participate as a Third Party no later than 10 days after the date of the request made pursuant to paragraph 1 of Article 14.4 (Establishment of Arbitration Panel). The notifying Party shall simultaneously provide a copy of the notification to the other Parties.
2. A Third Party shall have the right to:
 - (a) make written submissions to the arbitration panel;
 - (b) receive written submissions, including annexes, from the parties to the dispute;
 - (c) attend hearings of the arbitration panel with the parties to the dispute; and
 - (d) make oral statements to the arbitration panel and respond to questions from the arbitration panel.
3. Regarding any confidential information, a Third Party shall have the same rights and obligations as the parties to the dispute.
4. If a Third Party provides any submissions or other documents to the arbitration panel, it shall at the same time provide them to the parties to the dispute and any other Third Parties.
5. An arbitration panel may, with the agreement of the parties to the dispute, grant additional or supplemental rights to Third Parties regarding their participation in arbitration panel proceedings.

Article 14.6

Terms of Reference

Unless the parties to the dispute otherwise agree within 20 days from the receipt of the request for the establishment of the arbitration panel, the terms of reference for the arbitration panel shall be:

“To examine, in light of the relevant provisions of this Agreement, the matter referred to in the request for the establishment of an arbitration panel pursuant to Article 14.4 (Establishment of Arbitration Panel), to make findings of law and fact, and determinations on whether the measure at issue is not in conformity with the Agreement or the Party complained against

Artikkel 14.5

Tredjeparter

1. En part som ikke er part i tvisten, men som mener at den har en vesentlig interesse i en sak som behandles av voldgiftspanelet, kan underrette partene i tvisten om at den har til hensikt å delta som tredjepart senest ti dager etter datoen for anmodningen i henhold til artikkel 14.4 (Opprettelse av et voldgiftspanel) nr. 1. Den underrettende parten skal samtidig sende en kopi av underrettelsen til de andre partene.
2. En tredjepart skal ha rett til å
 - a) legge fram skriftlige innlegg for voldgiftspanelet,
 - b) motta skriftlige innlegg, herunder vedlegg, fra partene i tvisten,
 - c) delta i voldgiftspanelet's møter med partene i tvisten, og
 - d) avgi muntlige innlegg for voldgiftspanelet og svare på spørsmål fra voldgiftspanelet.
3. Når det gjelder konfidensielle opplysninger, skal en tredjepart ha de samme rettigheter og plikter som partene i tvisten.
4. Dersom en tredjepart legger fram innlegg eller andre dokumenter for voldgiftspanelet, skal den samtidig gi dem til partene i tvisten og eventuelle andre tredjeparter.
5. Et voldgiftspanel kan, med samtykke fra partene i tvisten, gi tredjeparter ytterligere eller supplerende rettigheter med hensyn til deres deltakelse i voldgiftspanelet's forhandlinger.

Artikkel 14.6

Mandat

Med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet innen 20 dager etter at anmodningen om opprettelse av voldgiftspanelet er mottatt, skal voldgiftspanelet's mandat være

«undersøke, i lys av de relevante bestemmelsene i denne avtalen, saken det vises til i anmodningen om opprettelse av et voldgiftspanel i henhold til artikkel 14.4 (Opprettelse av et voldgiftspanel), avsi konklusjoner om rettslige og faktiske forhold og treffe avgjørelser om hvorvidt det aktuelle tiltaket er i samsvar med avtalen eller om den innklagede parten på

has otherwise failed to carry out its obligations under this Agreement together with the reasons therefor, and to issue a written report for the resolution of the dispute. The arbitration panel may make recommendations for the resolution of the dispute and the implementation of the ruling.”

Article 14.7

Procedures of the Arbitration Panel

1. Unless otherwise specified in this Agreement or agreed between the parties to the dispute, the procedures of the arbitration panel shall be governed by Articles 5, 17, and 19 – 41 of the PCA Rules 2012, *mutatis mutandis*.
2. The arbitration panel shall examine the matter referred to it in the request for the establishment of an arbitration panel in light of the relevant provisions of this Agreement interpreted in accordance with the rules of interpretation of public international law.
3. The arbitration panel shall consult regularly with the parties to the dispute and provide adequate opportunities for the parties to the dispute to develop a mutually agreed solution.
4. The language of any proceedings shall be English. The venue for the hearings of the arbitration panel shall be decided by agreement between the parties to the dispute. If there is no agreement, the venue shall be decided by the arbitration panel, in consultation with the parties to the dispute. The hearings shall be open to the public to observe, unless the parties to the dispute agree otherwise at the organisational meeting referred to in paragraph 7. For discussions of any confidential information, the hearings shall be closed. The hearings shall be conducted in a manner that seeks to ensure the safety of the arbitration panel proceedings and the protection of personal data and privacy.
5. There shall be no *ex parte* communication with the arbitration panel concerning matters under its consideration.
6. All documents or information submitted by a party to the dispute to the arbitration panel, shall, at the same time, be transmitted by that Party to the other party to the dispute.
7. As soon as practicable after its establishment, the arbitration panel shall convene an organisational meeting with the parties to the dispute to determine the timetable of the arbitration panel proceedings and other organisational matters, including means of submission of

annen måte har unnlatt å oppfylle sine forpliktelser i henhold til denne avtalen, med en begrunnelse for sine avgjørelser, og framlegge en skriftlig rapport. Voldgiftspanelet kan komme med anbefalinger med hensyn til løsning av tvisten og foreslå måter avgjørelsen kan gjennomføres på.»

Artikkel 14.7

Voldgiftspanelets forhandlinger

1. Med mindre noe annet er angitt i denne avtalen eller avtalt mellom partene i tvisten, skal voldgiftspanelets forhandlinger føres i samsvar med artikkel 5, 17 og 19-41 i PCA-reglene av 2012, med de nødvendige tilpasninger.
2. Voldgiftspanelet skal undersøke saken det har fått seg forelagt i forbindelse med anmodningen om opprettelse av et voldgiftspanel, på bakgrunn av relevante bestemmelser i denne avtalen fortolket i samsvar med folkerettens regler for tolkning.
3. Voldgiftspanelet skal regelmessig konsultere med partene i tvisten og sørge for tilstrekkelige muligheter til å oppnå en omforent løsning.
4. Alle forhandlinger skal føres på engelsk. Partene i tvisten skal i fellesskap avgjøre hvor voldgiftspanelets møter skal finne sted. Der som det ikke oppnås enighet, skal voldgiftspanelet avgjøre stedet i samråd med partene i tvisten. Møtene skal være åpne for allmennheten, med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet på det organisatoriske møtet nevnt i nr. 7. Ved drøfting av fortrolige opplysninger skal møtet være lukket. Møtene skal gjennomføres på en måte som ivaretar sikkerheten i voldgiftspanelets forhandlinger og vern av personopplysninger og personvern.
5. Det skal ikke være kontakt mellom en av partene alene og voldgiftspanelet om spørsmål som er under behandling.
6. Alle dokumenter eller opplysninger som en part i tvisten legger fram for voldgiftspanelet, skal samtidig sendes av den parten til den andre parten i tvisten.
7. Så snart det er praktisk mulig etter at voldgiftspanelet er opprettet, skal det innkalles til et organisatorisk møte med partene i tvisten for å fastsette tidsplanen for voldgiftspanelets forhandlinger og andre organisatoriske spørsmål,

documents related to the arbitration panel proceedings.

8. The Parties shall treat as confidential the information submitted to the arbitration panel which has been designated as confidential by the Party submitting the information.
9. The arbitration panel shall take its decision by consensus. In the event where the arbitration panel is unable to reach a consensus, it may take its decision by a majority vote. Any member may furnish separate opinions on matters not unanimously agreed. The arbitration panel shall not disclose which members are associated with majority or minority opinions.

Article 14.8

Panel Reports

1. The arbitration panel should submit an initial report containing its findings and rulings to the parties to the dispute not later than 120 days from the date of establishment of the arbitration panel. In cases of urgent matters, including those on perishable goods, the arbitration panel shall endeavour to submit its initial report within 60 days of the date of its establishment. A party to the dispute may submit written comments to the arbitration panel within 15 days from the receipt of the initial report. The arbitration panel should present to the parties to the dispute a final report within 30 days from the submission of the initial report.
2. The final report, as well as any report under Articles 14.10 (Implementation of the Final Panel Report) and 14.11 (Compensation and Suspension of Concessions or Other Obligations), shall be communicated to the Parties and at any time thereafter a party to the dispute may make the final report publicly available subject to the protection of any confidential information contained in the final report.
3. Any ruling of the arbitration panel under any provision of this Chapter shall be final and binding upon the parties to the dispute.

Article 14.9

Suspension or Termination of Arbitration Panel Proceedings

1. Where the parties to the dispute agree, an arbitration panel may suspend its work at any time for a period not exceeding 12 months. Within this period, the suspended arbitration panel proceedings shall resume on request of

herunder hvordan dokumenter knyttet til voldgiftspanelets forhandlinger skal framlegges.

8. Partene skal behandle fortrolig opplysninger lagt fram for voldgiftspanelet som er merket fortrolig av parten som har gitt opplysningene.
9. Voldgiftspanelet skal treffe sin avgjørelse ved konsensus. Dersom voldgiftspanelet ikke klarer å oppnå konsensus, kan det treffe sin avgjørelse ved stemmeflertall. Ethvert medlem kan avgi separate uttalelser i saker der det ikke foreligger enstemmighet. Et voldgiftspanel skal ikke bekjentgjøre hvilke medlemmer som står bak flertalls- eller mindretallsuttalelser.

Artikkel 14.8

Voldgiftspanelets rapporter

1. Voldgiftspanelet bør legge fram for partene i tvisten en foreløpig rapport som inneholder panelets konklusjoner og avgjørelser, senest 120 dager etter at voldgiftspanelet er opprettet. I hastesaker, herunder saker som gjelder bedervelige varer, skal voldgiftspanelet bestrebe seg på å legge fram sin foreløpige rapport innen 60 dager etter at det ble opprettet. En part i tvisten kan inngi skriftlige merknader til voldgiftspanelet innen 15 dager etter at den foreløpige rapporten er mottatt. Voldgiftspanelet bør framlegge en sluttrapport for partene i tvisten innen 30 dager etter at den foreløpige rapporten er lagt fram.
2. Sluttrapporten, samt enhver rapport i henhold til artikkel 14.10 (Gjennomføring av panelets sluttrapport) og 14.11 (Kompensasjon og oppheving av konsesjoner eller andre forpliktelser), skal meddeles partene, og en part i tvisten kan når som helst etter dette gjøre sluttrapporten offentlig tilgjengelig, med forbehold om vern av eventuelle konfidensielle opplysninger i sluttrapporten.
3. Enhver avgjørelse som voldgiftspanelet trefte etter en bestemmelse i dette kapitlet, skal være endelig og bindende for partene i tvisten.

Artikkel 14.9

Suspensjon eller avslutning av voldgiftspanelets forhandlinger

1. Dersom partene i tvisten er enige om det, kan voldgiftspanelet når som helst suspendere sitt arbeid for et tidsrom som ikke overstiger 12 måneder. Innenfor denne perioden skal voldgiftspanelets suspenderte forhandlinger gjen-

a party to the dispute. In the event of such suspension, any relevant period of time for the arbitration panel shall be extended by the period of time that the work was suspended. If the work of an arbitration panel has been suspended for more than 12 months, the arbitration panel's authority for considering the dispute shall lapse, unless the parties to the dispute agree otherwise.

2. The parties to the dispute may agree at any time to terminate the proceedings of an arbitration panel established under this Agreement by jointly notifying in writing the Chairperson of that arbitration panel.
3. An arbitration panel may, at any stage of the proceedings prior to release of the final report, propose that the parties to the dispute seek to settle the dispute amicably.

Article 14.10

Implementation of the Final Panel Report

1. The Party complained against shall promptly comply with the ruling in the final report. If it is impracticable to comply immediately, the parties to the dispute shall endeavour to agree on a reasonable period of time to do so. In the absence of such agreement within 45 days from the issuance of the final report, a party to the dispute may request the Chairperson of the arbitration panel, by way of notification to the Chairperson and the other party to the dispute, to determine the length of the reasonable period of time, in light of the particular circumstances of the case. Such a request shall be made within 120 days of the date of the issuance of the final report. The Chairperson of the arbitration panel shall present the parties to the dispute with a determination of the reasonable period of time and the reasons for such determination within 60 days from the receipt of that request by the Chairperson.
2. The Party complained against shall notify the other party to the dispute of any measure adopted to comply with the ruling in the final report. It shall include in the notification a detailed description of how the measure ensures compliance sufficient to allow the other party to the dispute to assess the measure.
3. In case of disagreement as to the existence of a measure adopted to comply with the ruling in the final report or to the consistency of that measure with the ruling, such disagreement shall be decided by the same arbitration panel upon the request of a party to the dispute

opptas på anmodning fra en av partene i tvisten. Ved en slik suspensjon skal enhver relevant frist for voldgiftspanelet forlenges med den perioden arbeidet var suspendert. Dersom et voldgiftspanels arbeid blir suspendert i mer enn 12 måneder, bortfaller voldgiftspanelet myndighet til å behandle tvisten, med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet.

2. Partene i tvisten kan når som helst bli enige om å avslutte forhandlingene i voldgiftspanelet opprettet i henhold til denne avtalen ved skriftlig å underrette voldgiftspanelet leder i fellesskap.
3. Et voldgiftspanel kan på et hvilket som helst tidspunkt før sluttrapporten avgis, foreslå for partene i tvisten å forsøke å avgjøre tvisten på minnelig vis.

Artikkel 14.10

Gjennomføring av panelets sluttrapport

1. Den innklagede parten skal omgående etterkomme avgjørelsen i sluttrapporten. Dersom det ikke er praktisk mulig å etterkomme den umiddelbart, skal partene i tvisten bestrebe seg på å bli enige om en rimelig frist for å gjøre dette. Dersom det ikke er oppnådd enighet innen 45 dager etter at sluttrapporten er lagt fram, kan en part i tvisten be lederen av det voldgiftspanelet, ved å underrette lederen og den andre parten i tvisten, om å fastsette en rimelig frist i lys av de spesielle omstendighetene i saken. En slik anmodning skal fremsettes innen 120 dager etter datoen da den endelige rapporten forelå. Voldgiftspanelet leder skal innen 60 dager etter å ha mottatt anmodningen gi partene i tvisten en avgjørelse om hva som anses som en rimelig frist, og begrunne denne avgjørelsen.
2. Den innklagede parten skal underrette den andre parten i tvisten om ethvert tiltak som er truffet for å etterkomme avgjørelsen i den endelige rapporten. Meldingen skal inneholde en beskrivelse av hvordan tiltaket sikrer etterlevelse som er tilstrekkelig detaljert til at den andre parten i tvisten kan vurdere tiltaket.
3. Dersom det foreligger uenighet med hensyn til om det er gjennomført tiltak for å etterkomme avgjørelsen i sluttrapporten, eller om det gjennomførte tiltaket er i samsvar med avgjørelsen, skal uenigheten på anmodning fra en av partene i tvisten avgjøres av det samme

before compensation can be sought or suspension of benefits can be applied in accordance with Article 14.11 (Compensation and Suspension of Concessions or Other Obligations). The request may only be made after the expiry of the period of time established in accordance with paragraph 1 or after a notification made pursuant to paragraph 2, whichever is earlier. The ruling of the arbitration panel should be rendered within 120 days from the receipt of that request.

Article 14.11

Compensation and Suspension of Concessions or Other Obligations

1. The Party complained against shall, if so requested by the complaining Party, enter into consultations with a view to agreeing on mutually acceptable compensation, if:
 - (a) the Party complained against does not comply with the ruling in the final panel report in accordance with paragraph 1 of Article 14.10 (Implementation of the Final Panel Report) or notifies the complaining Party that it does not intend to comply with the ruling in the final panel report; or
 - (b) the arbitration panel to which the matter is referred pursuant to paragraph 3 of Article 14.10 (Implementation of the Final Panel Report) rules that the Party complained against has failed to comply with the ruling in the final panel report.
2. If no such agreement has been reached within 30 days from the receipt of the request or the parties to the dispute have agreed on compensation but the Party complained against has failed to observe the terms and conditions of that agreement, the complaining Party shall be entitled to suspend the application of concessions or other obligations at a level equivalent to those affected by a measure or matter that the arbitration panel has determined not to be in conformity with the obligations under this Agreement.
3. In considering what concession or other obligations to suspend, the complaining Party should first seek to suspend concession or other obligations in the same sector or sectors as that in which the arbitration panel has determined that a measure or matter is not in conformity with the obligations under this Agreement. If the complaining Party considers that it is not practicable or effective to suspend

voldgiftspanelet før det kan søkes om kompensasjon eller fordeler kan oppheves i samsvar med artikkel 14.11 (Kompensasjon og oppheving av konsesjoner eller andre forpliktelser). Anmodningen kan bare framsettes etter utløpet av fristen som er fastsatt i samsvar med nr. 1, eller etter en underretning i henhold til nr. 2, alt etter hvilken dato som inntreffer først. Voldgiftspanelet bør treffe avgjørelse senest 120 dager etter at anmodningen er mottatt.

Artikkel 14.11

Kompensasjon og oppheving av konsesjoner eller andre forpliktelser

1. Den innklagede parten skal, dersom parten som har inngitt klage, ber om det, innlede konsultasjoner med sikte på å komme til enighet om en gjensidig akseptabel kompensasjon, dersom
 - a) den innklagede parten ikke etterkommer avgjørelsen i panelets sluttrapport i samsvar med artikkel 14.10 (Gjennomføring av panelets sluttrapport) nr. 1 eller underretter parten som har inngitt klage, om at den ikke har til hensikt å etterkomme avgjørelsen i panelets sluttrapport, eller
 - b) voldgiftspanelet som saken er henvist til i henhold til artikkel 14.10 (Gjennomføring av panelets sluttrapport) nr. 3, fastslår at den innklagede parten ikke har etterkommet avgjørelsen i panelets sluttrapport.
2. Dersom det ikke oppnås enighet innen 30 dager etter at anmodningen er mottatt, eller partene i tvisten er blitt enige om kompensasjon, men den innklagede parten ikke har overholdt vilkårene i avtalen, skal den parten som har inngitt klage, ha rett til å oppheve konsesjoner eller andre forpliktelser på et nivå som tilsvarer dem som berøres av et tiltak eller forhold som voldgiftspanelet har fastslått ikke er i samsvar med forpliktelsene i henhold til denne avtalen.
3. Når parten som har inngitt klage, vurderer hvilke konsesjoner eller andre forpliktelser som skal oppheves, bør den først søke å oppheve konsesjoner eller andre forpliktelser i samme sektor eller sektorer som berøres av tiltaket som voldgiftspanelet har fastslått at ikke er i samsvar med forpliktelsene i henhold til denne avtalen. Dersom parten som har inngitt klage, mener at det ikke er praktisk mulig

concession or other obligations in the same sector or sectors, it may suspend concession or other obligations in other sectors.

4. The complaining Party shall notify the Party complained against of the concession or other obligations which it intends to suspend, indicating the level of the intended suspension, the relevant sector or sectors in which it proposes to suspend such concessions or other obligations, the grounds for such suspension and when suspension will commence. The suspension may take effect 30 days after the date of the receipt of the notification. Within 20 days from the receipt of that notification, the Party complained against may request the original arbitration panel to rule on whether the proposed suspension is in accordance with paragraphs 2 and 3. The suspension shall not commence until the arbitration panel has issued its ruling or where a mutually agreed solution has been reached. The ruling of the arbitration panel should be given within 60 days from the receipt of that request.
 5. Compensation and suspension of concessions or other obligations shall be temporary measures. The suspension shall only be applied until the measure found to be inconsistent with this Agreement has been withdrawn or amended so as to bring it into conformity with this Agreement, or a mutually satisfactory solution is reached. Neither compensation nor suspension is preferred to full elimination of the non-conformity as determined in the report of the arbitration panel. Compensation is voluntary and, if granted, shall be consistent with this Agreement.
 6. Upon request of a party to the dispute, the original arbitration panel shall rule on the conformity with the final report of any implementing measures adopted after the suspension of concessions or other obligations and, in light of such ruling, whether the suspension of concessions or other obligations should be terminated or modified. The ruling of the arbitration panel should be given within 30 days from the receipt of that request. If the arbitration panel determines that the Party complained against has complied with the ruling in the final panel report, the complaining Party shall promptly terminate the suspension of concessions or other obligations.
- eller har den tiltenkte virkning å oppheve konsesjoner eller andre forpliktelser i samme sektor eller sektorer, kan den oppheve konsesjoner eller andre forpliktelser i andre sektorer.
4. Parten som har inngitt klage, skal underrette den innklagede parten om hvilken konsesjon eller andre forpliktelser den har til hensikt å oppheve, med angivelse av nivået på den planlagte opphevingen, den relevante sektoren eller sektorene der den foreslår å oppheve slike konsesjoner eller andre forpliktelser, grunnene til opphevingen og når opphevingen iverksettes. Opphevingen kan tre i kraft 30 dager etter datoen for mottak av underretningen. Den innklagede parten kan innen 20 dager etter å ha mottatt denne underretningen anmode det opprinnelige voldgiftspanelet om å avgjøre om den foreslåtte opphevingen er i samsvar med nr. 2 og 3. Opphevingen skal ikke tre i kraft før voldgiftspanelets avgjørelse foreligger eller det er oppnådd en gjensidig omforent løsning. Voldgiftspanelet bør treffe sin avgjørelse innen 60 dager etter at anmodningen er mottatt.
 5. Kompensasjon og oppheving av konsesjoner eller andre forpliktelser skal være midlertidige tiltak. Opphevingen skal bare gjelde inntil tiltaket som anses som uforenlig med denne avtalen, er trukket tilbake eller endret slik at det bringes i samsvar med denne avtalen, eller det er oppnådd en gjensidig tilfredsstillende løsning. Verken kompensasjon eller oppheving er å foretrekke fremfor full utbedring av avviket slik det er fastslått i voldgiftspanelets rapport. Kompensasjon er frivillig og skal, dersom den innvilges, være i samsvar med denne avtalen.
 6. På anmodning fra en av partene i tvisten skal det opprinnelige voldgiftspanelet avgjøre om eventuelle gjennomføringstiltak truffet etter oppheving av konsesjoner eller andre forpliktelser er i samsvar med sluttrapporten og, på bakgrunn av en slik avgjørelse, om opphevingen av konsesjoner eller andre forpliktelser bør avsluttes eller endres. Voldgiftspanelet bør treffe avgjørelse innen 30 dager etter at anmodningen er mottatt. Dersom voldgiftspanelet fastslår at den innklagede parten har etterkommet avgjørelsen i panelets sluttrapport, skal den parten som har inngitt klage omgående bringe opphevingen av konsesjoner eller andre forpliktelser til opphør.

*Article 14.12***Time Periods**

1. Any time period mentioned in this Chapter may be modified by mutual agreement of the parties to the dispute or extended, upon request of a party to the dispute, by the arbitration panel.
2. If an arbitration panel considers that it cannot comply with a timeframe imposed on it under this Chapter, it shall inform the parties to the dispute in writing and provide an estimate of the additional time required. Any additional time required should not exceed 30 days.

*Article 14.13***Costs**

Unless the parties to the dispute agree otherwise, each party to the dispute shall bear its own legal and other costs incurred in relation to the arbitration. Unless the parties to the dispute agree otherwise, the costs of the members of the arbitration panel and other expenses associated with the arbitration panel proceedings shall be borne by the parties to the dispute in equal shares.

*Chapter 15***Final Provisions***Article 15.1***Annexes, Appendices and Footnotes**

The Annexes, Appendices and footnotes to this Agreement constitute an integral part of this Agreement.

*Article 15.2***Amendments**

1. A Party may submit proposals for amendments to this Agreement to the Joint Committee for consideration and recommendation.
2. Any amendments to this Agreement shall be made in writing. Except as otherwise provided for in Article 13.1 (Joint Committee), amendments to this Agreement shall be subject to ratification, acceptance or approval.
3. Unless otherwise agreed, amendments shall enter into force on the first day of the third month following the date on which at least one EFTA State and Thailand have deposited their

*Artikkel 14.12***Frister**

1. Alle frister nevnt i dette kapittelet kan endres ved en omforent avtale mellom partene i tvisten eller, på anmodning fra en part i tvisten, forlenges av voldgiftspanelet.
2. Dersom et voldgiftspanel anser at det ikke er i stand til å overholde en frist det er pålagt etter dette kapittelet, skal det skriftlig underrette partene i tvisten og estimere hvor mye ytterligere tid det trenger. Den nødvendige ytterligere tiden bør ikke overstige 30 dager.

*Artikkel 14.13***Kostnader**

Med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet, skal hver av partene i tvisten bære sine egne sakskostnader og andre kostnader som den pådrar seg i forbindelse med voldgiften. Med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet, skal kostnadene til medlemmene av voldgiftspanelet og andre utgifter i forbindelse med voldgiftspanelet's forhandlinger bæres av partene i tvisten med like store andeler.

*Kapittel 15***Sluttbestemmelser***Artikkel 15.1***Vedlegg, tillegg og fotnoter**

Vedleggene, tilleggene og fotnotene til denne avtalen utgjør en integrert del av avtalen.

*Artikkel 15.2***Endringer**

1. Enhver part kan legge frem forslag til endring av denne avtalen for Den blandede komité, som så skal vurdere forslagene og gi sine anbefalinger.
2. Eventuelle endringer av denne avtalen skal gjøres skriftlig. Med mindre noe annet er fastsatt i artikkel 13.1 (Den blandede komité), skal endringer av denne avtalen være underlagt ratifikasjon, godtakelse eller godkjenning.
3. Med mindre partene er enige om noe annet, skal endringer tre i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at minst én EFTA-stat og Thailand har deponert sitt ratifikasjons-

instrument of ratification, acceptance or approval with the Depositary. In relation to an EFTA State depositing its instrument of ratification, acceptance or approval after the date on which at least one EFTA State and Thailand have deposited their instrument of ratification, acceptance or approval with the Depositary, the amendment shall enter into force on the first day of the third month following the deposit of its instrument.

4. Amendments regarding issues related only to one or several EFTA States and Thailand shall be agreed upon by the Parties concerned.
5. The text of the amendments and the instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Depositary.
6. A Party may apply an amendment provisionally, subject to its domestic legal requirements. Provisional application of amendments shall be notified to the Depositary.

Article 15.3

Accession

1. Any State becoming a Member of EFTA may accede to this Agreement on terms and conditions agreed by the Parties and the acceding State.
2. In relation to an acceding State, this Agreement shall enter into force on the first day of the third month following the date on which both the acceding State has deposited an instrument of accession with the Depositary indicating its acceptance of the terms and conditions and the last Party has deposited its instrument of ratification, acceptance or approval of the terms and conditions of accession with the Depositary.

Article 15.4

Withdrawal and Expiration

1. Each Party may withdraw from this Agreement by means of a written notification to the Depositary. The withdrawal shall take effect six months from the date on which the notification is received by the Depositary. If Thailand withdraws, this Agreement shall expire when its withdrawal becomes effective.
2. Any EFTA State which withdraws from the Convention establishing the European Free Trade Association shall, *ipso facto* on the same day as the withdrawal takes effect, cease to be a Party to this Agreement.

, godtakelses- eller godkjenninginstrument hos depositaren. For en EFTA-stat som deponerer sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenninginstrument etter at minst én EFTA-stat og Thailand har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenninginstrumenter hos depositaren, skal endringen tre i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at vedkommende stat har deponert sitt instrument.

4. Endringer vedrørende spørsmål som angår bare én eller flere EFTA-stater og Thailand, skal avgjøres av de berørte partene.
5. Endringstekstene samt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenninginstrumentene skal deponeres hos depositaren.
6. En part kan anvende en endring midlertidig, med forbehold om dens internrettslige krav. Depositaren skal underrettes om midlertidig anvendelse av endringer.

Artikkel 15.3

Tiltredelse

1. Enhver stat som blir medlem av EFTA, kan tiltre denne avtalen på de vilkårene som partene og den tiltredende staten blir enige om.
2. For en tiltredende stat skal denne avtalen tre i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at både den tiltredende staten har deponert et tiltredelsesinstrument hos depositaren som angir at den godtar vilkårene, og den siste parten har deponert sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenninginstrument for tiltredelsesvilkårene hos depositaren.

Artikkel 15.4

Oppsigelse og opphør

1. Hver part kan si opp denne avtalen ved skriftlig underretning til depositaren. Oppsigelsen får virkning seks måneder etter at depositaren har mottatt underretningen. Dersom Thailand sier opp denne avtalen, opphører avtalen å gjelde samme dag oppsigelsen trer i kraft.
2. Enhver EFTA-stat som trer ut av konvensjonen om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund, skal *ipso facto* opphøre å være part i denne avtalen samme dag som uttredelsen trer i kraft.

*Article 15.5***Entry into Force**

1. This Agreement shall be subject to ratification, acceptance or approval. The instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Depositary.
2. This Agreement shall enter into force on the first day of the third month following the date on which at least one EFTA State and Thailand have deposited their instrument of ratification, acceptance or approval with the Depositary in relation to Thailand and that EFTA State.
3. In relation to an EFTA State depositing its instrument of ratification, acceptance or approval after the date on which at least one EFTA State and Thailand have deposited their instrument of ratification, acceptance or approval with the Depositary, this Agreement shall enter into force on the first day of the third month following the deposit of its instrument.
4. After the entry into force of this Agreement, in accordance with paragraph 2, a Party may apply this Agreement provisionally, subject to its domestic legal requirements. Provisional application of this Agreement shall be notified to the Depositary.

*Article 15.6***Depositary**

The Government of Norway shall act as Depositary.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Agreement.

Done at Davos, this 23rd day of January 2025, in one original in English, which shall be deposited with the Depositary, who shall transmit certified copies to all the Parties.

*Artikkel 15.5***Ikrafttredelse**

1. Denne avtalen skal være underlagt ratifikasjon, godtakelse eller godkjenning. Ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrumentene skal deponeres hos depositaren.
2. Denne avtalen trer i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at minst én EFTA-stat og Thailand har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrumenter hos depositaren som gjelder Thailand og denne EFTA-staten.
3. For en EFTA-stat som deponerer sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrument etter at minst én EFTA-stat og Thailand har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrumenter hos depositaren, skal denne avtalen tre i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at vedkommende stat har deponert sitt instrument.
4. Etter at denne avtalen har tredd i kraft, kan en part i samsvar med nr. 2 anvende denne avtalen midlertidig, med forbehold om sine internrettslige krav. Depositaren skal underrettes om midlertidig anvendelse av denne avtalen.

*Artikkel 15.6***Depositar**

Norges regjering skal fungere som depositar.

SOM BEKREFTELSE PÅ DETTE har de undertegnede, som er gitt behørig fullmakt til det, undertegnet denne avtalen.

Utferdiget i Davos 23. januar 2025, i ett originaleksemplar på engelsk, som skal deponeres hos depositaren, som skal oversende bekreftede kopier til alle partene.

For Iceland

.....
 Martin Eyjólfsson
 Permanent Secretary
 of State

For the Kingdom of Thailand

.....
 Pichai Nariphaphan
 Minister of Commerce

For Island

.....
 Martin Eyjólfsson
 departementsråd

For Kongeriket Thailand

.....
 Pichai Nariphaphan
 handelsminister

For the Principality of Liechtenstein

.....
 Dominique Hasler
 Minister of Foreign
 Affairs, Education and
 Sport

For Fyrstedømmet Liechtenstein

.....
 Dominique Hasler
 utenriks-, utdannings- og
 sportsminister

For the Kingdom of Norway

.....
 Cecilie Terese Myrseth
 Minister of Trade and
 Industry

For Kongeriket Norge

.....
 Cecilie Terese Myrseth
 næringsminister

For the Swiss Confederation

.....
 Guy Parmelin
 Federal Councillor, Head
 of the Federal Depart-
 ment of Economic
 Affairs, Education and
 Research

For Det sveitsiske edsforbund

.....
 Guy Parmelin
 medlem av forbunds-
 rådet, leder av det
 føderale departementet
 for økonomi, utdanning
 og forskning

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

publikasjoner.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: Departementenes sikkerhets- og

serviceorganisasjon – 04/2025

Trykksak
2041 0446